

Dr. Postás Sándor, Sikula György és Kovács István koszorúznak a felszabadulási emlékműnél

**FORRADALOM
ÉS HÉTKÖZNAPOK**

Főként fiatalok fogalmazzák meg gyakran a kérdést: hogyan is lehetnek ők hősök olyan történelmi korban, amikor a társadalom nem látványos, feltűnő méretű lépésekkel halad előre, hanem a hétköznapi apró lépésekkel. Olyan korban, amikor a kisebb-nagyobb sikereket szinte valósággal ki kell küzdenie az embereknek. És ez a küzdelem nem elsősorban a látványosság, a nagy szüneti idejű igényli, hanem a pontoságot, a precizitást.

Valóban, korunk nem olyan kor, amikor az úgynevezett forradalmi magatartás és forradalmi szeszély minden percünket áthatja. Ezek közvetlen és állandó megnyilvánulására ma nincs, vagy igen ritkán van konkrét lehetőség. Tegyük hozzá: szerencsére. Brecht Galileje mondja, hogy nem az a szerencsétlen ország, amelynek nincsenek hősei, hanem az, amelyeknek hősökre van szüksége.

Galilei az igazat mondta. Előfordul ugyan hazánkban is, hogy egyes esetekben szükség van a látványos hősiességre. Gondoljunk csak arra, hogy az utóbbi évek néhány nagy arvízveszedelménél, olaj- vagy gázkitörésénél hogyan emelkedtek ki hirtelenben az ismeretlen-ségből, a mindennapi szürkésből egyes emberek, akik néhány órára vagy napra hőssé magasodtak.

Az a veszedelem elmúlt, az emberek visszatértek oda, ahol eddig is dolgoztak, a hétköznapiakba, a néha szürkenek nevezett, de tartalmas mindennapi feladatokhoz. És ez von le valamit a hősiesség értékéből? És azok az emberek, akik az egyik napon a szó hagyományos értelmében hősök voltak, vajon nem olyan áldozattal, nem olyan lelkiismeretesen dolgoznak-e akkor is, ha kevésbé látványos feladatot kell megoldaniuk?

Nem hiszem, hogy túlságosan korszerű, vonzó magatartás lenne most, amikor társadalmi létünk lényegében konszolidált, állandóan, napról napra kért és keresi a forradalmi, a hősiességet, illetve az ezek mögött gondolt látványos és döntő fellépéseket. Ugyanis minden forradalomnak az a célja, hogy folyamattá váljék, megteremtse a maga konszolidált fejlődését. Igaz, a fejlődésen belül természeti vagy társadalmi okokból születtek ellenmondások, melyek látványos fellépést igényelnek. Ezek azonban kivételek. Más dolog viszont a szeszély.

A közéleti elkötelezettség — amely távolról sem független kategória a hősiességtől, a forradalmi magatartástól — az élet kevésbé feltűnő szituációiban is meghatározhat egy embert. Hiszen az a tudós, aki éjszaka felkel, és bemegy a laboratóriumába, mert kíváncsi éppen beállított kísérletének eredményére, ugyanúgy a közösségi elkötelezettség megszállottja, mint az a tanár, aki órákat vagy napokat vesznek, míg ki-harcolja az idős ember elhelyezését, vagy egy üzlet létesítését.

Hozzáteszem, ez a mi korunk most sajátos emberi magatartást is igényel. „Próbálják meg összehasonlítani a „forradalmár” szokásos, közkeletű fogalmával azokat a jelszavakat, amelyek a mostani idők sajátosságaihoz erednek: lavírozni... lassan építeni...” Tévés ne essék, ez a mondat nem egy mai ideológus tollából származik. A nyolcvanas évekhez nem így, és nem azért van köze. Az idézetet Lenin írta, és a dátum 1918. április 28.

Igen, a mi mai mindennapi életünkben látszólag valóban kevés a hőstett. De hát mit is mondunk például azokra a pedagógusokra, akik állami gondozott gyerekek nevelését vállalják, vagy azokra, akik családi problémákat is megoldanak, vagy a tömegből kiemelik a tehetséges gyerekeket? Ok nem hősök?

Korunk a júnak fanatikusok kora. Mert igenis az élethez, a munkához, feladataink elvégzéséhez szükség van ma is szenvedélyre, fanatizmusra, szükség van arra, hogy az ember erzméileg kötődjen minden hétköznapi cselekedetéhez. Mert ha nem így van, unottá válik a munka, szürkév és jelentéktelenné a létrehozott eredmény. De szükség van a józanságra is, józanságra ahhoz, hogy ki tudjuk választani a megőrzésre érdemes, a továbbvinni akart gondolatokat, jelenségeket, helyzeteket.

Hegel egyszer azt mondta, hogy szenvedély nélkül soha semmiféle nagy tettet nem vittek véghez a történelemben. Igaza volt. Csak hogy létezik látványos, és létezik alig látható, szerény, a mindennapokban megváltó színtelenség, a mindennapi szeszély. A fanatikus, közösségi elkötelezettségű emberek a maguk mestersége iránti szeretettel és elfoglaltsággal, a maguk környezetét megváltoztatásának igényével napjainkban ugyanolyan fontosak, és ugyanolyan hasznosak, mint forradalmi helyzetekben a forradalmárok.

Ok azok, akiket a mindennapi életben úgy tartunk számon: lehet rájuk számítani. Az a munkás, akinek technikai tudására egy nehéz probléma esetében a műhely vezetője számíthat — s minden műhelyfőnök tudja, hogy kire számíthat —, az a barát, akinek szavára, segítőkészségére, cselekedetére hasonlóképpen számíthat a barátja, az a funkcionárius, akinek aktivitására és igazságosságára minden nehézség esetében építeni lehet, szükségképpen a szenvedélyes, a közéletileg elkötelezett emberek közé tartozik, azaz magatartása forradalmi magatartás. Mert a józan, racionális, lépéseikkel haladó korban is szükség van szenvedélyre, hitre, a munkában és a magánéletben egyaránt.

A NOSZF 66. évfordulója alkalmából

Koszorúzás Debrecenben

November 5-én délelőtt pontosan 10 órakor a vezényező elhangzása után a díszszülőalj tisztelgett Elkan Károly ezredes helyőrség-parancsnoknak és ezzel megkezdődött a megyeszékhelyen, a Vörös Hadsereg utjai felszabadulási emlékmű előtt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója alkalmából rendezett koszorúzási ünnepség.

Koszorúznak a szovjet főkonzulátus képviselői

A magyar és a szovjet himnusz elhangzása után a tisztelet és a megemlékezés koszorúját helyezte el az emlékmű talapzatán Sikula György, az MSZMP KB tagja, a megyei pártbizottság első titkára, dr. Postás Sándor, a Debrecen városi pártbizottság első titkára és Kovács István, a debreceni járási pártbizottság első titkára. Ezután dr. Szabó Imre, a megyei tanács elnöke és dr. Ács István, a Debrecen városi Tanács elnöke koszorúzták meg az emlékművet. A Szovjetunió debreceni konzulátusa nevében Kraszarm Ivanovics Ivanov főkonzul és munkatársai koszorúztak.

Ezt követően a társadalmi és a tömegszervezetek képviselői helyezték el a hála koszorúit az emlékműnél. A Hazafias Néphront nevében dr. Alberth Béláné, a megyei bizottság titkára és Kecskés László városi titkár, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa nevében Szendi Sándor, vezető titkár, a KISZ-bizottságok nevében

Koósne Török Erzsébet, a megyei bizottság első titkára és dr. Debreczeni Ferenc, a KISZ városi bizottságának első titkára koszorúzták meg az emlékművet. A magyar fegyveres erők képviselőiben Elkan Károly ezredes, helyőrségparancsnok, Kollár János ezredes, megyei rendőr-főkapitány és Garai Sándor alezredes, a munkásőrség megyei parancsnoka koszorúzták meg az emlékművet. A Varsói Szerződés értelmében ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet alakulatok képviselőiben Vallyko, Szokolov, Pasztojev és Gyekin főtisztek helyezték el a koszorúkat az emlékmű talapzatára.

Elhozták a tisztelet koszorúit a debreceni dolgozók

nevében a Magyar Gördülőcsapágy Művek, a MÁV Járműjavító, a Debreceni Orvostudományi Egyetem, a MEZŐGÉP Vállalat és a Vólán pártbizottságainak képviselői és virágcsokrot helyeztek el az emlékmű talapzatára több debreceni üzemi pártbizottságainak és pártvezetőségének képviselői.

Délelőtt 11 órakor katonai jelentéssel kezdődött az ünnepség a Köztetetőben, a szovjet hősi emlékműnél. Kollár János ezredes, megyei rendőr-főkapitány ellépett a díszszülőalj előtt, majd a magyar és a szovjet himnusz elhangzása után megkezdődött a koszorúzás.

Elsőként az MSZMP megyei, városi és járási bizottságai nevében Sikula György, dr. Postás Sándor és Kovács István helyezte el a hála koszorúját az emlékmű talapzatán. A megyei tanács és a városi tanács nevében dr. Szabó Imre és dr. Ács István koszorúztak. Ide is elhozták a tisztelet koszorúit a szovjet főkonzulátus képviselőiben Kraszarm Ivanovics Ivanov és munkatársai, a Hazafias Néphront nevében dr. Alberth Béláné és Kecskés László, a Szakszervezetek Megyei Tanácsa nevében Szendi Sándor és a KISZ-bizottságok nevében Koósne Török Erzsébet és dr. Debreczeni Ferenc.

A szovjet hősi emlékmű talapzatára elhelyezték a koszorúkat a magyar fegyveres erők képviselői, Elkan Károly helyőrségparancsnok, Kollár János rendőr-főkapitány és Garai Sándor munkásőrségparancsnok és a HAZAFIAS NÉPHRONT nevében ideiglenesen tartózkodó szovjet alakulatok főtisztjei. Debrecen dolgozóinak nevében az Alföldi Nyomda, a Postaigazgatóság és a Konzervgyár pártbizottságainak, illetve pártvezetőségeinek képviselői koszorúzták, valamint csokrot helyeztek el az emlékműnél több debreceni üzemi, szövetkezeti, intézményi képviselői.

Az ünnepség az Internacionálé hangjaival ért véget és a díszszülőalj tisztelgett lépésekkel elvonult a szovjet hősi emlékmű előtt.

**Külkereskedelem:
közvetítők nélkül**

ÚJ UTAKON A DEBRECENI KONZERVGYÁR

Nemrégiben hozták nyilvánosságra a Külkereskedelmi Minisztériumban azoknak a vállalatoknak a névsorát, amelyek kérték és meg is kapták az önálló külkereskedelmi jogot. A listán szerepelt a Debreceni Konzervgyár is.

A megye legnagyobb vállalatának egyike merőben új útra tért 1982 januárjában, amikor a törzst megszűntével a korábbiál jóval nagyobb önállósággal intézhette saját ügyeit. Míg korábban a törzst vezető szarnyai alatt alig-alig érezték a piaci hatásokat, addig az önálló lét szoros tartózkodóvá vált a piaci érzékenységre, szükségessé. S mert a tőkés export fontossága miatt a szabályozók s egyéb ösztönzők a nem rubel elszámolású külkereskedelem mértékének növelését követelték a vállalatoktól, hát a Debreceni Konzervgyár is hallgatott a szóra.

Az első teendő volt — amint erről már sokszor beszámoltunk lapunkban — a konzervgyár hatalmas, de meglehetősen merev termelőkapacitásának rugalmasabbá tétele. Hiszen régebben a tőkés export legfőbb akadályja volt az, hogy a többségben kisszériás megrendeléseket a nagy sorozathoz épített szalagokon csak gazdaságtalanul lehetett előállítani. A környékbeli mezőgazdasági üzemekkel együttműködve létesített, modern termelőberendezésekkel felszerelt kisüzemek (amelyekből az év végén már négy működik) alkalmasak a speciális igényeket kielégítő termékek gazdaságos előállítására.

A tőkés export növelésére való törekvést tükrözik a kivitel mértékét mutató adatok. Amíg 1980-ban még csak 8800 tonnát adtak el kemény valutáért, addig az idén ez a mennyiség a tervezett 15 800 tonna helyett eléri a 20 ezer tonnát.

A vállalat hét külkereskedelmi vállalattal épített ki kapcsolatot, rajtuk ke-

resztül bonyolítottuk le a forgalmunkat — mondta dr. Nagy Gábor igazgató, amikor az önálló külkereskedelmi jog kéréséről okairól érdeklődtünk. — Nincs semmiféle komoly problémánk a külkereskedelmi vállalatokkal, amit az is bizonyít, hogy az ügyletek lebonyolítását jórészt továbbra is rájuk bizzuk. De sokkal célszerűbb, ha magunk tárgyalunk a lehetséges üzletről, bevonva a megbeszélésekbe olyan szakembereinket is, akik azonnal tudnak megbízható választ adni egy-egy rész kérdésre. Egyelőre teljesen önállóan csak az új üzletkötéseinket bonyolítjuk le, támaszkodva a hivatásos külkereskedők tapasztalataira. Számunkra nagyon fontos a gazdaságos tőkés export növelése, amit azonban csak akkor tudunk megtenni, ha az eddiginél sokkal közvetlenebb kapcsolatunk van a piaccal. A külkereskedelmi vállalat számára esetleg csekély jövedelemforrásnak, kis üzletnek számít az a lehetőség, ami számunkra valamilyen ok miatt nagyon fontos lehet. Ezután közvetlenül tudjuk majd megítélni a piaci lehetőségeinket, és gyorsabban tudunk alkalmazkodni a piac igényeihez — legalábbis ezt reméljük. Ez többek között azért is lényeges kérdés, mert a Debreceni Konzervgyárnak meglehetősen széles a termékkálaja a levesportól a hűs-konzerveken át a gyümölcs- és zöldség-konzervekig, valamint a fagyaszott árukig. Egy adott pillanatban csak mi tudjuk megítélni, hogy egy megkötendő szerződésben számunkra az egyes terméktípusok milyen arányban hozhatják a legtöbb hasznot.

A vállalat egyébként szervezeten is felkészült az önálló külkereskedelmre. Vettek föl néhány, nyelveket tudó üzletkötőt, a fővárosban pedig (a hivatalos ügyintézés meggyorsítása, valamint az érkező üzletfelek fogadása miatt) exportirodát tartanak fenn.

**Ünnepélyes
zászlófelvonás
a Parlament előtt
és a Gellérthegyen**

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója tiszteletére szombaton reggel a Parlament előtt, a Kossuth Lajos téren ünnepélyes külsőségek között, katonai tiszteletadással felvonták a Magyar Népköztársaság állami zászlaját. Csapatzászlóval sorakozott fel a díszszázad, majd kürtző jelezte a budapesti helyőrség parancsnokának érkezését, aki — meghallgatva az egységparancsnok jelentését — ellépett a katonák sora felé. Ezután díszörök kíséretében vittek az árchohoz az állami zászlót, s a Himnusz hangjai, valamint a katonák tiszteletadása közepette vonták fel. Az ünnepség befejezéséért a díszszázad és a zenekar díszmenetben vonult el az állami zászló előtt.

A gellérthegi felszabadulási emlékműnél ugyancsak katonai tiszteletadással vonták fel a nemzeti lobogót és a munkásmozgalom vörös zászlaját. (MTI)

Ünnepi koszorúzás Budapesten a Lenin-szobornál

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója tiszteletére szombaton a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa és a Hazafias Népfront Országos Tanácsa koszorúzási ünnepséget rendezett Budapesten, a felvonulási téren, a Lenin-szobornál.

A magyar és szovjet zászlókkal, s a nemzetközi munkásmozgalom vörös lobogóval díszített téren a fővárosi dolgozók, fiatalok több százas serege gyűlt össze az ünnepi eseményre. A szoborral szemben csapatászlóval felsorakozott a Magyar Néphadsereg diszszáza. Pontban tíz órakor kürtszó jelezte az ünnepség kezdetét, majd a diszszázad parancsnoka jelentést tett Losonczy Pálnak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének, aki ezután ellépett a katonák sora előtt.

A szovjet és a magyar himnusz elhangzása után a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nevében Kádár János, a Központi Bizottság első titkára és Németh Károly, a Központi Bizottság titkára, a Politikai Bizottság tagjai helyezték koszorút a szobor talapzatára.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának koszorúját Losonczy Pál és Trautmann Rezső, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, a Minisztertanács koszorúját Lázár György, a Minisztertanács elnöke és Sarlós István, a Minisztertanács el-

nkhelyettese, az MSZMP Politikai Bizottság tagjai helyezték el.

A Szovjetunió magyarországi nagykövetsége képviseletében Vlagyimir Bazovszkij nagykövet és Anatolij Popov vezérőrnagy, katonai és légügyi attasé koszorúzott. A budapesti diplomáciai testületek koszorúját Boncsó Mitev, a Bolgár Népköztársaság, Jerzy Zieliński, a Lengyel Népköztársaság, Karl-Heinz Lugenheim, a Német Demokratikus Köztársaság nagykövete, továbbá Alekszandr Iliev Decsev vezérőrnagy, a Bolgár Népköztársaság, Gerhard Heim ezredes, a Német Demokratikus Köztársaság nagykövetségének katonai és légügyi attaséja és Andrzej Selong százados, a Lengyel Népköztársaság nagykövetségének katonai és légügyi attaséjának helyettese helyezte el.

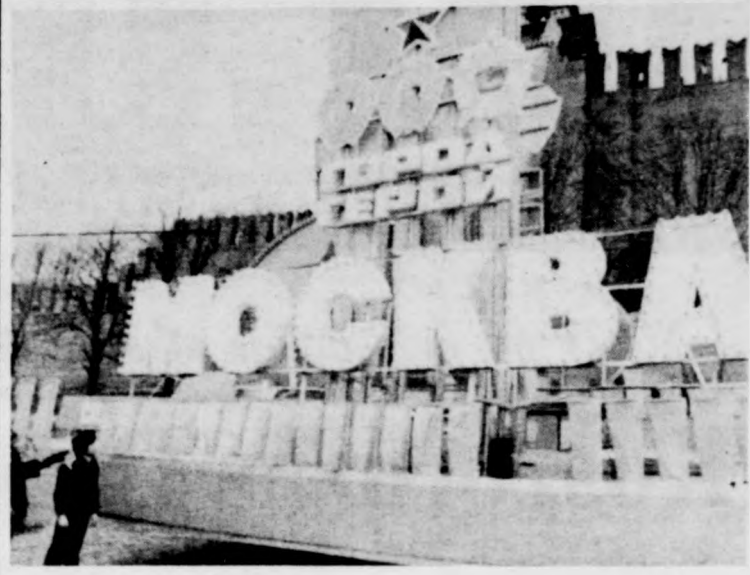
A társadalmi és tömegszervezetek képviseletében Pozsgay Imre, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtitkára, Gáspár Sándor, a Szakszervezetek Országos Tanácsának főtitkára, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, Fejtő György, a KISZ Központi Bizottságának első titkára, Varga László, a Magyar Úttörők Szövetségének főtitkára, Isvánovits Márton, a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének főtitkára és Bíró Gyula, a Magyar-Szovjet Baráti Társaság főtitkára koszorúzott.

A koszorúzási ünnepség az Internacionálé hangjaival és a katonai diszszázad elvonulásával ért véget. (MTI)

Hazánkba látogat az osztrák kancellár

Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének meghívására a közeljövőben hivatalos látogatást tesz hazánkban dr. Fred Sinowatz osztrák szövetségi kancellár. (MTI)

Moszkva ünnep előtt

Ünnepi díszbe öltözött. Feldíszítve várja Moszkva november 7-ét, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulóját.

Az ünnep már szombaton délután elkezdődött, amikor a Kreml kongresszusi palotájában az SZKP és a szovjet állam vezetőinek részvételével ünnepi gyűlésen emlékeztek meg a nagy október évfordulójáról. Az ünnepségen jelen voltak a Szovjetunió kulturális és tudományos életének kiemelkedő személyiségei és a világ különböző részeiről Moszkvába érkezett külföldi delegációk is.

Az ünnep előtt, más évekhez hasonlóan az idén is számos új létesítménnyel gyar-

apodott a szovjet főváros. A város legforgalmasabb, három nagy pályaudvarnak is helyet adó terén megnyitották a kapuit Moszkva magyar közreműködéssel berendezett legnagyobb aruháza. Átadták a forgalomnak a város déli kerületeit a városközponttal összekötő új, 14 kilométeres metrószakaszt, amely több mint egymillió moszkvai közlekedést könnyíti meg. Az olimpiai évszázados helyszíneket ismert Krilatszkojban elkészült a szovjet főváros 104. közúti hídja.

Igaz, egyelőre még csak próbáiban, de megjelöltek a város utcáin az első villamos meghajtású irány-

Magyar vezetők üdvözlő távirata november 7-e alkalmából

Jurij Vlagyimirovics Andropov elvtársnak,

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága főtitkárának, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnöksége elnökének,

Nyikolaj Alekszandrovics Tyihonov elvtársnak, a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének

MOSZKVA

Kedves Elvtársak!

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, Minisztertanácsa és a magyar nép nevében szívból jövő üdvözlőnként és legjobb kívánságainkat küldjük önöknek és az önök személyében a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének, a Szovjetunió Minisztertanácsának és a testvéri szovjet népnek a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója alkalmából.

A nagy október gyökeres fordulatot hozott az emberiség történetében, utat nyitott a kizsákmányolástól mentes szabad élethez, a társadalmi felemelkedéshez. A lenini eszmék megtestesüléseként, nagy áldozatok árán, a nép műveként megszületett és legyőzhetetlen erővé vált a világ első szocialista állama. A szocializmus őszinte hívei saját törekvéseik kifejezését látták a lenini életműben, nagy várakozással és reménységgel tekintettek a Szovjetunióra. Példája ma is világszerte ösztönzést és erőt ad a békeért, a népek boldogulásáért, a haladást küzdő millióknak.

A szovjet nép lenini kommunista pártja vezetésével kiemelkedő eredményeket ért el a gazdaság, a kultúra fejlesztésében, az új társadalom építésében. Történelmi vívmányai meggyőzően bizonyítják a marxizmus-leninizmus el nem évülő igazságát, a szocialista társadalmi rendszer magasabbrendűségét. Szilárd meggyőződésünk, hogy a testvéri szovjet nép sikeresen oldja meg a szocializmus építésének soron következő feladatait is.

A Szovjetunió fáradszaktalan harca a nemzetközi biztonságért, a világ békéjéért, a társadalmi haladás előmozdításáért kivívta a világ közvéleményének széles körű elismerését és támogatását.

Napjainkban, a nemzetközi helyzet éleződése közepette a Szovjetunió következetes, higgadt békepolitikája, megegyezést kereső kezdeményezése, a fegyverkezési verseny megállítására, az egyhűlés vívmányainak gyarapítására a világ béke megőrzésének egyik döntő tényezője.

A magyar nép, amely felszabadított tisztelettel a Szovjetunióban, nagyra értékeli népek közös történelmi vívmányát, a magyar és szovjet nép megbontathatlan barátságát. Az azonos eszméinket, közös céljainkon nyugvó barátságunk, egységünk, internacionalista szövetségünk ma is népek békéjének, hazánk függetlenségének és biztonságának, szocialista építőmunkáinknak fontos támasza. A magyar párt- és kormányküldöttség ez évi hivatalos baráti látogatása a Szovjetunióban tükrözte nézetazonosságunkat a szocializmus építésének alapvető kérdéseiben, a magyar-szovjet együttműködés erősítésében, a világhelyzet megítélésében.

A Magyar Szocialista Munkáspárt, a Magyar Népköztársaság a marxizmus-leninizmus és a proletár internacionális szellemében a jövőben is erősíti kapcsolatát a Szovjetunió Kommunista Pártjával, a Szovjetunióval közös céljaink megvalósítása érdekében.

A Szovjetunió és a világ haladó erőinek nagy ünnepén szívból kívánjuk önöknek, hogy az SZKP XXVI. kongresszusa határozatainak megvalósításáért, a világ békéjének megőrzéséért folytatott nemes harcukat további kiemelkedő sikerek övezzék.

Kádár János, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára

Losonczy Pál, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke

Lázár György, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke

Dr. Várkonyi Péter külügyminiszter táviratban üdvözlötte Andrej Gromiko szovjet külügyminisztert a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója alkalmából. (MTI)

Elutazott a holland parlamenti küldöttség

Szombaton hivatalos látogatását befejezve elutazott Budapestről a holland parlamenti küldöttség, amely Dirck Dolmannak, a holland törvényhozás második kamarája elnökének vezetésével a magyar országgyűlés meghívására tartózkodott hazánkban.

A holland delegáció tárgyalásokat folytatott Apró Antal, az országgyűlés elnökével, találkozott politikai életünk több vezető személyiségével és ellátogatott Győr-Sopron megyébe.

A küldöttséget a Ferihegyi repülőtérén Péter János, az országgyűlés alelnöke búcsúztatta.

Elutazását megelőzően a holland parlamenti küldöttség vezetője a látogatás tapasztalatairól nyilatkozott az MTI munkatársának. Elmondta: magyarországi tárgyalásaink hasznosak voltak; s ezzel összefüggésben utalt arra, hogy a kelet-nyugati viszony alakulása szempontjából igen fontosak a különböző szövetségi rendszerekhez tartozó kis országok kapcsolatai. A kontaktusok — amelyek fenntartását a kétoldalú tárgyalások és a bol is táplálkozza — a nemzetközi szervezetek munkájában való részvétel egy-

aránt segíti — egymás jobb megértését szolgálják és kedvezően hatnak a kelet-nyugati viszony egészére — hangzott.

Az amerikai közép-határtávolság rakéták európai telepítésével kapcsolatban a holland törvényhozás második kamarájának elnöke kifejtette, hogy országja sem amerikai, sem szovjet rakétákat nem lát szívesen Európában. Ezért mindent megtesznek a telepítés elkerülésére, e célt szolgálják a holland diplomácia jelenlegi erőfeszítései.

Magyarországi tapasztalatairól szólva elmondta, hogy a küldöttségre mely benyomást tett a magyar tárgyalópartnerek őszintesége, a megvitatott kérdések nyílt és világos megközelítése. A holland delegáció megismerhette a magyar törvényhozás munkáját; különösen a választási rendszer küszöbönálló továbbfejlesztése kellett fel érdekeldősüket — tette hozzá. Befejezésül Dirck Dolman szólt azokról a emberi kapcsolatról, amelyek — történelmi hagyományokból is táplálkozza — a holland és a magyar nép között kialakultak. (MTI)

Békében élni minden országgal

ÍRTA: ROSKA ISTVÁN KÜLÜGYMINISZTER-HELYETTES

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének napjáról megemlékező köszöntőkben rendre elhangzik, hogy az új hatalom első szava a béke volt. Több mint hat és fél évtized történelmi távatlanán minden tapasztalata azt is tanúsítja, hogy a béke nemcsak első szava volt a szovjet külpolitikának, hanem máig élő, lényegi tartalma maradt. Ennek igazságát naponta éreztethetjük.

A világ, s benne Európa helyzete egyre feszültebbé és veszélyesebbé válik. Az imperializmus szélsőséges körei a fektelen fegyverkezési hajszát újraindították, hogy a béke nemcsak első szava volt a szovjet külpolitikának, hanem máig élő, lényegi tartalma maradt. Ennek igazságát naponta éreztethetjük. Különösen veszélyes e tekintetben, hogy folytatják a gyakorlati előkészületeket az új közepes hatótávolságú amerikai rakéták nyugat-európai telepítésére. Mindezt éles hangú szovjetellenes és szocializmussellenes propagandakampány kíséri, többek között azzal a céllal, hogy az ideológiai ellentéteket az államközi kapcsolatok tényezőivé tegyék. E propaganda-kampány arra is irányul, hogy az imperialista hatalmak elhárítsák magukról a felelősséget a nemzetközi légkör megromlásáért és elközdösítsék valódi szándékait.

A szovjet külpolitika, szocialista lényegéhez híven, homlokegyenest ellentétes irányvonalat követ. A realitásokat elvi alapon, higgadtan és határozottan vizsgálja, de nem folytat szitok-átok hadjáratot ellenfeleivel szemben. A mostani feszült és durva imperialista propagandával mérgezett helyzetben is tovább küzd a béke megőrzéséért és megszüldéséért, az enyhülésért, a fegyverkezési hajszák megállításáért, az államok együttműködésének bővítéséért és elmélyítéséért. Amikor ezt teszi, nemcsak a saját és a szövetségesei biztonságának védelmére gondol, hanem áthatja a felelősséget a világ népeinek

sorsáért is. Abból indul ki, hogy józan fejjel, a realitások talaján nincs és nem is lehet más emberileg elfogadható alternatíva a világ előtt, mint a békés egymás mellett élés.

Nem hagy kétséget afelől, hogy a történelmileg kialakult erőegyensúlyt semmiképpen nem engedi megbontani, de ezt az egyensúlyt nem további fegyverkezés útján, hanem a tényleges leszerelés eredményeként a fegyverzetek alacsonyabb szintjén kívánja elérni. Ez a törekvés az a Szovjetunió, amikor arra összpontosítja erőfeszítéseit, hogy ne kerüljön sor új amerikai közép-határtávolságú nukleáris rakéták nyugat-európai telepítésére. A megállapodás előmozdítására egy sor javaslatot tett a genfi tárgyalásokra. A döntő szakaszba lépett tárgyalásokon még van lehetőség a megállapodásra, és ennek elérésére további erőfeszítések szükségesek, bár — nem a Szovjetunió hibájából — már sok idő kárba veszett.

A Szovjetunió — amint azt Jurij Andropov 1983. október 27-i nyilatkozatában foglalt újabb javaslatok is bizonyítják — mindaddig nem mond le a megállapodás kereséséről, ameddig Egyesült Államok saját lépéseivel ezt lehetetlenné nem teszi.

A Szovjetunió önállóan és a Varsói Szerződés keretében, szövetségeseivel együtt a javaslatok egész sorát dolgozta ki és tárta a világ közvéleménye elé. Valamennyi azonos célt követ: a béke megőrzését és a nemzetközi biztonság megerősítését Európában és az egész világon. Egy részük az enyhülés időszakában és annak előkészítéséért — amikor még megvolt a partnerek készsége is — realizálódott. Szovjet kezdeményezésre születtek olyan jelentős nemzetközi megállapodások, mint az atomserdélyezés és az atomcsend-egyezmény, mint a baktériumfegyver betiltásáról kötött szerződés, az első és második SALT-megállapodás — még ha ez utóbbi nem is lé-

pett hatályba — és egy sor más fontos szovjet-amerikai egyezmény. A Szovjetunió és a Varsói Szerződés többi tagállamának kezdeményező szerepe volt a helsinki záróokmány elfogadásában.

A Szovjetunió és a Varsói Szerződésnek ma is számos javaslata és kezdeményezése van, amelyek elfogadása megállíthatná a nemzetközi feszültség növekedését, csökkenthetné az emberiséget fenyegető veszélyeket, és visszavetné a világ országait a kölcsönös előnyös együttműködés útjára. Az e helyen felsorolhatatlan számú, érvényben levő békejavaslat közül többet is megemlíthetünk, amely a szovjet külpolitika lényegét különösen megvilágítja. Így például a Szovjetunió és a Varsói Szerződés többi tagállama javaslata, hogy a Varsói Szerződés és a NATO tagállamai kössenek szerződést, amelyben kötelezettséget vállalnak, hogy kölcsönösen lemondanak a katonai erő alkalmazásáról és békés kapcsolatokat tartanak egymással; a nukleáris hatalmak, amelyek eddig nem tették meg, vállaljanak kötelezettséget arra, hogy elkövetik nem alkalmaznak nukleáris fegyvert; az összes nukleáris hatalom egyidejűleg fagyassza be mennyiségi és minőségi tekintetben is, a birtokában levő nukleáris fegyvereket; általánosan és teljesen tiltásuk be a nukleáris fegyver-kísérleteket; tiltásuk meg a világűr militarizálását; mentessék Európát a vegyi fegyverektől annak első lépésekként, hogy az egész világon betiltják és megsemmisítik ezeket a fegyvereket.

Ezek a javaslatok, sok más kezdeményezéssel együtt még érdemi válasza, tárgyalásra és realizálásra várnak. A másik fél azonban nem ad érdemi választ, pedig az itt felsorolt javaslatok kézenfekvő következtetést kínálnak: mindegyik olyan, amely figyelembe veszi a másik fél jogos érdekét is. Nemcsak a Szovjetunió és a

szocializmus érdeke, hogy a Varsói Szerződés és a NATO mondjon le a katonai erő alkalmazásáról és a két szövetségi rendszer tagállamainak tartózkodni fenn békés kapcsolatokat egymással. Nemcsak a Szovjetunió és a szocializmus érdeke, hogy ne alkalmazzanak nukleáris fegyvert, hogy hasznosabb célra fordítsák a fegyverkezésre használt csillagászati összegeket, hogy megakadályozzák a világűr militarizálását és így tovább. Ez mindkét fél, sőt az egész emberiség életbevágó érdeke.

A magyar népnek is érdeke ez. Ezt fejezte ki a magyar párt- és kormányküldöttség júliusi moszkvai látogatásán, amikor hangsúlyozta, hogy nagyra értékeli a Szovjetunió kimagasló szerepét a világ béke megőrzésében. Teljes mértékben támogatjuk az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvén alapuló szovjet javaslatokat, amelyek a fegyverkezési verseny megfékezésére és a nukleáris háború veszélyének elhárítására irányulnak.

A szovjet külpolitika erejének egyik forrása éppen abban van, hogy élvezi a békeért küzdő népmozgalmak, a haladó erők szimpátiáját és cselekvő támogatását. A szovjet külpolitika hatást gyakorol a realista módon gondolkodó nyugat-európai politikai körökre is, amelyek felelősséget éreznek népük és a világsora iránt.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulóján nem teveszhetjük szem elől a fennálló feszültségeket és veszélyeket, de bizunk és bízhatunk is abban, hogy a fegyverkezési hajszának véget lehet vetni, és elhárítható a békét fenyegető veszélyek. Jurij Andropovnak, az SZKP KB főtitkárának szavaival élve: „A felelős állami vezetőknek csupán egy választásuk van — mindent meg kell tenniük a nukleáris katasztrófa elhárítása érdekében. Minden más álláspont rövidlátó, mi több, öngyilkosság.”

Az i
AZ IPAR

Az MSZ
a megye ipa
Tóth Imre
Lapunk nev
a témával k

— Mi az oka
a témával a
szintű megyei
foglalkozott?

— Különös
Megkülönböztet
lombon kell a
sitenünk ezt a
ágat, mert a h
ben az ipar me
ságának is
vált. Az ipar
szeriárral egy
kozlatja a ke
gyobb hányada
a munkásoktól
40 százaléka
ipar termelési
liárd, exportja
forint volt, és
állésozást üze
elmúlt évtized

Az ipari

— Hogyan
testület általáb
gye iparának
játosság?

— Megyenkt
sítás 1980-ra l
fejeződött. Kö
tized alatt v
munkahelyet
Ennek hatása
pozitív. Javul
foglalkoztatott
sodtak a megye
lepülései. Az i
lyek 59 száza
recenben, a t
más település
termelése 12-
s ennek 48 sz
melékenséggel
eredt. Csökke
hatására a me
elvándorlás is

A sajátosság
des megem
országoshoz
a legnagyobb
élelmiszeripar
nehézipar ala
nyában van. E
hangban van
kal. Másik sa
jelentős a gy
ségek száma.
tosság, hogy v
retstruktúra v
vezőbb az or
önálló állami
átlagos létszá
(Megjegyezni
most csak a r
ipar és könny
és feladatait
nem foglalkozt
szeriárral és
ral). Az iparb
gyében 12 m
tanácsi vállala
lat, 23 szövetke
gyáregység tar
A megye
ben, teljesít
technikai fe
számottevően
melése dinam
üteme meghal
gyes átlagot, ex
nye pedig a te
Az ipar a ter
leinek nehez
mellett is meg
delmezőségi sz
veszteséges v
gyében nincs
konyságú is o
termelőegység
a gyárak, gyá
küll). Egyébk
igen kedvező s
— Milyennek
dú-Bihar ipar
rája? S ehhez
arról is beszél
quan minősít
szerkeszete?

— Az ipar s
Az elfállított t
kesíthetők. A
úgynevezett
relte növekte
mozog. Ugy
azért is, me
dik a megye
döntően olva
inári ágazatok

Növeked

— Es a hat
— Ezen a t
nem ilyen egy

Az ipar előtt álló feladatok megoldhatók

AZ IPAR FEJLŐDÉSE ÉS FELADATAI MEGYÉNKÉBEN

Az MSZMP Hajdú-Bihar megyei Bizottsága a közelmúltban tárgyalta a megye iparának helyzetéről és feladatairól készült jelentést. Az anyagot Tóth Imre, a megyei pártbizottság titkára terjesztette a testület elé. Lapunk nevében Bényei József főszerkesztő kérte, hogy válaszoljon a témával kapcsolatos kérdésekre.

— Mi az oka annak, hogy a témával a legmagasabb szintű megyei párttestület foglalkozott?

— Különös oka nincs. Megkülönböztetett figyelemmel kell azonban részesítenünk ezt a népgazdasági ágat, mert a hetvenes években az ipar megyénk gazdaságának is vezető ágává vált. Az ipar — az élelmiszeriparral együtt — foglalkoztatja a keresők legnagyobb hányadát, itt dolgozik a munkásosztályhoz tartozók 40 százaléka. 1982-ben az ipar termelési értéke 40 milliárd, exportja 9,5 milliárd forint volt, és 27 milliárdos állóeszköz üzemeltetett. Az elmúlt évtizedben a társadalmi

termelés intenzívvé vált. Az utóbbi időben romlott az állóeszközök kihasználtsága és ez nagy gond. Tíz év alatt a termelő állóeszközök értéke háromszorosára nőtt, míg a termelés csak kétszeresére. Ennek oka az is, hogy az eszközök összetétele kedvezőtlen: az ipar állóeszközeinek csak 46 százaléka gép, a szövetkezetekben pedig ez az arány csak egyharmada! (Ennek ellenére a hatékonysági mutatók tekintetében a legjobb a szövetkezeti ipar, és leggyöngyösebb a minisztériumi.) A hatékonysághoz ma már nem elég a termelő ember és eszköz jó hasznosítása. Nagyon fontos az egész vállalat erőforrásainak kihasználása, azaz pl. a közvetlenül nem termelésben dolgozó munkája, szellemi potenciálja, szervező ereje, az irányítás belső átszervezése, az üzem- és munkaszervezés, a munkafegyelem, a szakmai ismeretek. Az az igazság, hogy a vállalatok belüli belső mechanizmus korszerűsítésében csak kezdeti lépéseink vannak, még a szervezetben leginkább élen járó üzemek sem alakították ki a korszerű marketing szemléletű, piaci irányultságú vezetési rendszert.

— Az ipar egyik kulcskérdése ma az export, annak aránya, összetétele, jövedelmezősége. Hogy állunk mi ezzel a kérdéssel?

— Az export megyénkben az utóbbi öt évben a vállalati erőforrások eredményeként gyors fejlődést ért el. Az összes export 70 százalékkal — ezen belül a tőkés export kétszeresére emelkedett. Az ipar exportjának 45 százaléka tőkés piacokra irányul (A vegyiparban nagyobb a tőkés export aránya.) Az ipar 1982. évi 4,6 milliárd forint exportjából csaknem kétfelét a konvertibilis export. A gépipari termékek 27, a könnyűipariak 22, a vegyipariak 19 százalékát exportálták. A gépipar a tőkés export felét, a szocialista export 60 százalékát adta. Ugyanakkor tőkés exportját a vegyipar növelte leggyorsabban, az utóbbi öt évben több mint négyszeresére. A könnyűipar tőkés ki-

vitele az utóbbi két évben csökkent, a bér munka ugyan- csak. 1982-ben legtöbb tőkés exportot a BIOGAL, MGM, HIM, MEDICOR és Alföldi Nyomda realizált, ez az öt vállalat adta a tőkés export 62 százalékát.

— Említette Tóth elvtárs, hogy a megyében nincs veszteséges iparvállalat. Ez megnagyító. Hogyan alakult az elemzett iparágak nyeresége, jövedelmezősége?

— A vizsgált iparágak 1982. évi nyeresége meghaladta az 1,7 milliárd forintot. Az árbevételarányos nyereség 6,3 százalékos volt, az állami vállalatoknál 5,7, a szövetkezeteknél 12,2 százalék. A nyereség nagysága azonban a gazdálkodás eredményességét, szabályozóvaltozások következtében jelentősen ingadozik. Általában egy-egy nagyobb beruházást, rekonstrukciót követően, ahol a beruházási célt nem nem tudták realizálni, a nyereség nagyot csökken. A költségeken belül megnőtt az anyag- és energiaköltségek súlya, az 1978-as 62,4 százalékkal szemben 1982-ben 73,2 százalék volt.

A hatékonysági mutató 1982-ben kedvezőbb volt az országosnál. A 100 forint nettó állóeszközre, készletre, bérköltségre jutó mérleg szerinti nyereség a megyében 10,44 forint volt (az országban 8,98). Az ágazatonkénti országos hatékonysági szintet nem érte el a gépipar, valamelyest magasabb a vegyiparban és lényegesen magasabb a könnyűiparban. A mutató értéke a minisztériumi iparban 7,88, a tanácsiparban 19,97 és a szövetkezetek iparban 26,30 forint.

A legfontosabb teendők

— Az eddigiek természetesen csak kis részét tudják visszaadni az elemzésnek. Mégis, a terjedelmi kötöttség arra sürgetnek, hogy a feladatokról is szóljunk. Mielőtt erről beszélnénk, melyek véleménye szerint a legfontosabb megoldásra váró kérdések? Hiszen ezek vizsgálatából már a feladatok is szervesen következnek.

— A termelés versenyképesebbé, hatékonyabbá tételében sok még a tartálékunk. Lassan bontakoznak ki a külső és belső feltételekhez, az intenzív gazdasági fejlődés követelményeihez igazodó folyamatok. Márpedig ez, az intenzív fejlődés a jövő egyetlen útja. Nem mindenben kielégítőek a lehetőségekhez képest sem a termelési szerkezet, a hatékonyság, a minőség, a versenyképesség javítására tett intézkedések. Romlott az eszközhasználat, nem csökkent kellően a gazdaságtalan termékek, tevékenységek aránya. Sok gondot okoz a szerződési fegyelem, a háttérpári tevékenység hiánya, a nem tervszerű, nem ütemes alapanyag- és alkatrészellátás. Nem javult kellően a vállalatok kooperációs kapcsolata, olykor hiányzik az előrelátó, de kockázatot is vállaló vezetés, a jobb munka- és üzemszervezés, a teljesítményre alapozott differenci-

akció — az elmúlt időszak jelentős fejlesztései alapján — az átlagosnál gyorsabb fejlődést kell elérnie, főleg megbízható minőségű gépek, alkatrészek, részegységek kivételében. Fejleszteni kell a háttérpárt. A könnyűiparban növelni kell a korszerű, jó minőségű, magasabb igényeket kielégítő, gazdaságosan gyártható termékek arányát, a tömegárúk helyett a munkai igényesebb, értékesebb áruk gyártására kell töre-

kedni. A vegyiparban minél előbb el kell érni a jelenlegi negatív export-import szaldó megváltoztatását. Különösen fontos a gyógyszeripar és a műanyagipar fejlesztése, a nagyobb szemléli munkát igénylő termékek arányának növelése. Egyébként a pártbizottság ennél lényegesen konkrétabb, egyes üzemek tekintetében egészen konkrét feladatokat is meghatározott.

Alkotó módon, rugalmasan

— A fenti feladatok első sorban a termelésre, annak arányaira, minőségére, szerkezetére vonatkoznak. Milyen témákban határozta meg a testület a legfontosabb feladatokat?

— Szinte minden területen. Az export kérdésében például azt határozta, hogy az export nőjön gyorsabban az importnál, illetve a termelésnél. Ezen belül növelni kell a tőkés export arányát a piaci munka javításával és a gyártmánytervezet korszerűsítésével. Határozat született arról is, hogy gyorsítani kell a termelési szerkezet korszerűsítését, valamint javítani a vezetési színvonalat. Érdekes az, hogy a feladatok között a pártbizottság kiemelte: az iparfejlesztés feladatai tovább növelik a dolgozó ember szerepét. Fontos követelmény a kezdeményező hajlam kialakításának erősítése, a dolgozó kollektívák javaslatának, kezdeményezéseinek figyelembevételére, a jobb anyagi érdekeltség megteremtése. Az intenzív fejlesztés igényli a műszaki és gazdasági szakemberek hatékonyabb foglalkoztatását, a megújulási készség kibontakoztatását, az alkotómunka fokozottabb elismerését. Hangsúlyozza az anyag, hogy az iparban dolgozó mérnökök, szakemberek képességét jobban kell hasznosítani, végzettségükkel arányban álló feladatokkal kell megbízni őket.

Sok szó esik a feladatok között az üzem- és munkaszervezésről is. A pártbizottságnak az az alapkonceptiója, hogy a jövőben munkahelyteremtő ipari beruházásra a megyében nincs szükség, mert a munkavállalók el tudnak helyezkedni. A munkaerő ésszerű, takarékos felhasználásával viszont meg kell teremteni a munkahelyeket és a létszám jobb összhangját. A kiegészítő tevékenységben és az alkalmazott állományban levők számát csökkenteni kell. Törekedni kell továbbá a veszteséges vállalatok csökkentésére, az anyagmozgás előmunka-igényének mérséklésére, az átlagos munkaszám növelésére.

A feladatok között szerepel továbbá a vállalatok közötti kooperáció, együttműködés további szélesítése, a már működő formák továbbfejlesztése. Szó esik a szakemberképzés korszerűsítéséről, s arról is, hogy keresni kell a megoldást a közgazdász, munka- és üzemszervező szakemberek nagyobb arányú alkalmazásához. Ugyanakkor növelni kell a szakmunkások erkölcsi és szakmai presztízsét. Szó esik továbbá az ipari vállalatok és a kutatóintézetek közötti szorosabb kapcsolatról, az ipari és mezőgazdasági üzemek sokoldalúbb és tartalmasabb együttműködéséről, a fájlagos anyag- és energiafelhasználás mérsékléséről, a hulladékok és másodlagos nyersanyagok felhasználásáról. Javasolja a pártbizottság, hogy kezdeményezni kell a gazdálkodás szervezeti feltételeinek korszerűsítését azokkal a nagyvállalatokkal, melyeknek gyárai, gyáregységei működnek a megyében. Megkülönböztetett hangsúlyt kap a lakossági ellátás és szolgáltatás kérdése is.

A pártbizottság végül érintette az MTESZ, a Debreceni

Akadémiai Bizottság, a Pénzügyminisztérium és a Magyar Nemzeti Bank megyei igazgatóságainak, a Kereskedelmi Kamará összekötő bizottságának feladatait is.

— A pártbizottság külön részben határozta meg a párt- és az állami, társadalmi szervek és szervezetek feladatait az ipar fejlesztésében. Mostanában sok szó esett arról főként központi fórumokon, hogy egyesek módosítani szeretnék a párt gazdaságirányító tevékenységét. Hogyan foglalt állást ebben a kérdésben a pártbizottság?

— Valóban, az iparpolitikai feladatokkal kapcsolatban is vita van arról, milyen követelményt fogalmazhatunk meg a pártszervek részére. Miután a vállalati vezetéssel, a gazdálkodással szemben követelmény a rugalmasság, a kockázattalvállalás, úgy gondolom, ennek kell igényként megfogalmazódnia a pártszervek irányába is. Ebben az irányba kell alakítani a politikai munka módszereit, növelve ezzel párhuzamosan a pártszervek önállóságát, gyakorlatiasságát, vigyázva arra, hogy a feladatmegvalósítás ne adjon módot a gazdaságvezetőtől átvállalni a döntés felelősségét. Olyan legyen tehát, hogy mindig az érdekelték és hatáskörrel rendelkezők hozzák meg az állásfoglalást. Természetesen minden olyan döntésért a pártszervek is vállalnia kell a felelősséget, amelynek meghozatalát támogatták.

Eppen ezért a pártszerveknek és szervezeteknek segíteni kell a feladatok helyes értelmezését. Támogatniuk kell a gazdasági vezetést a nagyobb hatékonyságú eredményező törekvésekben, a fegyelem erősítésében, a rugalmas vállalati gazdálkodás kialakításában. Legyenek kezdeményezői a magasabb teljesítményen alapuló, az önálló gazdálkodást, felelősséget erősítő vállalati irányítási és érdekeltségi rendszer folyamatok korszerűsítésének, a káderpolitikai elvek gyakorlati megvalósításának, az új módszerek alkalmazásának. Érvényesítsék ezt a vezetők kiválasztásában és kinevezésében is.

Az persze természetes, hogy a vállalatoknál dolgozó szakszervezeteknek, ifjúsági szervezeteknek is megvan a maguk sajátos, alapfunkciójukhoz kötődő feladata. Nagyon fontos például, hogy a szakszervezetek támogassák a munka szerinti elosztás követelményét, a munkaerő-gazdálkodás további javítását.

— Fogalmazhatunk-e úgy, hogy a megye ipara eddig jelentős eredményeket ért el, s ezekre alapozva, az iparban dolgozók tenniakarását, cselekvőkészségét figyelembe véve erőnk jobb mozgósításával az ipar előtt álló feladatok megvalósításának a feltételei megvannak?

— Igen, ez a helyes fogalmazás. Csak egyet tennék még hozzá: a megye iparának elmúlt több mint harminc éves fejlődése garancia arra, hogy a követelményeknek eleget is tudunk tenni.

Az ipari struktúra megfelelő

— Hogyan ítélte meg a testület általában véve a megye iparának helyzetét, sajátosságait?

— Megyénkben az iparstruktúra 1980-ra lényegében befejeződött. Közélt három évtized alatt 46 ezer ipari munkahelyet teremtettünk. Ennek hatása egyértelműen pozitív. Javult a lakosság foglalkoztatottsága, iparosságok a megye nagyobb településeit. Az ipari munkahelyek 59 százaléka van Debrecenben, a többi a megye más településein. Az ipar termelése 12-szeresére nőtt, s ennek 48 százaléka a termelési javulásból eredt. Csökkent a telepítés hatására a megyéből történő elvándorlás is.

A sajátosságok között érdemes megemlíteni, hogy az országoshoz viszonyítva itt a legnagyobb különbség az élelmiszeripar magasabb, a nehezipar alacsonyabb arányában van. Ez viszont összhangban van adottságainkkal. Másik sajátosság, hogy jelentős a gyárak, gyáregységek száma. Fontos sajátosság, hogy a vállalati méretstruktúra valamivel kedvezőbb az országosnál. Az önálló állami iparvállalatok átlagos létszáma 1500 fő. (Megjegyezni kívánom, hogy most csak a nehezipar, gépipar és könnyűipar helyzetét és feladatait tekintettük át, nem foglalkoztunk az élelmiszeriparral és az építőiparral.) Az iparba most a megyében 12 minisztériumi, 7 tanácsai vállalat, 7 kisvállalat, 23 szövetkezet és 26 gyár, gyáregység tartozik.

— Milyen ipara méreteiben, teljesítőképességében, technikai felszereltségében számottevően fejlődött. Termelése dinamikusan nőtt, üteme meghaladta az országos átlagot, exportteljesítménye pedig a termelés ütemét. Az ipar a termelési feltételeinek nehezebbé válása mellett is megtartotta a jövedelmezőségi szintjét, jelenleg veszteséges vállalat a megyében nincs, alacsony hatékonysági is csupán három termelőegység (természetesen a gyárak, gyáregységek nélkül). Egyébként ez is egy igen kedvező sajátosság.

— Milyenek ítélték a Hajdú-Bihar iparának struktúráját? S ehhez kapcsolódva arról is beszélünk kell, hogyan minősíthető ezzel párhuzamosan az ipar termelési szerkezetét?

— Az ipar struktúrája jó. Az előállított termékek értékesíthetők, a termelés az üzemeltetett „kereslet” vezérelte növekedési pályán mozog. Ugyanakkor a fő problémák az, hogy az iparban az állami vállalatok mellett a megye adottságaihoz dántólisan olvan feldolgozóipari ágazatokkal rendelke-

Az ipari struktúra megfelelő

zünk, amelyek nem kötődnek nyersanyag-lelőhelyekhez. Ezt bizonyítja továbbá a már említett jó méretszervezet is. Igaz, nincs mikroelektronikai iparunk, de van több olyan vállalatunk, ahol lehetőség van az ilyen jellegű tevékenység fejlődésére.

A termelési szerkezet is korszerűsödött, ebben jelentős szerepe van a rekonstrukciónak, az exportra alapított szolgáltató hálózatok megvalósított beruházásoknak. Az MGM számos új csapágytípust fejlesztett ki, a gyártható típusok számát megduplázták. A BIOGAL 12 licenct vásárolt, e licenck alapján gyártott termékek adják az árbevétel csaknem felét. Termékeik 40 százaléka versenyképes, 26 százaléka versenyképes tehető, egyötödük konjunkturnális termékek. A ruhaiparban a termékek 85-90 százaléka évente cserélődik. A MEZŐGÉP is eredményes gyártmányfejlesztési tevékenységet folytat, termékeik 44 százaléka versenyképes, 37 százaléka versenyképes tehető.

Ugyanakkor az is igaz, hogy változatlanul magas az elavult termékek aránya és a termékek átlagos életkora. Még az MGM-ben is a termékek 60 százaléka 20 évesnél idősebb, s mindössze nyolc százaléka az utóbbi három évben gyártani kezdett új termék. Komoly problémák vannak az ELZETT berettyóújfalui gyárában.

— Mostanában nem divatos mutató a termelésnövekedés. Miért érdemes mégis szót ejteni róla?

— Két okból bizonyosan. Egyrészt mert az utóbbi négy évtizedben az évi 3,9 százalékos termelésnövekedés teljes egészében a termelési javulásból származott. Másrészt mert a vállalatoknál jelentős a differenciáltság. Legnagyobb növekedést a vegyipar ért el, a BIOGAL az elmúlt öt évben termelési értékét háromszorosára, tőkés exportját ötszörösére növelte. A gépipar az ipar átlagának megfelelő növekedést ért el, az MGM csapágytermelése a rekonstrukciót követően majdnem másfélszeresére nőtt. Lelassult viszont a könnyűipar termelésnövekedése, a négy év átlagában ez 1 százalékos. Egyébként fontos a termelésnövekedést vizsgálni azért is, mert az MGM biztositja a népgazdaság teljes csapágy-szükségletét, egyedül a Haidú-Bihar ipar művek gyártási mosogépet, centrifugát, forróvíz-tárolót, az Alföldi Nyomdában készül a könnyvek 35 százaléka, a földgáztermelésből 15 százalékkal részesedik a megye.

Növekedett az export

— És a hatékonyság? — Ezen a területen már nem ilyen egyértelműen po-

zitiv iparunk helyzete. A fenti kép ellenére is messze vagyunk még az élenjáróktól

A fejlesztés intenzív folyamata

Interjú Fiák Lászlóval, az MGM vezérigazgatójával

Az ipar helyzetéről és feladatairól szólva az országgyűlés őszi ülésén Méhes Lajos miniszter megerősítette, hogy a tervidőszak hátralevő két évében kissé gyorsuló, 2-2,5 százalékos ipari termelés-növekedés is lehetséges, mégpedig néhány biztató minőségi változás függvényében. A minőség egyik kulcsfontosságú fokmérője a versenyképesség, amellyel sokáig az ipar egésze hadilábon állt. Végtelen nehéz gazdasági helyzet „kellett hozzá”, hogy ennek tarthatatlansága bebizonyosodjék. „A versenyképesség javulását jelzi — mondta a miniszter —, hogy az erős verseny ellenére a kivitel jelentősen nőtt, a gazdaságosság romlás nélkül.” Vajon hogyan illik be ebbe az általános képbe megynék egyik meghatározó jelensége iparvállalata, a Magyar Görődölcsapagy Művek, öt esztendővel egy nagy rekonstrukció után? Egyebek közt erre kívántam választ kapni, amikor Fiák Lászlótól, az MGM vezérigazgatójától interjút kértem.

— Hány embernek ad ma az MGM megélhetést, és Fiák elvtárs véleménye szerint milyen ez a megélhetés?

— Az MGM ma 5600 fővel dolgozik, kétszázalékkal többel, mint korábban. A létszámnövekedés oka az, hogy átvettünk egy gyáregységet (a balmazújvárosi) a Szerzárúipari Művektől. Enélkül a létszám változatlan lenne, s ez jelzi, hogy számottevő létszámgondja a vállalatnak mindeddig nem volt. Ha van gondunk, az inkább a létszám összetételéből ered. Hány mutatkozik szakmunkásokból, s ezzel függ össze, hogy egyre nehezebb megoldani a gépbeállító-utánpótlást. Sajnos, a fiatalok nem vállalnak műszakos gépbeállító munkát. Nemhogy ők, de még a tapasztaltabb szakmunkások sem. Holott a gépbeállító tevékenység legalább szakközépiskolai végzettséget igényelne. Hány van képzettebb művezetők közül is. A vállalat eljött az az egyetlen út maradt, hogy a jó szakmunkásokat és a már hosszú ideje gépbeállítóként dolgozókat képezi át művezetőkbe. En magam a technikumok visszaállításától remélek sokat, amely azonban sajnos, csak hosszabb távon hozza meg az eredményt.

A kisegítő területeken (szerzőmunka, tmk, stb.) jobb a helyzet, ezeket a munkákat a fiatalok szívesebben vállalják. Persze a balmazújvárosi üzem a maga jó szakmunkásaival sokat segít. Kevésbé kielégítő a gép a diplomások számát és arányát tekintve. Sokkal több egyetemet, főiskolát végzett mérnökre, közgazdászra van szükség, immár a részben saját hatáskörben folytatott külkereskedelmi tevékenység miatt is. De azért is, mert mind gyakrabban tapasztaljuk, hogy diplomásaink élnek a más területeken kínáló lehetőségekkel, vagyis az MGM más vállalatok részére is sokszor nyújt utánpótlást kvalifikált szakemberekből.

Ami a kérdés második részét illeti, azt kell mondanom, hogy a vállalat dolgozóinak bérszínvonalát két-három évre visszamenőleg nem nőtt olyan dinamikus, mint azelőtt. Ennek ellenére mai, 58 ezer forintos átlagbérszínvonalunk jó közepesnek mondható. Nagy azonban a szóródás. Egyes területeken nem több a kereset négy-öt ezer forintnál, de olyan munkahelyeink is vannak, ahol — túlórázással, teljesítményprémiummal — megkeresik a havi kilenc-tíz ezret. E jó közepes bérszínvonal a hangulatot is jó irányba befolyásolja. Am dolgozóink jó közérzete nem csupán ezen nyugszik. Az MGM az elmúlt években a csökkent nyereség ellenére sem lépett vissza a szociális ellátás terén, sőt, bizonyos mértékű javulást is elértek. Tudtuk tartani a bölcsődék, óvodák támogatását, az üdültetések arányát, a szociális jutások mértékét, meg tudtuk teremteni a munkavédelem valamennyi feltételét.

Igen fontosnak, ha nem a legfontosabbnak tartjuk, dolgozóink, kiváltképp fiatal dolgozóink lakáshozjutásának támogatását. Ennek érdekében évről évre javaslatot adunk a tanácsnak, leírva, kinek milyen formában tartjuk indokoltnak lakásigénye kielégítését. Tanácsai értékesítési OTP-lakás vásárlására is kérünk lehetőséget és ehhez dolgozóinknak 60 ezertől 120 ezer forintig terjedő vállalati kölcsönt nyújtunk. S mint köztudott, az MGM saját erőből is épít lakásokat, más vállalatokkal összefogva. OTP-konstrukciójú munkáslakások ezek, amelyekből jelenleg is épült harminckettő. 1983-ban nyolcvankilenc dolgozónk lakáshoz juttatásával, lakáscseréjével foglalkoztunk, hetven esetben sikerrel. Hangsúlyozom, jó összhangban a tanáccsal. Dolgozóink érzik, tudják, hogy ügyeikben eljárnak. Jelenleg is kétszázhatvan körülüli igényt tartunk nyilván, köztük az 1984-ben kielégítésre várókkal, amelyekre vonatkozóan már szintén megadtuk javaslatainkat. Az elmúlt három évben Dicsődon is felépült hatvan lakás, újabb pedig Debrecenben foglalkozunk egy családiház-építési prog-

hitellel indultunk, s ma tartunk 13 százaléknál. Az idén, amikor a 3 milliárd forint államkölcsönnek még csupán fele van kifizetve, 200 millió forint a kölcsön utáni kamatter, amelyből mintegy 60-70 millió forint a többlet a tervezetthez képest. Mi ugyanezekről az 1980-as árakon értékesítünk, noha azóta háromszor emelkedett a kohászati anyagok ára, és kúszik felfelé az energiahordozók ára is. Vegyük hozzá az elmondottakhoz, hogy amikor a kohászaton van — mondjuk — egy átlag 3-4 százalékos áremelés, akkor a csapágyacél ára háromszor ennyivel emelkedik.

— Igen, de eközben az MGM, mint hallom, nyereséggel forgalmazza a szocialista országokból importált csapagyakat.

— Sejttem, mire gondolnak, akik ezt mondják. Mielőtt azonban a közbeszítésben rejli kérdésre válaszolnék, vegyük számba a csapagyakra vonatkozó árkonstrukciót tényleg. A tőkés export-beruházások elv egyszerű: úgy adunk el, ahogy tudunk. Itthon azokon az árakon értékesítünk, amelyekben az árhivatallal 1980-ban megállapodtunk. A tőkés importból származó csapagyak árának a TEK-árrésszel növelt beszerzési árát érvenyestjük. Más a helyzet a szocialista relációjú exportban és importban, lévén, hogy a csapagyakat önköltségi ár alatt adjuk el, vagyis. Ezen a vállalatnak vesztesége van. Ezt a veszteséget kompenzáljuk azzal, hogy a szocialista országokból behozott csapagyakat itthon a saját gyártású csapagyak belföldi árán (azaz drágábban) forgalmazzuk. Tavaly például 472 millió forint volt az import, s 437 millió forint az export. Általában körülbelül 1 millió rubel a differencia az import javára, de az ellenkezője is előfordulhat. Nem hiszem, hogy valaha is ez húzza ki a csávából a vállalatot.

— Azt hallottam, az MGM az a vállalat, amely ha nem kapja meg időben a termékei ellenértékét, könyörtelenül perel. Valóban így van?

— Mi a nagy felhasználókkal (körülbelül száz ilyen vállalatra gondolok) egy kölcsönösen elfogadott, szigorú normákra épülő szállítási megállapodást kötünk. Szigorúan megköveteljük, hogy partnereinknek miattunk ne legyen elmaradásuk, de, mert a szerződés kétoldalú, a fizetési feltételek is szigorúak. Ha elmaradás van, behajlítjuk. Tartjuk magunkat a megállapodáshoz, s ezt a partnerektől is megköveteljük. Emiatt még sohasem volt velük konfliktusunk.

— Az ország csapágyellátása és a mege ipara, gazdasági fejlődése szempontjából sem közömbös az MGM jövője. Hogyan valósulnak meg a hosszabb távra szóló elképzelések?

— Példával kezdtem. Terveztünk egy úgynevezett szintartó (egyben a szűk keresztmetszetek feloldását szolgáló) fejlesztést, amelyet azonban csak részben, maximum 30 százalékból tudtunk megvalósítani. Ennek megvan a következménye. A fejlesztések elmaradása előbb-utóbb a minőség rovására megy. Ezért minden belső erőt felhasználunk, hiszen a minőségi és gyártmányfejlesztést még pénzükre miatt sem hagyhatjuk abba. Ha ugyanis történetesen megindul a piac, esetleg képtelenebb leszünk versenyezni az élvonalbeli csapágygyártó fejlesztett minőségű termékeivel. A fejlesztésnek intenzív folyamatnak kell lennie. Sajnos, mint már említettem is, a nem tervezett kamatterher elvonja a vállalat anyagi eszközeit a tervezett fejlesztési program megvalósításától. A beruházott eszközértékek közel öt százaléka kellene szintartó fejlesztésekre fordítani, s ma egy százalék alatt vagyunk, ami, mondanom sem kell, majdnem egyenlő a nullával. Ez a mi legnagyobb gondunk, amelybe nem lehet beletörődni, még akkor sem, ha az utóbbi tizenöt év során nagyberuházást végrehajtott vállalatok közt nincs tevékenyebbünk. Pénzügyi kötelezettségeinknek mindeddig pontosan eleget tettünk, a tízmillió dollárra tervezett tőkés exportra megvannak az érvényes szerződéseink és az idén 170 millió forintnyi nyereséggel számolunk. Lehet, hogy a jövőre nézve ez minimális eredmény, de mi, akik naponta megdolgozunk érte, pontosan tudjuk, hogy a mai feltételek közepette mi az értéke.

— Akkor is, ha beleszámítjuk a közvetett tőkés importot?

— Kérdés, hogy beleszámíthatjuk-e. Mert igaz ugyan, hogy termékeink összességükben 16-20 százalékból tartalmaznak tőkés importot, de arról se feledkezzünk el, hogy belföldi értékesítésű csapagyaink nagy része is tőkés piacokon kő ki, valamely más termék részeként. Mi, úgy ahogy vagyunk, egy háttérpári tevékenységet biztosítunk az országnak. Amellett gépelemet gyártunk és exportálunk, amely már nem háttérpári tevékenység.

— A vállalt cél, a nullszaldó elérése mindenképpen kívánatos, de csak akkor igazán hasznos, ha kellő hatékonysággal párosul. Márpedig a Magyar Görődölcsapagy Műveket lassan mint alacsony hatékonyságú vállalatot emlegetik. Mi az oka annak, hogy a vállalat nem tudja növelni hatékonyságát?

— Mindenekelőtt az óriási, közel negyvmillió forintnyi eszközérték. Ezt az eszközérték-növekedést valamennyi vállalat megélté, amely nagy beruházást hajtott végre. Közben a szabályozóváltozások, a kamatterhek és a növekvő árak egyre rontották a tervezett nyereséget. Jellemző például, hogy a rekonstrukció kezdetén, az államkölcsön felvételekor 7 százalékos

Azt akarom mondani...

1. Hogy vagy?

Köszönöm jól.

Azaz... Nem ilyen egyszerű a dolog. Közeledek az ötvenhez, sajnos, érzem is, hogy közeledek. Nem csak azért, mert hol a vesekövem, hol a szívem, hol a magas vérnyomásom jelzi, ha véletlenül elfelejtetem. Inkább az a baj, hogy egyre több terv marad meg csupán tervnek, egyre több szándék sápad el, mert hiányzik az erő, hogy valóságos teremtéshez őket.

Illetve... még nem is egészen így áll a dolog. Ahhoz képest ugyanis, hogy közeledek az ötvenhez, nagyon jól bírom magam. Dolgozni ugyanúgy tudok, mint régen, tervem megannyi van, hogy elegendő lenne vagy százötven esztendőre. Családom szépen él, gyermekeim jól tanulnak, felépítettem egy házat s amit ráköltöttünk, magunk kerestük. Gyarapszunk, élünk, van mibe kapaszkodni, ha az embert nagyon megrágnátna a világ szele.

Várj csak... Az azért idegesítő, hogy hány ember keres mostanában milliókat sima ügyeskedéssel. Meg az is, hányan bírnak gondatlanul mások pénzével, életével, sorsával. Az meg aztán egyenesen dühít, ha látom, hogy az önző egyéni érdek hányszor akarja megfojtani a közösségét. Meg idegesít az elvtelenség, a mellesbeszélés, a korrupció nyilvánvaló terjedése. Meg idegesít az is, hogy egyes emberek azt hiszik: őertük van a világ, s nem ők a világról.

Csak még azt...

Egyébként megvagyok.

Úgy élek, mint a többi ember. Hol örülök, hol bosszankodom, Van ok erre is, arra is.

2. Kérdések és kapcsolatok

Úristen, de jó lenne egyszer kibeszélni magunkból mindent. De hát kinek? Mikor? Nincs idő rá. Elhangzik a sztereotip kérdés: hogy vagy? — de néha már nem is érdekel bennünket a másik ember válasza. Csak a forma a fontos: feltettük vagy nem tettük fel a kérdést. A válasz? Van nekünk magunknak is válaszolnivalónk, de hát azt is elhallgatjuk.

Valahogyan meg kellene már teremteni azt az emberi-társadalmi fórumot, ahol az ember igazán és tartalmasan elmondhatja, hogy is van tulajdonképpen. S meg kellene teremteni egy olyan elektronikus számológépet — robotot? —, amelynek az lenne a funkciója, hogy érdeklődést színlelve végighallgasson bennünket, ha két-három nagyfróccs után megindul a vallomások orvadata. Mert ember aztán nincs ilyen.

Ottthon is rohan mindenki, a munkahelyen is. A főnököt egy hete nem vagyok képes elérni sem telefonon, sem személyesen. Tudom, persze, hogy tudom: dolgozik, munkáját végzi. De hát azt nem írják elő munkaköri kötelességként, hogy hallgassuk végig a másikat?

Igaz, én sem teszem meg ezt. Sajnos, kapcsolataink és kérdéseink lassan egyaránt formálissá fakulnak. Együtt élünk emberekkel, mert így kell. Kérdezünk és válaszolunk, mert ez a rendje a dolgoknak. Hogy mi van a kapcsolatok és a kérdések mögött?

El kellene egyszer mondani.

3. Közös magány

Hogyan is történhetett, hogy lassan kezdünk közömbösen elmenenni egymás mellett, oda se figyelni senkire? Hogyan is történhetett, hogy a gazdaság, a társadalom, a politika győztes forradalmi mellett erkölcsi tartását kezd elveszíteni az ember, s a morális értékek helyét nagyon is praktikus, azt is mondhatnám, túlzottan praktikus értékek foglalják el?

Nem tudom, de így történt. És ez a magyarázata annak,

hogy egyre kevésbé érdekel bennünket a másik ember. Egyre kevésbé érünk rá arra, hogy jól kibeszéljünk magunkat. Mindannyiunkat várnak személyek, tárgyak és feladatok, s azt hisszük, ha ma mindent megcsinálunk, holnapra kevesebb tennivalónk marad. Mi hajt bennünket? Nem hiszem, hogy csak a több pénz. Hajt az is, hogy az ember valahogyan beleírja nevét a világ nyitott könyvébe, hagyjon valami jelet maga után a földön.

S amíg jeleket akarunk teremteni, pénz akarunk keresni, addig kérdéseink mögött igencsak langyos az érdeklődés, addig ha mások beszélni akarnak, nincs fülünk a szavukra. Legfeljebb akkor háborodunk fel, bosszankodunk, szidjuk a világot, ha a mi szavunkra se figyel senki. Ha már a gyerekek is saját nagyon is egyszerű mondataikra s nagyon is hangos és agresszív muzsikájukra figyelnek. Akkor megrebennünk és ránk tör a felismerés: magunk vagyunk, egyedül vagyunk.

Valamikor Lenin a politikai és a gazdasági harccal azonos értékűnek vélte az ember forradalmát is. Az emberét, a gondolkodását, szemléletét, erkölcsét, tudását. Az emberét, aki végül is végig nem vitt forradalmával torzítathatja a társadalmat, a gazdaság győztes forradalmainak értékét és értelmét is.

Nem lenne szabad elmenünk addig a pontig, amikor mások iránti közömbösségünk, érdektelenségünk már világképzőrtől hatásúvá válik. Meg kellene szólítanunk egymást az utcán, a munkahelyen, a folyosón, a parttaggyűlésen és meg kellene hallgatnunk végre egymást. Annnyira meg tud könnyebbülni az ember, ha jól kisírja, kipanaszolja vagy éppen kidicekshi magát valakinek.

Miért ne lehetne mindenki egy másik ember valakije?

4. Üzenet az embernek

Mindez pedig mostanában jutott az eszembe, mert össze-találkoztam egy régi barátommal, Valamikor együtt jártunk polgáriba, naponta hét kilométert gyalogoltunk reggel, hetet délután. Volt olyan tét, hogy sírva rogtunk a kilométerköre: nem megyünk tovább, inkább ott fagyunk meg. Volt ilyen. Aztán hol egyikünk, hol másikatunk állította fel a másikat és sirtunk egymás nyakába borulva. A könnyek az arcunkra fagytak és mentünk tovább.

Most meg csak néztünk egymásra s megkérdeztük: Hogy vagy?

Köszönöm jól. Ennyi volt. Pedig lett volna ok a szóra.

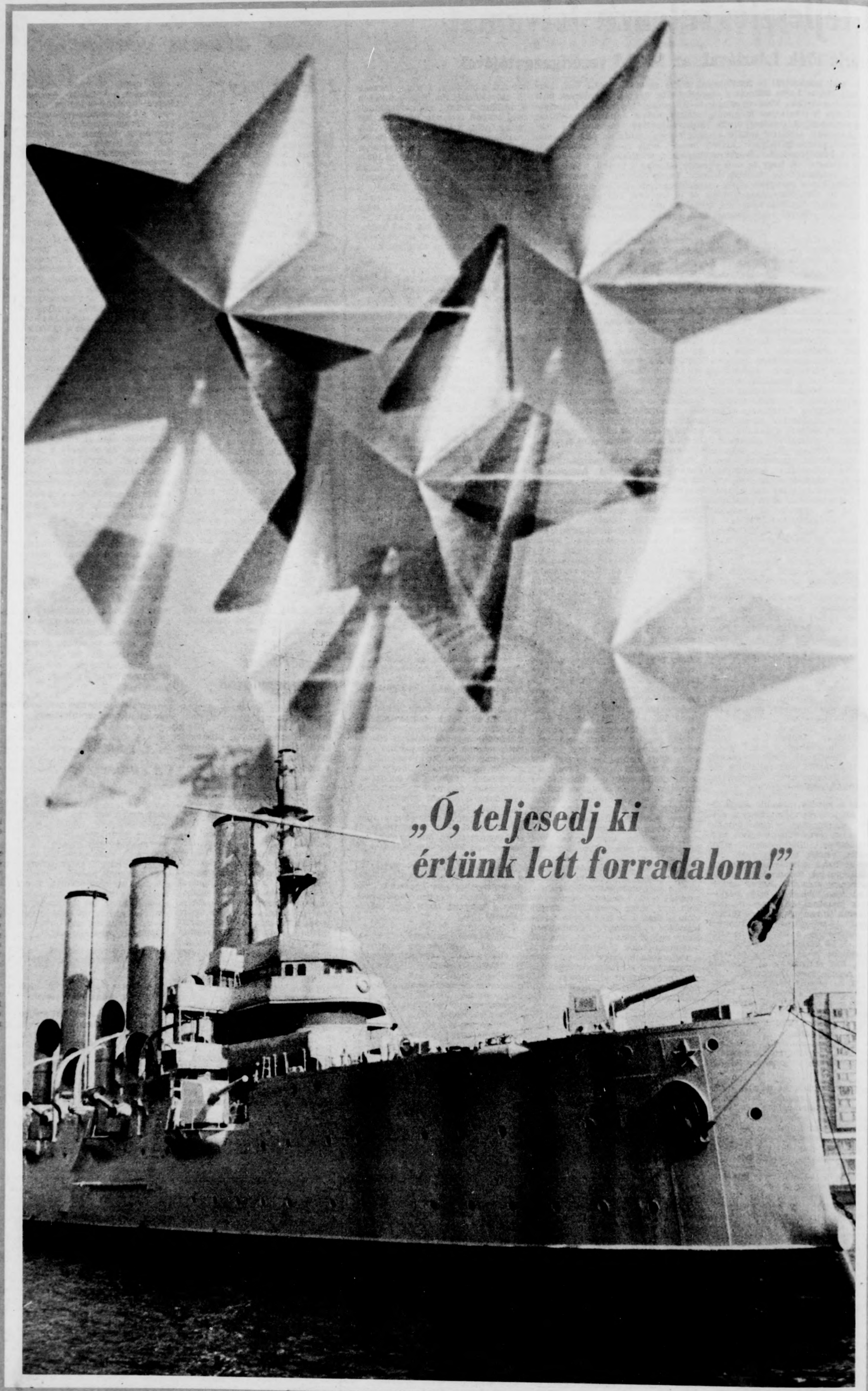
Mondani is lehetett, kellett volna egymásnak valamit. Legalább annyit, hogy ő most tsz-elnök, én újságíró, s ez bizony a kor, a történelem fordította így. Nem dicsekedni, csak éppen elmondani: így vagyunk. Kinn áll a kocsi, nőnek a gyerekeink, rendezett, szép az életünk. Ugye ennyit legalább kellett volna mondani?

Ha már arra nem volt időnk, hogy leüljünk egymással szemben egy pohár borra és mondjuk, mondjuk egymásnak napokon át, hogy is vagyunk. Mint azokon a hosszú teleken, amikor egymáséra folyt a könynyünk. Valamit mondani kellett volna, valami üzenetet egymásnak, hogy azért tudunk arról, hogyan él, mit csinál a másik, tudunk az álmairól és a fájalmairól is. Vagy legalább akarunk tudni.

Annnyira, annyira kellenének ezek az emberi üzenetek.

De hát ki mondja ki őket először?

Béni György

*„Ó, teljesedj ki
értünk lett forradalom!”*

Hová

Hirdetés a
gyei Állami
hidegburkoldó
szakmákra.

Ez a néhány
építőipari vá
tartó, már-m
berek. Egyes
elvéallalt fel

Miért men

„Nem ke magyaró

Seres Györg
gel hét órako
kítőró örömm
véleményt ér
attól, hogy
(ki tudja hány
mi sem változ
laszol a kérdé

Létszámadat
az asztalra.
dolgozó tart
1980-ban 3537
3495, tavaly 3
szám pedig 32

— A Hajdú
fizikai dolgoz
rint értékű te
ja ki, mit jel
hiánya!

Kiszámolom
liárd forintny
pedig ugyanc
mennyiség, me
juk, hogy a v
se meghaladja
rintot.

— Akik el
szándéka elle
folytatja a ve
szám szinten
nem tudtuk
vünket. Több
óta állandó fe
lalat: mindig
mint a kapacit
sikerült úgy ó
kánkat, hogy
ról volt híre
határidőre tel
mít kivételnek
jezünk egy r
legfőbb oka a

— Van ma
dorlásra?

— Nem ke
kat — szól az
lasz. — Olyan
amiben szau
lya szolgálja
mét. A bejáró
hordjuk, saját
zetés a megy
jobb a megy
nem jönnek?
szervezett a v
lünk valamé
pedig az épít
vállalatánál g

— Úgy értse
csenyobbak a
szemben tám
nyek?

— A mezőg
tőbrigádjaiban

Máshol

A vezérigaz
resem Széll S
főüzem vezető
dében beszélt
A helyszínt je
hetjük. Márci
na befejezni a
zö határidő au
teljesen még n
sem készülnek

— Való iga
régóta sújtja
ma már a tö
sonló a helyz
25–30 ember
adja meg a
pontját Széll
bejárjuk a f
kézzel tervez
zett épületet.

— A munká
kor is, ha ke

— Átcsoport
éppen kisebb
segít a túlora
alvállalkozók

— Ön szerint
építőmunkások

— Hallottam
kor. Az építői
delkező embe
sem dolgozik
cégeknek! Ez n
mánk, ez orsz
népgazdaság sz
feladatokat az
megoldania. Ot
ges technikai
nincs a technik

— Talán n
használták ki
elégítette ki
ipar az igények

Hová mennek az építőmunkások?

Hirdetés a Napló október 30-i számában: „A Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat kapacitást keres keres festő, hidegburkoló, műköves, üveges, tetőfedő-szigetelő, bádogos szakmákra. Érdeklődni lehet a szakipari főuzemen.”

Ez a néhány sor tömör összefoglalása a megye legnagyobb építőipari vállalatánál uralkodó állapotoknak. Néhány év óta tartó, már-már megállíthatatlan folyamat: elmennek az emberek. Egyes területeken annyian sem maradnak, hogy az elvállalt feladatokat biztonsággal teljesítse a vállalat.

Miért mennek, hová mennek?

„Nem keresünk magyarokat”

Seres György vezérigazgató reggel hét órakor fogad, nem éppen kitörő örömmel. Ki nem mondott véleményét azokról a szavairól, amelyekről (ki tudja hányadszor?), még semmi sem változik. Mindenesetre válaszol a kérdéseimre.

Létszámadatak sorát teszi elem az asztalra. 1979-ben 3840 fizikai dolgozó tartozott a vállalatához, 1980-ban 3537, egy évvel később 3495, tavaly 3417, a jelenlegi létszám pedig 3235 fő.

A Hajdú megyeinek ma egy fizikai dolgozóra évi 808 ezer forint értékű termelés jut. Számolja ki, mit jelent száz ember hiánya!

Kiszámolom: csaknem félmilliárd forintnyi termelés kiesést. Ez pedig ugyancsak jelentős munkamenység, még akkor is, ha tudjuk, hogy a vállalat éves termelése meghaladja a hárommilliárd forintot.

Akik elmentek, a vállalat szándéka ellenére mentek el — folytatja a vezérigazgató. — A létszám szinten tartását terveztük, de nem tudtuk teljesíteni ezt a terünket. Több mint tíz éve, 1971 óta állandó feszültségben él a vállalat: mindig több volt az igény, mint a kapacitás. Mégis, korábban sikerült úgy összehangolni a munkánkat, hogy a Hajdú megyei arról volt híres: minden feladatát határidőre teljesíti. Most: az számít kivételnek, ha idejében befejezzük egy munkát. Ennek pedig legfőbb oka a létszámhiány.

— Van magyarázat az elvándorlásra?

— Nem keresünk magyarázatokat — szól az enyhén ingerült válasz. — Olyan munkásszállónk van, amiben szauna, automata tekepálya szolgálja az ott lakók kényelmét. A bejárókat vállalati busszal hordjuk, saját üdülőnk van. A fizetés a fizikai állományban legjobb a megyében. Akkor miért nem jönnek? Mert valamennyire szervezett a vállalat, megkövetelünk valamekkora felelősséget. Ez pedig az építőipari tárca minden vállalatánál gondot okoz.

— Úgy értem, hogy máshol alacsonyabbak az építőmunkásokkal szemben támasztott követelmények?

— A mezőgazdasági üzemek építőbrigádjaiban, a kisvállalkozások-

ban, a magánkézbe kerülő vállalatokban keresnek többet. Az emberek pedig fűtyülnek a hatékonyságra. Számukra mindegy, hogy egyórai munkájukkal mekkora értéket állítanak elő. Az a fontos, hogy mennyit keresnek. Márpedig a kormányzat célja az volt, hogy a hatékonyan működő vállalatoknál dolgozzanak a munkások.

— Sok helyen vállalati gazdasági munkaközösségek szervezésével próbálják megtartani az embereket. A dolgozók többségével szemben, a vállalat pedig többletjelvényt nyújt.

— Nem foglalkozunk a munkaközösségekkel. Nem tiltjuk meg, de nem is segítjük az alakulásukat. A vállalatnál van mit csinálni, aki akar dolgozni, az keres is.

— Kísérleti bérrendszert vezetnek be az év elején. Ez sem hatott az elvándorlásra?

— A törzsgárda, amely eddig is húzta a vállalatnál, most a több munkáért többet kaphat. De sokan úgy gondolják: miért ne menjenek oda, ahol nem kell többet dolgozni a magasabb bérért?

— Ha továbbra is elmennek az emberek, nem kerül veszélybe a vállalati eszközök kihasználása?

— A jelenleginél kisebb arányú létszámcsökkenést 1985-ig még kibírunk úgy, hogy az eszközeinket működtetni tudjuk. A házigyárban ugyan megszüntettük a harmadik műszakot, szükség esetén túlórával hozzuk a teljesítményt. A vállalati technológián, tehát a paneles lakásépítésen és a Hajdúváz szerkezeten kívüli munkáknál okoz problémát a létszámhiány. Ez sokat segítene, ha javulna a fizikai dolgozók munkamorálja, ha el lehetne érni, hogy a becsületesen dolgozó 60 százalék mellett a másik 40 százalék is munkával töltse a munkaidő nagy részét.

— Ebben a helyzetben hogyan tud megfelelni az elvárásoknak a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat?

— Nem tudunk eleget tenni minden megrendelésnek, jövőre például 400 millió forintot érő munkát nem tudunk elvállalni. Lakásból se tudunk annyit építeni, amennyit kellene. A megyén kívül csak Budapesten dolgozunk, ez a kapacitásunknak csupán 6 százalékát köti le. Többet nem is vállalnunk, pedig jól fizető munkára kell lemondanunk. A megyében szeretnénk minél jobban megfelelni a feladatainknak. De itt is csak annyi munkát vállalnunk, amennyit el tudunk végezni.

Máshol könnyebb a munka?

A vezérigazgató javaslatára keresem Széll Sándort, a szakipari főuzem vezetőjét. Az új termálfürdőben beszélünk meg a lakóközönséget. A helyszínt jelképesnek is tekintetjük. Március végére kellett volna befejezni a munkát, a következő határidő augusztus 20-a volt, de teljesen még november hetedikére sem készülnek el.

— Való igaz, hogy a szakipari régió sűjtja a létszámhiányt, de ma már a többi területen is hasonló a helyzet. Nálunk átlagban 25-30 ember hiányzott az idén — adja meg a beszélgetés kiindulópontját Széll Sándor, miután körbejárjuk a formáló, szerencsés kézzel tervezett és szépen kivitelezett épületet.

— A munkát el kell végezni akkor is, ha kevés az ember.

— Átcsoportosítunk onnan, ahol éppen kisebb a leterheltség. Sokat segít a túlóra is, legutóbb pedig alvállalkozókhoz fordulunk.

— Ön szerint hová mennek az építőmunkások?

— Hallottam egy adatot a múltkor. Az építőipari szakmával rendelkező embereknek még a fele sem dolgozik az ágazathoz tartozó cégeknek! Ez nemcsak a mi problémánk, ez országos gond. Pedig a népgazdaság számára legfontosabb feladatokat az ágazati iparnak kell megoldania. Ott van még a szükséges technikai bázis is. De ember nincs a technikaéhoz.

— Talán nem elég hatásosan használták ki az eszközöket, nem elégítette ki a tárcához tartozó ipar az igényeket. Csak így nyílna-

tott tér a többi, építésre vállalkozó számára — a kisvállalkozástól a tsz-építőbrigádig.

— Ezt nehéz megítélni pontosan. Mondok egy példát, de mondhatnék hasonlókat, ezret is. Ebben a házban hat centivel odébb kellett rakni egy falat, mert miután már felhúzták az eredeti helyére, akkor derült ki, hogy az üvegtáblát szállító vállalat csak nagyobb méretet tud adni. Az üvegesnek egyórai munkája helyett sok ember sokórai munkájára volt szükség. Ezek után mit mondjunk az építőipari szerveztségéről? Lehet, hogy korszerűtlen, amit mondok, de az a véleményem: csak akkor oldódhat meg az építőipari problémája, ha a nagyvállalatok elsőbbséget élveznek az építőanyag-ellátásban, és itt dolgoznak az emberek is.

— Valóban nem a versenyszínen jegyében fogalmazódott gondolat, de tegyük fel: az anyagellátás adminisztratív módszerekkel megoldható. Az embereket még sem lehet röghöz kötni! Ok oda mennek, ahol többet fizetnek.

— Ez igaz. A kérdés az, hogy vajon versenyhelyzetnek tekinthető-e, ha az egyik helyen ugyanazért a munkáért többet fizetnek, mint a másikon. En azt nem hiszem el, hogy kisvállalkozásban a keresetek növelésével arányosan emelkedik a teljesítmény is.

— Az nem lehetséges, hogy itt fizetnek keveset?

— Ránk szigorú szabályok érvényesek, még a mostani, kísérleti bérézésben is. Ha többletgyarapítást teremtünk, annak bizonyos szá-

zalékát bérben kifizethetjük, progresszív adózás nélkül. De ennek is van korlátja. Minden munkánál van nyereségtartalma, mondjuk, legyen ez tíz százalék. Ezt a legjobb esetben tudom elérni, legtöbbször csak ennél kevesebbet, a sok zavaró belső és külső körülmény miatt.

— Az emberek tehát elmennek. — Elmennek, és akad közöttük olyan is, aki visszajön, alvállalkozóként. És akkor előfordul, hogy az egyik lakásban dolgozik az én festőm, a másikban a kisvállalkozó, ugyanazon a munkán, de nem ugyanazért a pénzért.

Az egyik medencét burkolja éppen a Péchy Mihály brigád. A vezetőjük Zagva Sándor, aki 26 éve dolgozik a vállalatnál, 1981-ben kiérdemelte a Szocialista Munka Hőse kitüntetést. Ő igazán illetékes megmondani: miért mennek el az emberek?

— Egyszerű: több a lehetőség a pénzkeresetre másutt, nincs olyan szoros munkafegyelem, mint nálunk. Az biztos, hogy a szakipar nagyon megsínylette az elvándorlást. A legjobb emberek mennek el, akik jönnek, azok nemcsak kevesebben vannak, de legtöbbször gyengébbek is. Nálunk például annyira leromlott a segéd munkások állománya, hogy alig lehet rábízni valamit.

— Milyenek itt a bérek a tapasztalt munkás szemével?

— Nem megfelelőek. Nincs meg a kellő különbség szakmunkás és betanított munkás között, de még a segéd munkások között sincs, pedig nem ugyanazt csinálja mindegyik.

— Mit mond annak, aki bejelenti: Sanyi bácsi, elmegyek.

— Megpróbálom marasztalni, de nem sok sikerrel: akik elmennek, másképpen annyit kapnak ugyanazért a munkáért, amit itt végez-

Az keressen, aki dolgozik!

Széll Sándor dicséret szavak kíséretében a legmegbízhatóbb alvállalkozóként emlegette azt a tizenöt embert, akik egykor a vállalat dolgozói voltak, ma pedig már kiszövetkezeti tagokként keresik a kenyerüket.

Egy Tanácsköztársaság útjai ház második emeleti lakásában rendezte be irodáját a „Modern” Szakipari és Építőipari Szolgáltató Kiszövetkezet. Február 15-én alakult a társaság, amelynek magja a Hajdú megyei től kilépett tizenöt ember. Nyolc hónap alatt 5,5 millió árbevételre tett szert a 28 tagot számláló kiszövetkezet, másfél millió forint munkabért fizettek ki eddig. Legnagyobb megrendelőink: a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat és a Debreceni Építőipari Vállalat. Nyáron Debrecenben és Hajdúböszörményben iskolákat, óvodákat, bölcsődéket festettek. Mindeddig egyetlen hivatalos reklamáció nem érkezett hozzájuk.

Bagoly József, a kiszövetkezet műszaki vezetője korábban huszonegy évet töltött a Hajdú megyeinek. Művezetőként adta be a felmondását.

— Régen mondtam, hogy meg kell szüntetni a 30-40 fős brigádokat. Ennyi ember között mindig akad 6-7 lógós, aki helyett a többiek kell dolgozni. A bérek között jó, ha 5-600 forint a különbség, pedig az elvégzett munka szerint akár 3-4 ezernek kellene lenni. Nekem szóltak az emberek: próbálkozzunk meg kiszövetkezet alakításával. Ide a legjobbak jöttek, meg is látszik a keresetükön. Persze, az sem mindegy, hogy mi most a kiszövetkezet által kapott munkadíj ötven százalékát kifizetjük az embereknek, a vállalatnál jó, ha harminc százalékát fizetik ki. Igaz az is, hogy mi nem tudunk meleg ételt adni, fürdők sincs. De az emberek azt mondják: megfürdök én otthon, adják ide azt a pénzt, amit szociális célokra fordítanak.

Már búcsúom, amikor Bagoly József meg hozzászól az elmondottakhoz:

— Mintha jobban megbecsülnék az embert most, mint amikor kezelték. Egyenlő partnerként kezelnek, munkát adnak mindig, persze mi is igyekszünk. Megmondom öszintén, nem jöttem volna el, ha a felső vezetők közül valaki huszonekét év munkája után megkérdezi: Jóska, hát miért akarsz elmenni, mi a baj?! — A vállalat vezetői azt mondják: megkérdezték.

Görömbölyi László

„Nálunk minden közösen van!”

FIATALOK AZ ÜZEMI KÖZÉLETBEN

A gyárkapu körül a szép őszi napfényben nincs nagy forgalom, hátrébb látható csak az egyik üzemszarnoktól a másikig áthaladó dolgozó vagy jármű. Minthogy vasüzemről van szó, nem vár az ember erős, dús állományt — márpedig a szembeni rét hosszú százu fűvei közül felroppanó szél almást varázsol a gyáregületek közé a levegőbe.

A magyarázat persze nem költői: a dolgozók javára olcsón szerzett nagy tételben almát az üzemi szakszervezeti bizottság, azt mérik, osztják. A KISZ-irodában ezért nem találom ekkor Kiss Lászlót, a titkárt: ő az egyik mérő. Viszont éppen ide kukkant be Kovács Lajos, az üzemi párttitkár.

— A fiatalok helye az üzem közéletében? Érdekes helyzetben vagyunk mi: az átlagelőtör az ELZETT berettyóújfalui üzemből alacsonyabb, mint a megye más üzeimében. Tehát objektíve, úgy is mondhatni: akarva-akaratlanul, a fiatalok jobban be vannak vonva a közéletbe. A gazdasági — vezetői munkakörökbe is — üzemvezetők közül egy van csak közelebb a negyvenhez, mint a harminchoz, a többi 30-35 közötti. Node, ami ennél sokkal fontosabb, hogy milyenek ezek a fiatalok! Bátran, öszintén nyilvánítanak véleményét, részt akarnak és tudnak is venni a gazdasági, politikai feladatok helyi végrehajtásá-

ban. Sokat mond az is, hogyan tudnak a fiatalok különböző rendezvényeiken véleményét nyilvánítani... Hát sokszor önkéntelenül elcsodálkozok az ember (egy KISZ-küldötttervezetelen, ifjúsági parlamenten), milyen felelősségteljesen és kritikusan beszélnek a fiatalok! Vajon honnan ez a bátorság, ez az átlátás bennük? Tüdőm sokszor...

— Nem komolykodás ez vajon? Nemegyszer tapasztalható, hogy fiatalok is hajlamosak a bürokratikus rendet nemcsak megszokni, hanem a stílust alkalmazni is.

— Évekig ostromoltak a klubért a KISZ-esek, míg a Toldi utcán egy régi tanműhelyt átalakítva, megcsináltuk. Most ifjúsági és munkásklub a neve, mert idősebbek is járnak oda. Féltünk tőle, hogy nem tudják majd a srácok tartalommal megtölteni. Frott program nélkül indult, s amilyen jól megy... hát nem vagyok most már biztos benne, hogy jó-e mindig előre meghatározni, vagy csak csinálják menét közben alakítva. Így ugyanis, úgy látszik, sokkal nagyobb a felelősségérzetük, mint ha hivataloskodnának. Klubban, jó hangulatban, tánc közben, zene mellett „beplántálnak” dolgokat — és nem koravén módon fontoskodva, hogy ha valaki mosolyog, rögtön lerámolják: viselkedj! Egyébként magam is élvezek a klubba, néha táncolok is.

Ha borul az asztal...

— S az ennél komolyabb dolgok?

— Van fiatal tanácsstagunk, munkásörnk; a szakszervezetben még jobb a fiatalok aránya, mint pártszervezetünkben, a 80-as választások óta. A gazdasági munkában is alaposan megállják helyüket. A párttagfelvételnél éppen most történt egy olyan eset, hogy a KISZ-ajánlók nem ajánlottak egy fiatal, és vetük szemben másik ajánlója, vebtagunk, nem tudta megvédeni álláspontját... Persze hozzáteszem, hogy a mi KISZ-eseknél a mércét egy kicsit magasabbra állítják talán a kellelénél.

A párttitkár visszatér munkájához, s a beszélgetést a közben az irodába érkező Kiss Lacival — még körülül az almaillat —, Nagyné Széchenyi Emmával, Kovács Jancsival folytatjuk; az ajtóban állva Sára László szakszervezeti titkár is hallgatja beszélgetésünket.

— Megfelelőnek találjátok-e a fórumokat, ahol a fiatalok elmondhatják adódó gondjaikat —, s ha igen, elmondják-e?

— Mindig „durran” valami, ha nem kerül a fórum elé — bólint nagyot Kovács Jancsi. — Akkor morgás van. A béremelésnél minden évben felszínre kerülnek a dolgok! A lakásépítési kölcsönrel például sokan éltek, követelik is, hogy legyen; a 20 munkáslakásból, amit 1980 decemberében osztottak, 70 százalék 30 éven aluliaké lett. Sokan igénybe vették a „C” menellevelet is, szállításhoz. Nos, ilyenekből is lemérhetik a fiatalok a

gyárvezetés hozzáállását a fiatalok helyzetéhez.

— És élesen vetik fel a problémákat?

— Van, aki azt szereti, ha borul az asztal — mondja mosolyogva Emma. — „Ne estessük egymást!” Ez ennek a korosztálynak az egyik jelszava; nem szeretjük a körített mellébeszélést. Harminc-harmincöt éves korában — komolyodik el —, már rájön az ember, hogy sokkal jobb, ha diplomatikusan...

— Rendelkeznek-e a fiatalok a felszólalásokhoz, saját sorsukról való döntéshoz elegendő és időben jött információval?

A KISZ-titkár odabólint: — A csatornák jól működnek.

Jancsi hozzászól: — Van, aki több helyről is — szakszervezettől, párttól, KISZ-től, üzemvezetőtől, meg még tanácsstagtól is — hallhatja a gyár, az országot, a megye, a város helyzetét.

Emma: — A KISZ és a pártvezetés tényleg gondoskodik arról, hogy az információ rendelkezésre álljon mindenkinek, akit érdekel, érint.

— De ezt nem könnyű elérni, mármint, hogy érdekelje is a srácokat — Laci fanyarul elmosolyodik. — A nehéz fizikai munka, segédmunka terén még azt analízis béta is akad. Ha azt mondtam: KISZ-gyűlés, hanyatt-homlok: „Hű, elmegye a busz, anyám összever, a feleségem sír!” Aztán egymással focizni meg eljártak Pocsajtól Hencidáig. Ehhez kellett fondor! A klubépítéshez, más többletmunkákhoz ma már eljönnek túlórázni is.

Jól vagyunk együtt!

Kis csend után Emma szól:

— Az az igazság, hogy a mi gyárunkban fiatal munkásokra és közgazdászokra nagy szükség lenne még...

— De nem kalkulátorokra, hanem spekulátorokra! — vág közbe Kiss Laci, közderültéssel mellettem. — Mert van az üzemből gond, de nem azért mert nem dolgozunk...

— A bejárók hogyan tudnak részt venni az üzem közéletében? — Dolgozónk kétharmada bejáró. Egy gyári, munkaidőn kívüli, mondjuk, szombat-vasárnap rendezvény minden dolgozónak úgy 150-160 forintjába kerül — az, hogy idejön, meg hazamegy. Körbejárunk a buszaink, persze, de ekkora program ritkábban van. — KISZ-esek bologatnak, Laci folytatja: — Ezért összetett program kell; egy sportéletünknek háromtól hétig tartania kell, és a klubban délután négytől este tízig mennie kell a programnak, mert ha nem, el nem jönnek még egyszer!

Kovács Jancsi is a klubról szól: — Amikor csináltuk, bizony én eleme voltam a klubnak, mert volt annyi dolgom akkor! És mégis jól

sikerült! Akkortájt egyszerűen meg volt szédülve az egész csapat a többletmunkáért.

— S a kapcsolatok?

— A társzervezetekkel? — kérdez vissza a KISZ-titkár az ajtóban álló szakszervezeti titkár mutatója közben. — Látható, hogy szinte össze vagyunk nőve! Nálunk minden közösen van, párt, szakszervezet, KISZ... az irodák is egyben vannak, hát még ha utálnám is, bele kéne rugni, hogy bejöhessenek! Nade, jól vagyunk együtt! Együtt mértük most is az almát...

A derű, ami láthatóan mindennapos az ELZETT berettyóújfalui gyárának fiataljai közt, tán nagyobb kincs, mint gondolnánk. Sok komoly, nehéz perccel segítette már át őket; izlésesen és elegánsan berendezett klubjuk a tanúság rá, hogy nemcsak lehet, adni is tudnak. Munkájukat, munkajelüket szeretik értelmes célokra használni, illetve: ha azokról meggyőzik őket, szívesen dolgoznak. S a szívvel-derével végzett munka minősége jobb...

Szilágyi Gábor

Lenin októberére a harcostárs szemével

(ROSA LUXEMBURG ÉS AZ OROSZ FORRADALOM)

Lenin októberének nemzetközi forradalmi hatásait könyvtári irodalom méltatja. Mégsem vált teljes történelmi és elméleti gazdagsággal közgondolkodásunk integráns részévé. Van létjogosultsága tehát az oroszországi szocialista forradalomról újabb, eddig nem ismert értékelések publikálásának. Elősegítendő a korszerűen marxista történelem- és ennek révén társadalomszemlélet térhódítását. Napjainkban különösen fontos a múlt és a jelen tárgyát, sokoldalú, de felelősen végiggondolt megismerése. Napjainkban, amikor szinte szokás vagy divat az értékek válságáról, orientációs zavarokról beszélni. Talán túlzottan is fogékonyak vagyunk az ártértekekre. Anélkül, hogy ismeretünk, gondolkodásunk kontinuitását is szem előtt tartanánk.

A történelmi múlt, közelebbről a legújabb kort elindító forradalmak teljesbete megismerését, sokoldalú átgondolását segíti elő a Politikatudományi Füzetek 2. kötete (ELTE, Bp., 1982.). A századelő egyik legjelentősebb marxista gondolkodójának és forradalmárjának, a német forradalom mártírjának a véleményét, illetve ennek mai szaktudományos interpretációját tartalmazza a szovjet hatalom születéséről, első lépéseiről.

Rosa Luxemburg 1918-ban a breslauer börtönben vetette papírra gondolatait az orosz forradalomról. Láta és méltatta nemzetközi jelentőségét. Rámutatott azokra a külső és belső feltételekre, amelyek szükségszerűvé tették a bolsevikok győzelmét. A külső feltételekről hasonló szellemben beszélt, mint majd Lukács György a Leninről szóló tanulmányában 1924-ben (Bp. 1970.). A szocialista forradalomra érett világkapitalizmus szerves részének tekintette Oroszországot. Igaz, sajátos részének, amelyben egymással torkolodva két társadalmi forradalom érlelődött. A polgári demokratikus szakasz fontos vonása volt, hogy a bolsevikok befolyása alá került proletártömegek játszották benne a vezető szerepet. A lényeglátó, a jelentőségét felismerő, a bolsevik forradalmárok céltudatoságát, határozottságát, következetességét értékelték megállapítások mellett. Rosa Luxemburg a kritikai vizsgálat szükségességét hangsúlyozta. Írásában erre fordított nagyobb figyelmet. Úgy vélte, a kritikai közelítés alapján tárhatja fel a marxista gondolkodás az orosz forradalom hasznosítható tapasztalatait, tanulságait. A nemzetközi munkásmozgalom számára, amelyről úgy vélekedett — nem egyedül —, hogy magára hagyta az orosz proletariátust, elárulta a világforradalom ügyét.

Rosa Luxemburg a marxista forradalmárok teoretikus típusát képviselte. Mint felkészült marxista és forradalmár — az angol és francia polgári forradalmak analóg jelenségeire is utalva — helyesen állapította meg, hogy a cárizmus megdöntése szinte pillanat műve volt, mert minden társadalmi, politikai tényező szemben állt az önkényuralommal. A hogyan tovább kérdései — államforma, béke vagy háború, földkérdés, a termelőszerek tulajdonviszonyai — azonban megosztották a kétős hatalom átmeneti szakaszában vezető szerepet játszó politikai erőket. Határozottan és céltudatosan csak a lenini bolsevikok, de számos kérdésben a forradalmi narodnyikizmus örökösei, a baloldali eszerek, a Martov vezette internacionalista mensevikok, s főként a kerületközlekek, a nagyhatalús érdeimiségi forradalmárok — élükön Trockijjal — keresték a forradalmi választ. Nem csupán keresték, hanem mindent elkövettek a forradalom továbbvitele érdekében. És győztek.

A teoretikus Luxemburg azonban úgy vélte — bár látta a bolsevikok nehézségeit —, hogy nagy árat fizettek a győzelemért. Véleménye szerint a hatalom megszerzése érdekében szükség volt a munkás-paraszt szövetségre, de helytelenítette, hogy a bolsevik párt magára vállalta az agrárforradalom végrehajtását. Földet osztott a parasztnak, megszüldítette az óriási kisáru-termelő tömeg gazdasági helyzetét, ami szerinte ellentétben állt a proletár szocializmus perspektívájával. Nem azonosult a gyakorlat filozófusának azzal a felismerésével, miszerint a társadalmi erőviszonyokat a hatalom megragadása után sem szabad figyelmen kívül hagyni. Bármennyire nehéz is az eltérő érdekek összehangolása. Már-már doktrinerőség, ahogyan a nemzeti önrendelkezés meghirdetése miatt bírálta az oroszországi forradalom vezetőit. Absztrakt internacionalista módon nem ismerte fel, hogy a nemzeti kérdéssel történelmi perspektívában, a szocializmus építése során is számolni kell. Különösen — vagy nem csupán? — a szocialista világforradalom elhúzódása következtében. Végül helytelenítette az alkotmányozó gyűlés, a polgári parlamenti intézmény szétkergetését. Aggódott a szocialista demokráciáért. Nem alaptalanul. Bár látnia kellett volna a bolsevik szovjethatalom heterogén társadalmi bázisát, különbséget tennie a forradalmi szakasz közvetlen szovjet demokráciája és a konszolidálódás, az intézményesülés időszaka között.

Rosa Luxemburg írását 1921 végén Paul Levi, a német munkásmozgalom egyik legellentmondásosabb alakja jelentette meg. Bevezetőjében visszalépésnek minősítette a NEP-et, az új gazdaságpolitikát. A bolsevikok felelősségét hangsúlyozta a nemzetközi szocializmus előtt, mivel a világforradalom elmaradása következtében a bolsevik szovjethatalom volt „a” szocializmus. Véleménye szerint az 1920 végére kialakult oroszországi helyzet Rosa Luxemburgot igazolta, aki helytelenítette a földosztást. Értéke a kritikus bevezetőnek, hogy rámutat a szövetségpolitikai gyakorlat belső ellentmondásosságára. 1918—1920 között, a polgárháború közepette ütközött a szovjethatalom gazdasági és szövetségpolitikai érdeke. A kötelező terménybeszolgáltatás ugyanis elégedetlenné tette a földművelő, a parasztságot. A bolsevikok úrrá lettek a helyzeten, mert a fehér ellenforradalom kistulajdonosi létben fenyegette a muzsikot, míg a szovjethatalom „csak” a kisáru-termelőt korlátozta. 1920 végén, az új helyzetben már ezt sem tolerálta a parasztság. Megszűnt a munkás-paraszt szövetség,

a szovjethatalom alapja. Levi nem ismerte fel, hogy a NEP jelentette a kivezető utat. Adolf Warski és Clara Zetkin nyilatkozatban helytelenítette, hogy Levi közreadta Luxemburg szerintük egyoldalúan kritikus írását. Úgy vélték, a börtönből kiszabadulva, több információ birtokában módosította véleményét a bolsevikok politikájáról. Warski a lenini politikának azt az ellentmondását boncolgatja, miszerint a bolsevikok a győzelemig szorgalmazták az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívását, 1918 elején mégis szétkergették a polgári parlamentaris intézményt. Luxemburg nyomdokain haladva — helyesen — úgy vélte, hogy a forradalmi lendületben levő tömeg ellenőrző szerepe demokratikus nyomvonalon tarthatta a képviselői intézményt. Nem ismerték fel viszont, hogy a konszolidáció, az intézményesülés időszakában — amikor már nem a burzsoáziáé, hanem a proletariátusé volt a végrehajtó hatalom — az alkotmányozó gyűlés ellenpótlust képezhetett. Különösen a polgárháborús körülmények között. Az oroszországi társadalmi, politikai erőviszonyok ismeretében jogilag tarthatnak ettől a bolsevikok.

Jürgen Hentze és Luciano Amodio tanulmányai Rosa Luxemburg forradalomelméletét vizsgálják. Fontos tanulság, hogy a forradalmár Luxemburg az első orosz forradalom (1905), 1917—1918, ill. a német forradalom értékelésében végül is közel került a lenini irányvonalhoz. A teoretikus kritikus fenntartásai azonban megmaradtak mind a parasztpolitika, mind a nemzetiségi kérdés, mind a demokrácia formája kérdésében. Említést érdemel, hogy a világforradalomban való gondolkodás miatt ellenezte a bekedekréumot. Úgy vélte, a háború folytatása, a császári Németország veresége forradalmasította volna az európai munkásmozgalom derékhatárát, elérhető közelségbe hozva az áhított célt, a szocialista világforradalmat. Norman Geras közleménye a demokrácia, az államhatalom, a politikai intézményrendszer viszonyát boncolgatja, társadalmi tartalmuk különbségeit is érzékeltetve.

A kötetet Magyar György eligazító gondolata zárják. Mintegy összegzi az orosz forradalom sokrétű tanulságait, értékeli Rosa Luxemburg álláspontját, áttekintést nyújt a róla, nézetéről szóló egyre gazdagabb nemzetközi szakirodalomról. A létező szocializmus keletkezési körülményeiről, azok értelmezéséről és értékeléséről napjainkban is időszerű, tanulságos gondolatokat tartalmaz az ismertetett kötet.

Menyhárt Lajos

ZALA TIBOR RAJZA

Megjelent a Slavica XIX. kötete

Gazdag tartalommal megjelent a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Szlav Filológiai Intézete időszakos kiadványának, a Slavica-nak legújabb, XIX. száma.

Ez az 1983-as kötet is kitűnik a feldolgozott tudományos témák színességével, a tárgykörébe (az orosz és más szlav irodalmak és nyelvek, valamint ezek magyar és egyéb nemzetközi kapcsolatai) tartozó kérdéseket boncoló közlemények változatosságával. A hat nyelven (oroszul, lengyelül, bolgárol, horvátul, szerbül, németül és angolul), mintegy húsz ív terjedelemben megjelent publikációk szerzői nem csupán a Szlav Filológiai Intézet oktatói közül kerültek ki; többen az egyetem más (magyar irodalmi, finnugor nyelvészeti, általános nyelvészeti) tanszékeinek munkatársai, de szerepelnek munkáikkal budapesti, szegedi, egri, nyiregyházi kutatók, sőt küldtek cikkeket a Szovjetunióból, valamint Lengyelországból is.

A teljesség igénye nélkül villantsunk fel néhányat az 1983-as Slavica érdekes témái közül: Olvashatunk például a Máriaipócsi Gyűjtemény bolgár vonatkozásairól, az orosz nyelv magyarországi oktatásának grammatikai problémáiról, az ikonfestészet egyes kérdéseiről, a galíciai ukrán nemzeti mozgalmak pesti kapcsolatairól; Lev Tolsztoj, Alekszandr Blok, Szergej Jeszenyin, Andrej Platonov, Miroslav Krleža munkásságáról.

Könyvismertetések, kritikák teszik teljessé a Slavica XIX. kötetét, amelyet bátran ajánlhatunk a szlavisztikát művelőkön és a középiskolai tanárokon kívül mindazoknak az érdeklődőknek is, akik a fentebb jelzett idegen nyelveken olvasnak. m. t. l.

LENKEY ZOLTÁN RAJZA

NÉMETH MIKLÓS LINÓME TSZETE

NÉMETH ENDRE RAJZA

SZÉKELYHIDI ÁGOSTON:

Ünnepek és kötelékek

1

Kijevbe csütörtök reggel érkeztem. Hétköznap volt. Mégis amerre a gépkocsival kanyarogtunk, mindenütt zászlók lengtek, főliratok sorakoztak, az emlékműveket virágok borították. A rejtélyt Dmitrij Plávinszkij, az ukrán írószövetség külügyi titkára fejtette meg. Három évre való ünnep gyűlt most össze, mondta fáradt mosollyal.

Nem akármilyen ünnepek találkoztak Kijev, „az orosz főváros anyja”, ezer éve lett a fejedelemség központjává: a forduló 1982-re esett. Negyven éve szabadult föl a német hadak rémuralma alól: erre 1983. november 6-án emlékeznek majd. Ötven éve nyilvánították ismét Ukrajna fővárosává: ez a szakasz 1984-ben kerekedik teljessé. Közben a ma már másfél millió lelkes település mélyen és szervesen beépült Európa történelmébe.

Régóta és mind több kötelékkel a magyar történelembe is. Jóval a végleges honfoglalás előtt említették a kijevi évkönyvek a nyugat felé vonuló „ogur” törzseket. A tizedik században Olga fejedelemszony és Szvjatoszláv fejedelem szövetségre lépett Taksonnyal és Gézával. Tovább erősítette ezt a kereszténység fölvétele, megpecsételte végül I. Endre és Anasztázia hercegnő házassága, 1045-ben. Endre király apósa Bölcs Jaroszláv volt, az a nagyfejedelelem, aki megteremtette „Kijevi Oroszország aranykorát”. A bizalom a vesztélyben is megmaradt. Danilo Romanovics fejedelelem, a Kijevet elfoglaló és fölitégető tatárok elől, 1238-ban, IV. Béla udvarába, Budára menekült.

Máig szövődtek, szövődnek még a szájak. Úgy történt például, hogy az 1917-es forradalom után, a polgárháborúban, ma-

gyar gárdaezred is jeleskedett a Vörös Hadsereg oldalán, Kijev visszahódításában. Parancsnoka, Zalka Máté, regényben örökítette meg a küzdelmet és a diadalt (a bolygók visszatérnek). Két évtizeddel később, 1944 őszén pedig Kijevben is dolgoztak azon a haditerven, amely a Második és a Harmadik Ukrán Front csapatait Magyarország folszabadítására irányította.

És szerénységében is fontos eseményhez érkezünk 1984-ben. A kijevi magyar főkonzulátus, benne a kulturális, az irodalmi-anyanyelvi képviselet munkálkodásának tizenötödik évfordulójához. Ez már újra a béke és a szövetség műve.

2

Dmitrij Dmitrijevics akkor kezdett barátságába fogadni, mikor kiderült, hogy a műemlékeket magam is élő történelemnek tekintem. Ebben és a művészettörténetben is jártasnak bizonyult. Bevallotta egyszer, hogy a Honvéd Hőbőrű ifjú haditudósítójaként, talán túlságosan sok időt áldozott eme kedvtelésének. Elhatároztuk, hogy most közösen tesszük, hiszen nyugodtan tehetjük ugyanezt. Az évszázadok nyomába eredünk.

Kezdve a Szofija székesegyházzal. A fehériben, zöldben, aranyban pompázó épület immár csaknem ezer esztendő jeleit hordozza. Külsejét az ősi ázsiai, a bizánci, a középkori, a barokk hagyomány és ízlés rétegei formálták. Belsejét viszont a hús-vér történelem. Bölcs Jaroszláv alapította 1037-ben, a pravoszláv vallás dicsőségének és a besenyőkön aratott győzelemnek „nem mülo bizonyosságául”. Egy oszlopon aztán tenyérnyi fölirat, ónnal rótt cillir betűkkel: a fejedelelem, 1054 januárjá-

ZELK ZÓ

Gyere

Gyerekek gondjaim olyan ki hogy igaz

De nyelvű s ezt mond — Azert attól még

Últek kar de egy ka — Látja aztán ma

Repült, re megismert Játstottak de sötéted

(1939) * A költő

TAKÁTS

Partu

Az árnyék Itt vagy v e víz színe ragyogsz,

Fut a foly átdól az o s az állan közénk k

A túlról i reszketve s nyárfák

oly súlyta Tükör sík más távlat

HINCZ

ban, hetvenöt Arrább, boltozt tonnas fehér a fő falon halová jedelmi család magyar királyr lis arc, sötét sz arányos termet kontösbén. Mel kultúra első arc

A Lavrára, a langjaiból emel jes napot szánt gált ez a harm szerepet töltött mely a Fekete-házódott, a mo világ közt. Lak dot, a tollat, az számaít. Itt élt nika tudós szer európai művész ikonfestészet. palotákban, há bástyas-kupolás közt az Usz Óles falait, me katonák döntöt 3-án.

Kijev elestén számat új kelet borcsopottat a egyik alacsony Babij jar szeged helyen kétszázé Hitler parancsá 1943. november alakították. Ez mek. Keleti vé kent, a márván Lépcsőin sosem

Írókkal, festő ismerkedtem aztán egy fogad Sevcsenkóban, a Sevcsenkóban, a legetnek. Különös kor lángelméje volt színházzervező,

ZELK ZOLTÁN

Gyerekek közt*

Gyerekek közt ültem a földön,
gondjaim addig hessegettem
s olyan kicsire zsugorodtam,
hogy igazi társuk lehettem.

De nyelvüket csak rámoztatták
s ezt mondták nekem incelelve:
— Azért, mert ily kicsinyke vagy csak,
attól még felnőt is lehetsz te...

Ültek karéjban és nevettek...
de egy kavicsért lehajoltam:
— Látjátok-e? — kérdeztem tőlük,
aztán magasra hajítottam.

Repült, repült, fölzállt az égbe:
megismerték, a szöke hold volt!
Játszottak volna most már velem,
de sötéttedt, alkonyat volt.

(1939)
* A költő hagyatékából.

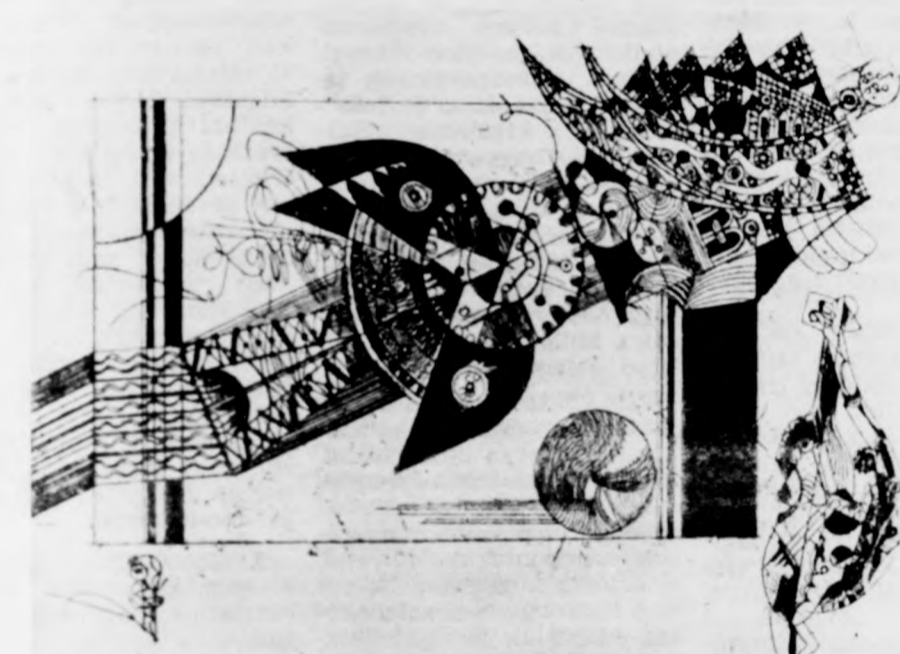
TAKÁTS GYULA

Partunkig hozva

Az árnyék áll... A víz szalad...
Itt vagy velem a fák alatt,
e víz színét alig csak érve
ragyogsz, mint nyárfák tükörképe.

Fut a folyó-ídő, de rajta
átdől az odaát e partra
s az állandó, ami a lényed,
közénk köti a zöld mélységet.

A túlról így, egész e partig
reszkette kezemig hanyatlak
s nyárfákkal, ősi messi éggel
oly súlytalan, hogy nincs mi mérje.
Tükör síkjában él mélysége,
más távlatot ragyogva széjjel.

HINCZ GYULA RAJZA

ban, hetvenöt éves korában itt hunyt el.
Arrább, boltozatos fülkében a sírja. Hat-
tonnás fehér márványtomb fedi. A déli
falon halovány, töredékes freskók, a fe-
jedelmi család ábrázolásai. Közülük a
magyar királyné lett Anasztázia: ovális
arc, sötét szem, szép ívű nyak és váll,
aranyos termet, sárga ruhában, zöldeskék
kontósben. Mellette, ezek a kijevi orosz
kultúra első arcmásai.

A Lavrara, a hajdani szerzetesek bar-
langjaiból emelt kolostorvárosra, egy tel-
jes napot szántunk. Erődítményül is szol-
galt ez a harminc hektárnyi terület. Nagy
szerepet töltött be abban a határvonalonban,
mely a Fekete-tengertől a Balti-tengerig
húzódt, a mohamedán és a keresztény
világ közt. Lakói egyikét forgatták a kar-
dot, a tollat, az ecsetet, a mesterségek szer-
zői. Itt élt Nyestor, az orosz Oskró-
nika tudós szerzője. Innen származott az
európai művészet egyik csodája, az orosz
ikonfestészet. Ezekben a templomokban,
palotákban, házakban érezték a sajátos
bátyás-kupolás építészeti elemeit. Többek
közt az Uspenszkij székesegyházban.
Olas falait, melyek 1078-tól álltak, német
katonák döntötték romba 1941. november
3-án.

Kijev elestének és fölzsabadításának év-
számát új keletű emlékmű hirdeti. A szo-
borcsoportot a várost ölelő erdős dombok
egyik alacsony szakadéknak partja, a
Babij jar szegélyezi: ezen az óriási vesztő-
helyen kétszáz ezer embert gyilkoltak meg
Hitler parancsára. Az óriási vesztőhelyet
1943. november 6-án után óriási sírhalmomá
alakították. Ez alatt nyugszanak a tete-
mek. Keleti végét, ugyancsak óriási fejfa-
ként, a márvány és bronz emlékmű zárja.
Lepcsőin sosem hervadnak el a virágok.

frókkal, festőkkel, színházi emberekkel
ismerkedtem és beszélgettem. Hallottam
aztán egy fogadáson, hogy itt mindenki
Sevcsenkóban tisztelheti szellemi elődjét.
Sevcsenkóban, akit ukrán Petőfiként is em-
legetnek.
Különös kor különös alkatú és sorsú
lángelméje volt. Költő, grafikus, festő,
színházszervező, népeletkutató, nyelvész,

KERESZTURY DEZSŐ

Szeresd a szelet!

Szeresd a szelet,
ha süvít, ha nevet;
vele mozdul a levegő óceánja;
ha esőbe, hóba forgat,
ha zúgja, mit szóba nem foghat,
ha ruhád, lelked cibálja.

Szeresd, ha mint kóbor posta
a messzeség híreit hozza,
úttalan utakon járva:
szava lombcevegés, füst, illat,
mennydörgés, kigyuló csillag,
villámok cikázása.

Szeresd a vihart,
a hámykjából kitört
sárkányok tombolását,
ha az ézengés elül,
tudod, a csöndben, belül
valami üzenet vár rád.

Szeresd, ha az ürbe kilépve
mennyboltozt emel az égbe,
ahol, bár senki se
látja, mindenütt ott van
a szívekben, parázs agyakban
testesülő Ige.

Szeresd, mert sehol se lett
fojtogató szerkezet,
megszáll, mint a maró vágy,
elhamvadva kigyúl
benned és körülödül
a zúgva sodródó-sodró szabadság.

SZÍNHÁZI BEMUTATÓK

Shakespeare: Tévedések vígjátéka

A díszlet leginkább talán
a strandok színesre mázolt
kabinsorához hasonlítható,
azzal a különbséggel, ide
gyors járási lengőajtókat
tervezett Kaszner Péter.

Ezek az ajtók hol a házak,
hol a zárda kapujai, bejára-
tai, hol egyszerűen arra szol-
gálnak, hogy közöttük ked-
vükre bújócskázanak a sze-
replők. A kabinsor szemben
áll a nézőtérrel, felső traktu-
sán pedig egy korláttal véd-
ett emeleti hely, amelyen
napozóterasz látható. A játék
kezdését itt ül a sötét szem-
üveges, fehér öltönyös maf-
fiózó: Solinus, Ephesus herce-
ge (Wellmann György). Per-
cekkel később majd a túzolt-
tólétrán mászik le az életét
mesélő syracusai kereskedő,
Aegeon (Sz. Kováts Gyula),
mellé, aki: kockás flaneling-
ben, két vászonfarmerben, és
valami homlokpánttal leszo-
rított indián parókában ki-
rárt meg felidézni a gyerme-
kei elvesztése miatt össze-
tört apa fájdalommal teli sor-
sát. A két főhős, ephesusi és
syracusai Antipholus (Dáni-
elffy Zoltán és Csikos Sándor)
némi reneszánsz külsőt
ölthetett, de van itt kereske-
dő, aki úgy fest, mint vala-
mely golfozni induló angol
úr, és vannak hölgyek, példá-
ul Adriana (Csoma Judit) és
Luciana (Kállay Bori), akik
jelmezükben ma is kimehet-
nének, feltűnés nélkül az ut-
cára, és van két másik hölgy,
Szabó Ibolya és Szennyai
Mária, akik az apácák és a
kurtizánok örök egyenruhá-
jában lépnek a színpadra. A két
Dromio (O. Szabó István és
Lipsey Tibor) a mindenkori
szolgák formaruháját viseli,
bohókás és persze fölösleges
kötött sípkával, az orvos,
Csipkedi (Tihanyi Péter) pe-
dig mintha egy Grimm-mese
varázslója volna. Ezen a
színpadon, Vágó Nelly íjvetén
jelmezeiben zajlik a színház-
történet alighanem legrövi-

debb Shakespeare-előadása:
a Tévedések vígjátéka, két-
szer negyven percben.

Már az előadás kezdetén
egyetlen pillanattal fölmer-
hetjük, hogy ilyen közegben
másként, mint szintiszta komé-
diáról szó sem lehet. Ehhez
azonban Léner Péter rende-
zőnek alaposan meg kellett
hámozni a művet, különben
annak úgy, ahogy szerzője
eredetileg elképzelte, vajmi
kevés köze lehetne ehhez a
tökéletesen és tisztóan ek-
lektikus színpadi környezet-
hez. Rétegenként lekerül hát
a darabról minden, ami nem
egyértelműen komikus: de
így az is, ami többé teszi per-
gő dramaturgiáját, frappáns,
ám végeredményben nem
túlzottan izgalmas dupla pá-
ros bújócskánál. A környezet
elvileg jól szolgálhatna —
szándékolt eklektikusságával —
a vígjátékot: ha a lebontott
rétegek alatt vígjáték mar-
adt volna — s nem egy csu-
pász, bár precíz szerkezet,
amin a díszlet s jelmez se
nem ront, se nem javít.

Shakespeare egy apáról ír,
aki keserű fájdalommal ke-
rési elvesztett ikerfiát, egy
úr—szolga párról, akik iker-
testvéreiket keresik: s mind-
annyian egy olyan városba
érkeznek, amelyben a tör-
vény halállal sújt a syracu-
saiakra. A hősök életének ez
a szüntelen fenyegetettsége,
a személyes fájdalom a pez-
sók, szellemes komédián is át-
sejlik: itt azonban mindez
csak batorralan jelzésekben
próbál komédiává átalakulni.
Léner Péter következtelen
annak az egyébként teljesen
elfogadható nézetének szín-
padi megjelenítésében, mi-
szint: csak látópontra kérdé-
se, hogy a világ egy-egy je-
lensége tragikus avagy komi-
kus színezetű. Hiába a meg-
koreografált szaladgálás, a
játék néhány ügyes mozzana-
ta, ha súlyponti részekkel
nem tud mit kezdeni. Komé-

diát komédiának játszani ta-
lán nem nehéz túlságosan: az
ötletek a darab keserű-fáj-
dalmas részleteinek „átmin-
sítéséhez” szükségeltettek
volna. Így azonban a kusza
és nehézkes kezdő- és záróje-
lenetek közötti olykor szel-
lemes játék csak a néző hi-
ányérzetét élesztette.

Ebből az is következik,
hogy színészi teljesítmény
dolgában rendkívül egyenlő-
len a Tévedések vígjátéka. A
legőnfeledebben a két szolga,
O. Szabó István és Lipsey
Tibor játszott. Csikos Sándor
ki-kipillant szerepéből, s még
nem eléggé oldott, természe-
tes a humora. Wellmann
Györgynek, Dánielffy Zoltá-
nak töredékeiben jó jelenetei
vannak. Csoma Judit és Kál-
lay Bori: a kemény, agresszív
öntudat és a magamegadó
lágyság. Csoma Judit a jobb,
de szerepének vígjátéki lehe-
tőségeire kevésbé érez. Kál-
lay Bori valószínűleg nem
mer komédiázni, Tihanyi Pé-
ter Csipkédiként viszont
igen: de az ő egyébként élvez-
zetes orvosa már tökéletes
paródia, s mint ilyen magá-
nyos a szereplők között. Sz.
Kováts Gyula és Szabó Ibo-
lya sajnos eredménytelen
harcot vív a humorral beol-
tott komolyság érzékelteté-
sért.

Ez a félkomédia, melyben
ráadásul a fekete bőrűhős,
motoros hippit formázó figu-
rák strázsálják a játékok, ke-
vés ahhoz, hogy elfojtsa a né-
ző valóságigényét; de ahhoz
is, hogy szabadjára engedje a
valósággal nem sokat törődő
játékoszt. Ahhoz pedig
végre, hogy valami meg-
fogalmazható „eszmei tanul-
ságot” sugalljon. Olyasfélék
például, mint amelyet a
Shakespeare-darab, eredeti-
leg: az ember, családka ér-
kei rabjaként többnyire nem
veszi észre a dolgok lényegét.

Cs. Nagy Ibolya

Ruzante: Csapodár madárka

Ellentétben Shakespeare
nével, a mai nézőnek
aligha van fogalma arról,
hogy Angelo Beolco miké-
pen hozható összefüggésbe a
színjátszás történetével.
Szinte teljes bizonyossággal
lehet állítani, hogy a Hung-
gária Kamaraszínház közön-
ségének 99 százaléka az
ilyenkor szokásos előzetes is-
meretek és várakozások
nélkül ült be a Csapodár
madárka premierjére — lé-
vén, hogy a szerző, Ruzante
— alias Beolco — életműve-
nek tudása nem sorolattik a
műveltség alapvető krité-
riumai közé.

Nem biztos persze, hogy
ez a helyzet bármelyik fél
számára dehonosztáló volna.
Ruzanténak attól még le-
hetnek jó darabjai, hogy
shakespeare-i mércével
nem mérhetők; és a közön-
ségre is ráfér időnként, ha
mindenféle befolyásoló ka-
paszkodóktól mentesen,
pusztán saját érzelmeire és
értékítéletére hagyatkozva
engedje magára hatni az
élményt.

Amely élmény a Hung-
gária Kamaraszínház — újabb
névén Kis Színház — színpa-
dán 16. századi városka
házaiban idős kellemes dísz-
letek környezetében éri a
járatlan nézőt. Forrása egy
kikapós asszonyka kétszeres
bűnbeszédesének egyszerű törté-
nete, amely események ré-
szese mindenekelőtt maga a
feleség, a megcsalt férj, a
csábító katona, a végén rév-
be jutó parasztlány és az
egy arra sétáló apaca. Vele-
je pedig nem más a vehe-
mens fogadkozásoknak,
emésztő vágyaknak, felbuz-
duló nekigyürközéseknek és
elmés fondorlatoknak, mint
az asszonyok nagy csalfásá-
gának hirdetés és a férfiak
még nagyobb szelámozá-
sának derekas bemutatása.
E kézenfekvőnek tetsző, de
sokszor figyelmen kívül ha-
gyott tanítás szerint a vilá-
gban egyetlen indíték
hajtja a szereplők cselekedeteit:
önös vágyaik elérésé-
nek túrtörhetetlen akarása,
ami nem ismer eltántorító
akadályokat. Az érdekek
összecsapásának meg-meg-
újuló küzdelme alkotja

az egész játék hullámmozgá-
s dramaturgiáját, míg vé-
gül a szerzői igazságszolgá-
latás mindenkinek megadja
azt, ami érdeme szerint ille-
ti. Igaz, hogy ez nem min-
den ponton találkozik er-
kölcsei értékünk megnyugvó
ítéletével.

Ha elhisszük azt, hogy az
olasz reneszánsz vígjáték
megszületését elősegítő,
commedia dell'arte stílusban
fogant darabjaiban Ruzante
az olasz falu és város jelleg-
zetes kisembereit jeleníti
meg vaskos realizmussal, de
nem kevés költőiséggel, ak-
kor azt is sejtethetjük, hogy
keletkezésük idején ezek a
darabok valós társadalmi
környezetet, helyzeteket és
típusokat ábrázoltak és ak-
tuális tanulságokat fogal-
maztak meg a vígjáték nyelv-
vén. Bohák György rendező
olyan módszert választott a
Csapodár madárka színre
vitelére, amelyben a játék
játék volta, egyfajta meg-
emelt stílárús közege lett az
előadás kiindulópontja. Eb-
ben a felfogásban a szín-
szek nem azonosak szere-
pükkel, hanem eljátszák
azt; végig hangsúlyos geszt-
usokkal, mozdulatokkal je-
lezve a távolságot a színjáté-
kos személyek és az általuk
megformált színpadi figu-
rák között. A commedia
dell'arte eszközeinek ilyen-
módon alkalmazása azonban módo-
sítja a darab eredendően mu-
zeális hangvételét és rea-
lizmusát, s a valóságos hát-
térrel elvonatkoztatva, bur-
leszk elemeket is rejtő, ha-
gyományos vígjátéki hely-
zet- és jellemzituációk so-
rozatává változtatja.

A mű belső logikáját és a
váltásokat olajozottabban
érvényesítő értelmezés ese-
tében még ez a redukált
Ruzante-kép is elfogadhat-
ná magát — különösen
akkor, ha ennyi ötlet és sze-
rencsésen megválasztott
szimbólum tartja izgalmi ál-
lapotban a nevetőizmokat —,
ha a feszesre fűjt léggömb
nem eresztene le az előadás
második részére, elillanván
belőle az a mélyebb, költé-
szetté nemesező tartalom,
ami dramaturgiai szervező-
elvként eredetileg élteti a

darabot. Így a játék kabare-
fogásokkal dústott jelenet-
sorral szelidül, a csiklandó-
san pikáns, de árnyaltan
jelzett érzelmitörések sze-
xuális csataművelethez
egyértelműsödnek és a vas-
kos népi kiszólások trágár
megjegyzésekként hatnak.
Sok mulatságos pillanatot
szerez így is az előadás, s
alkalmasnak látszik gond-
felejtő esti szórakozásra —
ezt a kellemes zene és a
szellemes verszövegek je-
lentősen táplálják —; csak
éppen mást és érzéseink szer-
int vulgárisabbat ad, mint
azt Ruzante darabja sugall-
ná.

A felvállalt stílus színre-
vitelében komoly és alapos
munkát végzett a rendező,
a jelmez-, díszlettervező (Piros
Zoltán), a koreográfus (Ma-
jor József) és a színész-
csapat, akik között új tago-
csapat is üdvözölhetünk.
Jancsó Sarolta a magakelle-
től, illetve dühös asszony
modorát váltogatta kedve-
sen, üdén — ahogy helyzete
kívánta. Vizi György kissé
édes hangját és előnytelen
tersti adottságait (alacsony
termet) figyelemre méltó hu-
morérzékkel és komikus ké-
peségeikkel ellensúlyozta,
bár néha nem lehetett el-
dönteni, hogy rezzenéstelen
arca színtelenséget, vagy a
stílus kívánta mozdulatlan-
ságot takar. Vokó János kul-
túraltan énekel, igen mu-
zikális, felvető pózban mégis
egy árnyalattal színtelenebb
volt a többieknél. Sziki Ká-
roly különösen az előadás
elején volt elemében; később
már nem láttuk jeleit, hogy
színészi eszközei gazdagod-
tak volna. Köszölettel
inkább csak dramaturgiai
funkciója szólította a színpa-
dra.

És végül: akár kényszer-
szülte, akár rendezői lele-
mény a zenei aláfestés ilyen
megoldását, mindenképpen
finom, sikeres ötletnek
tarthatjuk. Példának arra,
hogy nem feltétlenül a ze-
nekar létszáma és a muzsika
hangereje tesz egy zenés da-
rabot nevéhez méltóvá.

Turi Gábor

A kor kihívásaira a marxizmusnak válaszolnia kell

Napirendre került a magyar felsőoktatási rendszer reformja, amely kiterjed az intézmények oktató-nevelő munkájának egészére, így az ideológiai képzésre is. Felvetődik a kérdés, a marxizmus-leninizmus megőrizte-e korábbi pozícióját egyetemeken és főiskoláinkon? A marxizmus-leninizmus tudomány, de gyakorta választ kell adnia a napi politika által felvetett problémákra is. A társadalmi mozgások, a világ gazdaságában bekövetkezett változások és a politika napról napra új és új kérdéseket vet fel. A válaszokkal nem lehet várni. Azokat itt és most igénylik a hallgatók. Erről esett szó a Napló szerkesztőségében rendezett kerekasztal-beszélgetésen, amelyre marxizmus-leninizmus oktatókat hívtunk meg. Vendégeink voltak: Keresztes Eszter docens (Ybl Miklós Műszaki és Építőipari Főiskola, Darai József docens (Kossuth Lajos Tudományegyetem), Fülöp János, az MSZMP Hajdú-Bihar megyei Oktatási Igazgatóságának vezetője, Timár Lajos adjunktus (Agrártudományi Egyetem).

— Milyen ma a marxizmus-leninizmus oktatásának helyzete, feltételrendszere? A jelenlegi oktatási modell gyakorlati megvalósítását követelménynek? Megőrizte-e az ideológiai oktatás korábbi presztízsét?

TIMÁR LAJOS: A Debreceni Agrártudományi Egyetemen az ideológiai oktatás számára kedvező a légkör. Elsősorban azért, mert a végzős agrármérnök-hallgatóknak nincsenek elhelyezkedési nehézségeik, és jó anyagi körülmények között kezdenek pályájukat. S az, hogy biztató perspektívát látnak maguk előtt, befolyásolja, meghatározza véleményüket a különböző gazdasági, társadalmi kérdésekről. Ebből adódóan a mi helyzetünk — összehasonlítva például a bölcsészettudományi kar marxizmus-leninizmus tanszékének oktatásával — kedvezőbb. A hallgatók közvetlen tapasztalatai a leendő szakmájukról perspektívákban is kedvezőek. Ugyanakkor az intézmény jellegéből adódóan a fiatalokat elsősorban gazdasági, gazdaságpolitikai kérdések érdeklik. Így a politikai gazdaságtan oktatói jutnak fontosabb szerephez. Az ideológiai kérdések természetesen nálunk is foglalkoztatják a hallgatókat, de nem olyan súlyú, mint például a Kossuth egyetemen, a bölcsészettudományi karon. Más nálunk a hallgatók élményanyaga, származási háttere. Több a falusi, vidéki születésű, mint más egyetemeken. Mindezek természetesen befolyásolják érdeklődésüket, a társadalomról kialakult képüket. Azt el kell mondanom azonban, hogy az utóbbi időben bekövetkezett tendenciák miatt — gondolok itt elsősorban arra, hogy az életszínvonal alakulása más-más rétegeket különbözőképpen érint — a hallgatók egy részénél bizonyos fokú pesszimizmus tapasztalható jövőbeni lehetőségeinket illetően. Ami az ideológiai oktatás presztízsét illeti: azt hiszem a hallgatók számára sokat jelent az, hogy filozófiából, konkrétan történelmi materializmusból olyan jegyzetből tanulnak, amelyet a tanszékünk vezetője írt, illetve szerkesztett. Ez rangot ad.

DARAI JÓZSEF: Az ideológiai oktatás helyzetének elemzésekor a bekövetkezett társadalmi változásokból kell kiindulni. A körülöttünk levő világ átalakult. Nemcsak a világ gazdaságában bekövetkezett „robbanásra” gondolok, hanem arra, hogy a magyar társadalom fejlődésében is több problémával kell szembenéznünk, mint arra korábban számítani lehetett. Nem beszélve a nemzetközi helyzet romlásáról, éleződéséről. Az ideológiai elemző munka és a tudományos kutatások nem tartottak, de nem is tarthatnak lépést a fent említett társadalmi, ideológiai, külpolitikai tendenciákkal, folyamatokkal. A társadalomtudományok mindig is fáziskésésben vannak. És ez most különösen nehezíti az ideológiai oktatás helyzetét. De meg kell mondanom azt is, hogy a korábbi években többször is adtuk kissé elnagyolt, leegyszerűsített képet a kapitalizmus és a szocializmus fejlődési folyamatairól. Most ez is visszaút. A kérdések éleződése azok konkrét és hatá-

rozott megválaszolását kívánják. Sematikus válaszokkal nem megyünk semmire. Látnunk kell — hogy egy konkrét példát is említsék —, a szocializmus egyszerre jelent perspektívát és szembe kell néznünk a nehézségekkel is. Elérni azt, hogy a hallgatóink higgyenek az eszmé nagyszerűségében, és ne bizonytalanodjanak el a nehézségek láttán — nem könnyű feladat. Ezért azt érzem, ma nehezebb feladatokat kell megoldaniuk az oktatóknak, mint másfél évtizeddel ezelőtt.

KERESZTES ESZTER: Egyre többen vetik fel a marxizmus-leninizmus-oktatással kapcsolatban, hogy az nem felel meg a korszerűség követelményeinek. Elsősorban azért, mert nem tud feleletet adni a felvetődő társadalmi, gazdasági, ideológiai és politikai kérdésekre. Azt hiszem, általában véve igazuk van. De ha konkrétan vizsgáljuk a kérdést, azt kell mondanom, hogy a vélemények nem számulnak a marxizmus-leninizmus-oktatás sajátos és bonyolult helyzetével. Egyrészt, mint Darai József is említette, az ideológiai oktatást nem szakíthatjuk ki az azt körülvevő társadalmi közegből, nemzeti és nemzetközi vonatkozásaiból, de a magyar felsőoktatási rendszerből sem. Azt viszont örvendetesnek tartom, hogy az egyetemi reform során először a marxizmus-leninizmus-oktatás korszerűsítésének szükségessége fogalmazódott meg. Ez nem jelenti azt, hogy a többi tantárgynál nem lennének problémák. Szeretném megjegyezni azt is, hogy egyes hallgatók kifogásolható magatartása, esetleg az ellenzékhez történő sodródása nem csupán az ideológiai oktatás gyengeségére vezet el, de vissza. Hogy vannak feszültségek a marxizmus oktatásán belül, nem vitatott, de úgy érzem ezek szinkronban vannak a társadalomunkban meglévő konfliktusokkal. Korábban is voltak gondok az ideológiai oktatásban, csak éppen nem beszélünk róla ennyire nyíltan. Mindig akkor voltak problémák, amikor a társadalom belül is voltak megoldatlan ellentmondások. Hozzá kell még tennem, hogy gyakran egyenlőségjellet tesz a közvélemény a politika és a marxizmus oktatása közé. Holott ez csak annyiban helytálló, hogy szoros összefüggés van politikai életünk és a marxizmus-leninizmus elmélete között. Most itt én a különbséget hangsúlyoznám. A marxizmus-leninizmus tudomány, a politika pedig az elmélet alkalmazása. A Központi Bizottság áprilisi határozatában olvasható és az ideológiai tanácskozáson is megfogalmazódott, hogy a marxizmus-leninizmus oktatásáról nem azt kell várni, hogy igazolja a napi politikai döntéseket. Amit én a marxizmus-oktatás „belső alapvető ellentmondásának” szoktam nevezni: a társadalom állandó mozgásában új kérdések merülnek fel, és a hallgatók ezekre szeretnék választ kapni. De mivel a tudomány ezekre még nem adott választ, ezért belső feszültség alakul ki oktató és diák között. A hallgatóknak nem

mondhatjuk azt, várjanak, majd a tudomány választ ad. A fiatalok diplomát kapnak és elmegy. Az oktatóknak magára kell vállalnia a kérdés megválaszolását, magának is részt kell vennie a tudomány továbbfejlesztésében. És természetesen velejárja ennek a tévedés lehetősége. De ha ezt nem kockáztatjuk, dogmatizáljuk az oktatást és el-távolítjuk a hallgatókat.

FÜLÖP JÁNOS: A mi helyzetünk sajátos és eltérő a felsőoktatási intézményekétől. Hozzánk olyanok járnak, akik valahol már dolgoznak. Van-e presztízsze a marxista oktatásnak? Igen, van. Nagy az érdeklődés iránta. Az 1983-84-es tanévben 3000 beiratkozott hallgatója van az oktatási igazgatóságnak. A jelentkezők 70 százalékának belső igénye, hogy gyarapítsa és elmélyítse marxista ismereteit. A hallgatók egy része úgy érzi, munkája lesz könnyebb, ha elvégzi az esti egyetemet, mások azért tanulnak, hogy a világ dolgaiban jobban el tudjanak igazodni. Az előbb szó volt arról, hogy bátorság kell az oktatók részéről ahhoz, hogy válaszoljanak a felvetődő kérdésekre. Kétségtelenül van gondjuk. Ez összefügg tájékozottságukkal — ez vonatkozik gazdasági, társadalmi, ideológiai kérdésekre —, a felvetődő új jelenségekre nem mindig adnak az oktatók gyors és meggyőző választ. A problémák részben tájékoztatási hiányból is adódnak. De hozzá kell azt is tennem, hogy ideológiai munkánkban található gyengeségekkel is összefügg ez. Erre utalt a januári ideológiai tanácskozás is. Elhangzott, hogy ideológiai munkánk erősítése szükséges. Ez pedig elsősorban a marxizmus-oktatás keretében történhet meg.

— Sok szó esik mostanában a marxizmus-leninizmus oktatás megújításának szükségességéről. Napirenden van a felsőoktatás reformja, s ezen belül az ideológiai oktatás is. Szükségszerű-e ez, kikapittható-e már az új modell körvonalai?

DARAI JÓZSEF: Az MSZMP KB agitációs és propaganda bizottsága 1982 augusztusában foglalkozott az ideológiai oktatás helyzettel és az egyetemi tanügyi reform keretén belül határozta meg a tennivalókat. A társadalom fejlődésével párhuzamosan végbemegy bizonyos periódusokban az oktatási rendszer átalakulása, reformja. A mi esetünkben egyik indukáló motívum volt, hogy 1989-ben az óraszámok az egyetemeken jelentősen csökkentek. Ugyanakkor az egész tudomány keretrendszerét kívántuk adni. Ez megoldhatatlan feladatot jelentett. Ezen kell tehát változtatni. Egyes tantárgyak, a tudomány bizonyos alkotóelemei más formában, új programmal jelennek meg. Az előkészítő munka elkezdődött, sőt ebben az évben várhatóan be is fejeződik. Ha elkészül a tervezet, vitára bocsájtják. A reformot szükségessé tette az is, hogy a mai fiataloknak nincs elegerő ismeretük a szocialista építés gyakorlatáról. Szükségesnek látszik egy olyan tárgy bevezetése, amely ezt elemzi. Véglegesen elnevezése még nincs, de az bizonyos, hogy fontos szerepet tölt majd be a marxizmus-leninizmus új oktatási modelljében. A főiskolákon, egyetemeken nagyobb szerepet kap majd a marxizmus-leninizmus különböző alkotóelemeinek bizonyos integrációja. A főiskolák egy részében integrált program kialakítására kerül sor. Mégpedig úgy, hogy a három alkotórész közül az egyik — igazodva az intézmény jellegéhez — meghatározó szerepet kap. Nagyon sok esetben az alternatív lehetőség megfogása a speciálkollégiumok funkciója. Nagyon lényeges elem: csak a törzsanyagot határozzák meg, azontúl a prog-

ramok adaptációja az egyetem hatáskörébe tartozik.

KERESZTES ESZTER: Örülök, hogy viszonylag rövid idő alatt végig lehet vinni a reformot. Ehhez hozzájárul az, hogy a társadalomtudományok elég sok anyaggal készen állnak, amelyek beépíthetők a felsőfokú ideológiai oktatás rendszerébe. Most el kell dönteni, melyek azok a szaktudományi eredmények, amelyek a tananyagba azonnal beépíthetők, és melyek azok, amelyek még vitatottak.

TIMÁR LAJOS: A reform a speciálkollégiumok arányát növeli. A tapasztalatok alapján azt mondhatom, hogy hálás dolog speciálkollégiumot vezetni. Így például a politikai gazdaságtanban belül a tőkes országok agrárviszonyaival foglalkozik az egyik, a szocialista országok jövedelmezőségi problémáival a másik stúdium. Előnye, hogy közvetlenül építhetünk hallgatóink szakmai érdeklődésére, ismereteire.

KERESZTES ESZTER: Fontosnak tartom, hogy a tananyagban helyet kapnak a marxizmussal ellentétes polgári irányzatok is. A fiatalok régen igényként fogalmazódott ez meg. Amit tagadunk, amivel vitatkozunk, azt ismerünk kell! Így tudjuk megmutatni milyen választ adnak a kor kihívásaira a polgári emlékek, és milyeneket a marxizmus. Ezzel lehet majd a marxizmus presztízsét legjobban erősíteni.

FÜLÖP JÁNOS: Én úgy érzem — legalábbis ami az oktatási igazgatóság tevékenységét illeti — nincs szükség reformra. Pontosabban a bekövetkezett változások nem nevezem reformnak. Mire van szükség? Egyrészt a tartalmi igény javítására, ezt ideológiai életünk is indokoltá teszi. A mi koncepcióink: javuljon a pártoktatás szemléletformálási tudó fiatalos, lendületes, az újra fogékony oktatásra van szükség. A tudományos kutatómunkáról elmondhatom, hogy többen szeretnek kandidátusi képet készíteni, Tanszékvezetőnk, dr. Póór József a tudományok doktora. De a fiatalok is publikálnak.

DARAI JÓZSEF: Kérdéseink nincsenek. A tudományok fokozott arányát és a nyelvviszágakat figyelembe véve álljuk a versenyt a szaktanszékkel. Amit lényegesnek tartok: sok nálunk a két diplomával (például bölcsész, közgazdász) rendelkezők száma. Azok az egyetemünkön végzettek, akik hozzánk kerülnek később, kutatási-oktatási területüknek megfelelően továbbképezik magukat, és második diplomájukat is megszerzik. Az idők aránya a fiatalokhoz viszonyítva nem nagy, a többség negyven éven aluli.

KERESZTES ESZTER: Az elhangzottakból is kiderül, hogy az alapképzettség, sőt a tudományos fokozat megszerzése nem elegendő az ideológiai oktatáshoz, persze továbbképzésre van szükség. Az oktatónak a szaktárgyat jól kell ismerenie, másrészt a marxizmus-leninizmus szoros kapcsolatban van a politikával, tehát szükség van arra is, hogy az oktató a napi politikában tájékozott legyen. Én a marxizmus oktatást sajátos pártmunkának tudom tekinteni, a párt propagandistájának. De hogy valóban azok legyenek, el kell átni őket napra kész politikai információkkal. Ha az ideológiai harc első vonalába küldjük az oktatókat, akkor a megfelelő municióval is el kell látni őket.

— A beszélgetés során szó volt a beszéltetéséről a marxizmus-leninizmus oktatásának jelenlegi helyzetéről, a küszöbön álló oktatási reformról. Kétségtelenül úgy érzem, hogy minden oktatási folyamat meghatározó tényezője a pedagógus. Jelen esetben a jól felkészült marxista oktató. Milyen jelenleg az ideológiai oktatás kérdéshelyzete?

FÜLÖP JÁNOS: Az oktatási igazgatóságon 150 az oktatók száma. Ebben benne van a három egyetem és a négy főiskola marxista oktatógárdájának jó része is. Jó elméleti felkészültséggel és gyakorlati tapasztalattal rendelkező tanárok tanítanak nálunk. A tanszékeken előző ötven százaléka tudományos fokozattal rendelkezik. Az oktatók egy része fontos munkaterületen dolgozik (gazdasági-állami vezetők), illetve a pártapparátusban tevékenykednek. Valamennyien rendelkeznek marxista-leninista felsőfo-

KERESZTES ESZTER

FÜLÖP JÁNOS

DARAI JÓZSEF

TIMÁR LAJOS

kü végzettséggel. (Politikai főiskolán szereztek diplomát.) Az oktatók többsége több mint tíz éve végzi felelősségteljes munkáját. Amin javítanunk kell: a gyakorlati élettel jobban szeretnénk összhangba hozni az elméleti ismereteket. A marxista képzést tulajdonképpen termelőerővé kellene változtatnunk! Kaderutánpótlásunk megvan, szívesen jönnek tanítani hozzánk a jó felkészültségű elvtársak. Számunkra nagyon hasznos, hogy az egyetemek, főiskolák marxista tanszékeinek oktatói előadásokat tartanak, szemináriumokat vezetnek. De ők is profitálnak abból, hogy nap mint nap találkoznak a különböző munkaterületen dolgozó emberekkel.

TIMÁR LAJOS: Nálunk az oktatónak mintegy kétharmada negyven év alatti. Majdnem fele harmincásnak mondható. Az oktatásban azonban nem szabad generációs szempontokat fölvetni. A valóság követésére képes és a tudományos eredményeket adaptálni, továbbfejleszteni tudó fiatalos, lendületes, az újra fogékony oktatásra van szükség. A tudományos kutatómunkáról elmondhatom, hogy többen szeretnek kandidátusi képet készíteni, Tanszékvezetőnk, dr. Póór József a tudományok doktora. De a fiatalok is publikálnak.

DARAI JÓZSEF: Kérdéseink nincsenek. A tudományok fokozott arányát és a nyelvviszágakat figyelembe véve álljuk a versenyt a szaktanszékkel. Amit lényegesnek tartok: sok nálunk a két diplomával (például bölcsész, közgazdász) rendelkezők száma. Azok az egyetemünkön végzettek, akik hozzánk kerülnek később, kutatási-oktatási területüknek megfelelően továbbképezik magukat, és második diplomájukat is megszerzik. Az idők aránya a fiatalokhoz viszonyítva nem nagy, a többség negyven éven aluli.

KERESZTES ESZTER: Az elhangzottakból is kiderül, hogy az alapképzettség, sőt a tudományos fokozat megszerzése nem elegendő az ideológiai oktatáshoz, persze továbbképzésre van szükség. Az oktatónak a szaktárgyat jól kell ismerenie, másrészt a marxizmus-leninizmus szoros kapcsolatban van a politikával, tehát szükség van arra is, hogy az oktató a napi politikában tájékozott legyen. Én a marxizmus oktatást sajátos pártmunkának tudom tekinteni, a párt propagandistájának. De hogy valóban azok legyenek, el kell átni őket napra kész politikai információkkal. Ha az ideológiai harc első vonalába küldjük az oktatókat, akkor a megfelelő municióval is el kell látni őket.

— Egy egyetemi, főiskolai tanár a szemináriumon foglalkoztatott kerületi „életközösségi” tanítványával. Bármilyen legyen a téma, óhatatlan, hogy ne veddjenek fel napjaink ideológiai, politikai problémáit. Gondolok itt a nacionalizmus, internacionizmus kérdéseire. A

marxizmus és a polgári filozófiai irányzatok közötti ellentétekre. Tud-e a marxizmus-leninizmus tanára tudományos megalapozottságú választ adni?

FÜLÖP JÁNOS: A lehetőség adott. A kérdés az, van-e elegendő bátorsága az oktatónak választ adni. Van-e kellő informáltsága. Egyőtlen mindenképpen óvakodni kell: ha nem tud elfogadható választ adni, akkor ne találgasson, térjen vissza rá később. A politikai oktatás eredményességének mindig feltétele volt, hogy az elméleti kérdéseket — legyen az munkásmozgalommal összefüggő dolog, amit például a múlt században Marx a Kommunista kiáltványban megfogalmazott —, hogyan lehet a mára lefordítani. A lehetőség adott, tévedni az oktatónak is lehet! De arra vigyáznunk kell, hogy meggyőző, kellő érvanyaggal, elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkezzen.

KERESZTES ESZTER: A szemináriumokon azt tapasztaljuk, hogy egyre fokozottabb a politika iránti érdeklődés. Politizáló világban élünk. Kérdés, mit válthat magára a marxizmus-leninizmus tanára? Azt hiszem, nem helyes mindent az oktató, az intézet vállalára rakni. Szerintem a felsőoktatási intézményeket komplex egészként kellene kezelni. A marxista tanszék három dolgot vállalhat: megtaníthatják a marxizmus-leninizmus elméletének alapjait, hozzájárulhatnak a többi tanszékkel együtt a tudományos világnézet kialakulásához, és végül segíthetik az elkötelezett politikai tudat kialakulását.

TIMÁR LAJOS: Hogy tudunk-e válaszolni? Esetenként a kínos helyzet is fennáll, hogy a hallgató több információval rendelkezik, mint az oktató. Az ideológiai tanácskozáson Herman professzor is felvetette, hogy egyes esetekben az információnyújtás nem elég gyors. Megfogalmazódott az is, hogy az agitációs munkában dolgozók számára javítani kell az információk nyújtását, annak gyorsaságát. Mi marxizmusoktatók úgy érezzük, a váratlanul előkerülő problémák esetén kévsé jönnének hozzánk hivatalos információk. Többnyire apró kérdésekről van szó, de nem lényegtelenekről!

DARAI JÓZSEF: Nem zokunk kitérni a válasz elől. De amire a tudomány még nem adott választ, arra mi sem tudunk tudományos igényű feleletet adni. Sokszor állítanak váratlan helyzet elé az egyes folyóiratokban megjelenő publikációk. Fontosnak tartjuk a vitákat, kezdeményezőknek kell lenniük. De azt is meg kell mondani, hogy van a hallgatóknak egy olyan rétege, amelyek apolitikus, közömbös, érdektelen. Nincs problémáérzékenysége. Ez olykor nagyobb gondot jelent egy marxista oktató számára, mintha kényes kérdésekről faggatják.

Filep Tibor

NAL
Hogy megrennyire elbátortál hőkentette a lyést, amikor házakkal tömőkkel felszabdalt láttá: pedig a született s élt földi bokortany maga is faluny. A dunántúli uták hosszú, sok lédházai mellett magányos tanmástól olykor ter távolságra ták olyanok, len, időtlen ma falu szimbólum homokbuckák akácok karéj jó házak felő Újléta is zsibó elviselhetetlen amely kiveti mzi, az ősi tanya tette azt a asszonyt is, akító gyülekezett — Próbáltam ment, inkább l

Tanyakon
Tíz éve eleve tet látott e taríró. Újlétától négy kilométer függőben, mely melyik szekerésre nyúzott iskola, vegyesnok jelezte: itt pont. Esztí má tében vagy szalaágdál az a udvaron, s rporták a gyere zásától. A vol tanító, a mai igazgató is ha ket őriz: az 194 iskolában közé járt a keze alá manapság Újlé iskolában. Lega család lakta a szagok voltak ron, komoly gket jelentő eszmek. Most aut nem is egyet. gazdagszik a lett, jobban él de ezek az au gazdáikat, há messzebb e há ról.

Kupacokban, torma minden rakást hat-het rül és villog éles, tormatisz nyesik a tormale a fejét, mecsit, hogy nem tá sar, és kosa a szállításra v újítai tsz-tól lamennyien eg dolgoznak a fa sétől az októ ásásig kemény téli esteken, a ványak való kat darabolj. Gyakran kalák most is. Közös hány lakott po környéken. Hú indulattal, mer nem is tudják tartozik-e vagy vá. Azt viszon a házaikon k már semmi sir tesítés minden láma öt éve iskolát: nem sz ve azért, hisz egy sokgyereke lád él. Ugy, ah fedél van a fe gyerekek az új jártak be egy ez a gond is m össze egy kisl hoz az édesapj faluba. Néhány felöltött s még maradt vagy élő, szerencsés csak a tanyán, pár egy-kettő, természetesen, gyűjtik a falu lekre, a városi

Iskola tehát többé nem kell. A vegyesbolt szen húsz család log, szekerek a hétről hétre a faluba kenyérré félekért: de a dált bolt hely benőheti a fű, volna a csarn kor nagyobb gondot jelent egy marxista oktató számára, mintha kényes kérdésekről faggatják.

A kor kihívásaira a marxizmusnak válaszolnia kell

Napirendre került a magyar felsőoktatási rendszer reformja, amely kiterjed az intézmények oktató-nevelő munkájának egészére, így az ideológiai képzésre is. Felvetődik a kérdés, a marxizmus-leninizmus megőrizte-e korábbi pozícióját egyetemeken és főiskoláinkon? A marxizmus-leninizmus tudomány, de gyakorta választ kell adnia a napi politika által felvetett problémákra is. A társadalmi mozgások, a világ gazdaságban bekövetkezett változások és a politika napról napra új és új kérdéseket vet fel. A választással nem lehet várni. Azokat itt és most igénylik a hallgatók. Erről esett szó a Napló szerkesztőségében rendezett kerekasztal-beszélgetésen, amelyre marxizmus-leninizmus oktatókat hívtunk meg. Vendégeink voltak: Keresztes Eszter docens (Ybl Miklós Műszaki és Építőipari Főiskola, Darai József docens (Kossuth Lajos Tudományegyetem), Fülöp János, az MSZMP Hajdú-Bihar megyei Oktatási Igazgatóságának vezetője, Timár Lajos adjunktus (Agrártudományi Egyetem).

Milyen ma a marxizmus-leninizmus oktatásának helyzete, feltételrendszere? A jelenlegi oktatási modell gyakorlatilag megfelel-e korunk követelményeinek? Megőrizte-e az ideológiai oktatás korábbi presztízsét?

TIMÁR LAJOS: A Debreceni Agrártudományi Egyetemen az ideológiai oktatás számára kedvező a légkör. Elsősorban azért, mert a végzős agrármérnök-hallgatóknak nincsenek elhelyezkedési nehézségeik, és jó anyagi körülmények között kezdhetik pályájukat. S az, hogy biztató perspektívát látnak maguk előtt, befolyásolja, meghatározza véleményüket a különböző gazdasági, társadalmi kérdésekről. Ebből adódóan a mi helyzetünk — összehasonlítva például a bölcsészettudományi kar marxizmus-leninizmus tanszékek oktatóival — kedvezőbb. A hallgatók közvetlen tapasztalatai a leendő szakmájukról perspektivikusan is kedvezőek. Ugyanakkor az intézmény jellegéből adódóan a fiatalokat elsősorban gazdasági, gazdaságpolitikai kérdések érdeklik. Így a politikai gazdaságtan oktatói jutnak fontosabb szerephez. Az ideológiai kérdések természetesen nálunk is foglalkoztatják a hallgatókat, de nem olyan súlylyal, mint például a Kossuth egyetemen, a bölcsészettudományi karon. Más nálunk a hallgatók élményanyag, származási háttere. Több a falusi, vidéki születésű, mint más egyetemeken. Mindezek természetesen befolyásolják az érdeklődésköröket, a társadalomról kialakult képüket. Azt el kell mondanom azonban, hogy az utóbbi időben bekövetkezett tendenciák miatt — gondolok itt elsősorban arra, hogy az életszínvonal alakulása más-más rétegeket különbözőképpen érint — a hallgatók egy részénél bizonyos fokú pesszimizmus tapasztalható jövőbeni lehetőségeinket illetően. Ami az ideológiai oktatás presztízsét illeti: azt hiszem a hallgatók számára sokat jelent az, hogy filozófiából, konkrétan történelmi materializmusból olyan jegyzetből tanulnak, amelyet a tanszékünk vezetője írt, illetve szerkesztett. Ez rangot ad.

DARAI JÓZSEF: Az ideológiai oktatás helyzetének elemzésekor a bekövetkezett társadalmi változásokból kell kiindulni. A körülöttünk levő világ átalakult. Nemcsak a világ gazdaságban bekövetkezett „robbanásra” gondolok, hanem arra, hogy a magyar társadalom fejlődésében is több problémával kell szembenéznünk, mint arra korábban számítani lehetett. Nem beszélve a nemzetközi helyzet romlásáról, éleződéséről. Az ideológiai elemző munka és a tudományos kutatások nem tartottak, de nem is tarthatnak lépést a fent említett társadalmi, ideológiai, külpolitikai tendenciákkal, folyamatokkal. A társadalomtudományok mindig is fáziskészségesek voltak. És ez most különösen nehezíti az ideológiai oktatás helyzetét. De meg kell mondanom azt is, hogy a korábbi években többször is adtuk kissé elnagyolt, leegyszerűsített képet a kapitalizmus és a szocializmus fejlődési folyamatairól. Most ez is visszatért a kérdések éleződésére azok konkrét és hatá-

rozott megválaszolását kívánják. Sematikus válaszokkal nem megyünk semmire. Látnunk kell — hogy egy konkrét példát is említek —, a szocializmus egyszerre jelent perspektívát és szembe kell néznünk a nehézségekkel is. Elérni azt, hogy a hallgatóink higgyenek az eszmé nagyszerűségében, és ne bizonytalanodjanak el a nehézségek láttán — nem könnyű feladat. Ezért azt érzem, ma nehezebb feladatok kell megoldaniuk az oktatóknak, mint másfél évtizeddel ezelőtt.

KERESZTES ESZTER: Egyre többen vetik fel a marxizmus-leninizmus-oktatással kapcsolatban, hogy az nem felel meg a korszerű követelményeknek. Elsősorban azért, mert nem tud feleletet adni a felvetődő társadalmi, gazdasági, ideológiai és politikai kérdésekre. Azt hiszem, általában véve igazuk van. De ha konkrétan vizsgáljuk a kérdést, azt kell mondanom, hogy a vélemények nem számulnak a marxizmus-leninizmus-oktatás sajátos és bonyolult helyzetével. Egyrészt, mint Darai József is említette, az ideológiai oktatást nem szakíthatjuk ki az azt körülvevő társadalmi közegből, nemzeti és nemzetközi vonatkozásaiból, de a magyar felsőoktatás rendszeréből sem. Azt viszont örömdetesnek tartom, hogy az egyetemi reform során először a marxizmus-leninizmus-oktatás korszerűsítésének szükségessége fogalmazódott meg. Ez nem jelenti azt, hogy a többi tantárgynak nem lennének problémái. Szeretném megjegyezni azt is, hogy egyes hallgatók kifogásolható magatartása, esetleg az ellenzékhez történő sodródása nem csupán és nem elsősorban az ideológiai oktatás gyengeségére vezethető vissza. Átalakulások, reformja. A mi esetünkben egyik indukáló motívum volt, hogy 1989-ben az országunk az egyetemeken jelentősen csökkentek. Ugyanakkor az egész tudomány keretrendszerét kívántuk adni. Ez megoldhatatlan feladatot jelentett. Ezen kell tehát változtatni. Egyes tantárgyak, a tudomány bizonyos alkotóelemei más formában, új programmal jelennek meg. Az előkészítő munka elkezdődött, sőt ebben az évben várhatóan be is fejeződik. Ha elkészül a tervezet, vitára bocsájtják. A reformot szükségessé tette az is, hogy a mai fiataloknak nincs eleget ismeretük a szocialista építés gyakorlatáról. Szükségesnek látszik egy olyan tárgy bevezetése, amely ezt elemzi. Végleges elnevezése még nincs, de az bizonyos, hogy fontos szerepet tölt majd be a marxizmus-leninizmus új oktatási modelljében. A főiskolákon, egyetemeken nagyobb szerepet kap majd a marxizmus-leninizmus különböző alkotóelemeinek bizonyos integrációja. A főiskolák egy részében integrált program kialakítására kerül sor. Mégpedig úgy, hogy a három alkotórész közül az egyik — igazodva az intézmény jellegéhez — meghatározó szerepet kap. Navábbak lesznek az alternatív lehetőségek megnevezésére: a speciálkollégiumok funkciója. Nagyon lényeges elem: csak a törzsananyagot határozzák meg, azontúl a prog-

mondhatjuk azt, várjanak, majd a tudomány választ ad. A fiatalok diplomát kapnak és elmegy. Az oktatóknak magára kell vállalnia a kérdés megválaszolását, magának is részt kell vennie a tudomány továbbfejlesztésében. Ez természetesen a tudomány vezetőjének a feladata. De ha ezt nem kockáztatjuk, dogmatizáljuk az oktatást és elutasítjuk a hallgatókat.

FÜLÖP JÁNOS: A mi helyzetünk sajátos és eltérő a felsőoktatási intézményektől. Hozzánk olyanok járnak, akik valahol már dolgoznak. Van-e presztízs a marxista oktatásnak? Igen, van. Nagy az érdeklődés iránta. Az 1983–84-es tanévben 3000 beiratkozott hallgatója van az oktatási igazgatóságnak. A jelentkezők 70 százalékának belső igénye, hogy gyarapítsa és elmélyítse marxista ismereteit. A hallgatók egy része úgy érzi, munkája lesz könnyebb, ha elvégzi az esti egyetemet, mások azért tanulnak, hogy a világ dolgiban jobban el tudjanak igazodni. Az előbb szó volt arról, hogy bátorsg kell az oktatók részéről ahhoz, hogy válaszoljanak a felvetődő kérdésekre. Kétségtelenül van gondjuk. Ez összefügg tájékozottságukkal — ez vonatkozik gazdasági, társadalmi, ideológiai kérdésekre —, a felvetődő új jelenségekre nem mindig adnak az oktatók gyors és meggyőző választ. A problémák részben tájékoztatási hiányból is adódnak. De hozzá kell azt is tennem, hogy ideológiai munkánkban található gyengeségekkel is összefügg ez. Erre utalt a januári ideológiai tanácskozás is. Elhangzott, hogy ideológiai munkánk erősítése szükséges. Ez pedig elsősorban a marxizmusoktatás keretében történhet meg.

— Sok szó esik mostanában a marxizmus-leninizmus oktatás megújulásának szükségességéről. Napirenden van a felsőoktatás reformja, s ezen belül az ideológiai oktatás is. Szükségszerű-e ez, kitapintatható-e már az új modell körvonala?

DARAI JÓZSEF: Az MSZMP KB agitációs és propaganda bizottsága 1982 augusztusában foglalkozott az ideológiai oktatás helyzetével és az egyetemi tanügyi reform keretén belül határozta meg a tennivalókat. A társadalom fejlődésével párhuzamosan végbemegy bizonyos periódusokban az oktatási rendszer átalakulása, reformja. A mi esetünkben egyik indukáló motívum volt, hogy 1989-ben az országunk az egyetemeken jelentősen csökkentek. Ugyanakkor az egész tudomány keretrendszerét kívántuk adni. Ez megoldhatatlan feladatot jelentett. Ezen kell tehát változtatni. Egyes tantárgyak, a tudomány bizonyos alkotóelemei más formában, új programmal jelennek meg. Az előkészítő munka elkezdődött, sőt ebben az évben várhatóan be is fejeződik. Ha elkészül a tervezet, vitára bocsájtják. A reformot szükségessé tette az is, hogy a mai fiataloknak nincs eleget ismeretük a szocialista építés gyakorlatáról. Szükségesnek látszik egy olyan tárgy bevezetése, amely ezt elemzi. Végleges elnevezése még nincs, de az bizonyos, hogy fontos szerepet tölt majd be a marxizmus-leninizmus új oktatási modelljében. A főiskolákon, egyetemeken nagyobb szerepet kap majd a marxizmus-leninizmus különböző alkotóelemeinek bizonyos integrációja. A főiskolák egy részében integrált program kialakítására kerül sor. Mégpedig úgy, hogy a három alkotórész közül az egyik — igazodva az intézmény jellegéhez — meghatározó szerepet kap. Navábbak lesznek az alternatív lehetőségek megnevezésére: a speciálkollégiumok funkciója. Nagyon lényeges elem: csak a törzsananyagot határozzák meg, azontúl a prog-

ramok adaptációja az egyetem hatáskörébe tartozik. **KERESZTES ESZTER:** Örülök, hogy viszonylag rövid idő alatt végig lehet vinni a reformot. Ehhez hozzájárul az, hogy a társadalomtudományok elég sok anyagkal késznek állnak, amelyek beépíthetők a felsőoktatási ideológiai oktatás rendszerébe. Most el kell dönteni, melyek azok a szaktudományi eredmények, amelyek a tananyagba azonnal beépíthetők, és melyek azok, amelyek még vitatottak.

TIMÁR LAJOS: A reform a speciálkollégiumok arányát növeli. A tapasztalatok alapján azt mondom, hogy hálás dolog speciálkollégiumot vezetni. Így például a politikai gazdaságtanban belülről a tőkes országok agrárvizsgálataival foglalkozik az egyik, a szocialista országok jövedelmezőségi problémáival a másik stúdium. Előnye, hogy közvetlenül építhetünk hallgatóink szakmai érdeklődésére, ismereteire.

KERESZTES ESZTER: Fontosnak tartom, hogy a tananyagban helyet kapnak a marxizmussal ellentétes polgári irányzatok is. A fiatalok régen igényként fogalmazódott ez meg. Amit tagadunk, amivel vitatkozunk, azt ismerünk kell! Így tudjuk megmutatni milyen választ adnak a kor kihívásaira a polgári emlékek, és milyeneket a marxizmus. Ezzel lehet majd a marxizmus presztízsét legjobban erősíteni.

FÜLÖP JÁNOS: Én úgy érzem — legalábbis ami az oktatási igazgatóság tevékenységét illeti — nincs szükség reformra. Pontosabban a bekövetkezett változások nem nevezem reformnak. Mire van szükség? Egyrészt a tartalmi igény javítására, ezt ideológiai életünk is indokolta teszi. A mi koncepciónk: javuljon a pártoktatás szemléletformáló hatása. Növekedjen a hallgatók eszmei, politikai felkészültsége, vitakészsége és erősödjön marxista meggyőződése. Ez alapvető kérdés. Van, volt és lesz is a marxista képzésben változtatás. Néhány éve a hagyományos marxista esti egyetem és szakosított mellett a speciálkollégiumokat vezették be. Ezek részben elméleti kérdésekkel foglalkoznak, másrészt közvetlenül a mozgalmi munka gyakorlatához kötődnek. Ezekre olyan emberek járnak, akik az esti egyetemet, vagy a szakosított elvégzők. Lesznek változások a pártoktatás terén is. Utalni szeretnék a megyei párt-vegrehajtóbizottság legutóbbi határozatára az oktatási munkánk fejlesztésével kapcsolatban. A tanszékek tevékenységét a műhelymunka irányában kell fejleszteni. Ez azt jelenti, hogy a tanszékek tevékenysége kapcsolódjon a helyi propagandamunkához, elméleti, módszertani központja legyen egy-egy tanszék az egész pártoktatás egységének Hajdú-Bihar megyében.

— A beszégetés során szó volt a speciálkollégiumok helyzetéről. A külsőben álló oktatási reformról. Kérdésem az, hogy minden oktatási folyamat meghatározó tényezője a didaktika. Jelen esetben a jól felkészült marxista oktató. Milyen jelentősége az ideológiai oktatás káder-helyzet?

FÜLÖP JÁNOS: Az oktatási igazgatóságon 150 az oktatók száma. Ebben benne van a három egyetem és a négy főiskola marxista oktatógárdájának jó része is. Jó elméleti felkészültséggel és gyakorlati tapasztalattal rendelkező tanárok tanítanak nálunk. A tanszékeken előadók ötven százaléka tudományos fokozattal rendelkezik. Az oktatók egy része fontos munkaterületen dolgozik (gazdasági-állami vezetők), illetve a pártapparátusban tevékenykednek. Valamennyien rendelkeznek marxista-leninista felsőfo-

KERESZTES ESZTER

FÜLÖP JÁNOS

DARAI JÓZSEF

TIMÁR LAJOS

kü végzettséggel. (Politikai főiskolán szereztek diplomát.) Az oktatók többsége több mint tíz éve végzi felelősségteljes munkáját. Amin javítanunk kell: a gyakorlati élethez jobban szeretnénk összhangba hozni az elméleti ismereteket. A marxista képzést tulajdonképpen termelőerővé kellene változtatnunk! Káderutánpótlásunk megvan, szívesen jönnek tanulni hozzánk a jó felkészültségű elvtársak. Számunkra nagyon hasznos, hogy az egyetemeken, főiskolákon marxista tanszékeknek oktatási előadásokat tartanak, szemináriumokat vezetnek. De ők is profitálnak abból, hogy nap mint nap találkoznak a különböző munkaterületeken dolgozó emberekkel.

TIMÁR LAJOS: Nálunk az oktatásnak mintegy kétharmada negyven év alatti. Majdnem fele harmadikmondható. Az oktatásban azonban nem szabad generációs szempontokat fölvetni. A valóság követésére képes és a tudományos eredményeket adaptálni, továbbfejleszteni tudó fiatalok, lendületes, az újra fogékony oktatókra van szükség. A tudományos kutatómunkáról elmondhatom, hogy többen szerzenek kandidátusi képesítést. Tanszékvezetők, dr. Poór József a tudományok doktora. De a fiatalok is publikálnak.

DARAI JÓZSEF: Kádergondjaink nincsenek. A tudományos fokozatok arányát és a nyelvvizsgákat figyelembe véve álljuk a versenyt a szaktanszékekkel. Amit lényegesen tartok: sok nálunk a két diplomával (például bölcsész, közgazdász) rendelkezők száma. Azok az egyetemünkön végzettek, akik hozzánk kerülnek később, kutatási-oktatási területüknek megfelelően továbbképezik magukat, és második diplomájukat is megszerzik. Az idők aránya a fiatalokhoz viszonyítva nem nagy, a többség negyven év alatti.

KERESZTES ESZTER: Az elhangzottakból is kiderül, hogy az alapképzettség, sőt a tudományos fokozat megszerzése nem elegendő az ideológiai oktatáshoz, persze nem továbbképzésre van szükség. Az oktatóknak a szaktárgyat jól kell ismerenie, másrészt a marxizmus-leninizmus szoros kapcsolatban van a politikával, tehát szükség van arra is, hogy az oktató a napi politikában tájékozott legyen. En a marxizmus oktatás sajátos pártmunkának tudom tekinteni, a párt propagandistájának. De hogy valóban azok legyenek, el kell átni őket napra kész politikai információkkal. Ha az ideológiai harc első vonalába küldjük az oktatókat, akkor a megfelelő municióval is el kell látni őket.

— Egy egyetemi, főiskolai tanár a szemináriumok foglalkoztatásán kerüli „életközbe” a témát. Óhatatlan, hogy ne vedőlegesen fel a napjaink ideológiai, politikai problémáit. Gondolok itt a nacionalizmus, internacionalizmus kérdéseire. A

marxizmus és a polgári filozófiai irányzatok közötti ellentétekre. Tud-e a marxizmus-leninizmus tanára tudományos megalapozottságú választ adni?

FÜLÖP JÁNOS: A lehetőség adott. A kérdés az, van-e elegendő bátorsága az oktatónak választ adni. Van-e kellő informáltsága. Egytől mindenképpen óvakodni kell: ha nem tud elfogadható választ adni, akkor ne tanálgasson, térjen vissza rá később. A politikai oktatás eredményességének mindig feltétele volt, hogy az elméleti kérdéseket — legyen az munkásszolgálatmal összefüggő dolog, amit például a múlt században Marx a Kommunista kiáltványban megfogalmazott —, hogyan lehet a mára lefordítani. A lehetőség adott, tévedni az oktatónak is lehet! De arra vigyázni kell, hogy meggyőző, kellő érvanyaggal, elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkezzen.

KERESZTES ESZTER: A szemináriumokon azt tapasztaljuk, hogy egyre fokozottabban a politika iránti érdeklődés. Politizáló világban élünk. Kérdés, mit válthat magára a marxizmus-leninizmus tanára? Azt hiszem, nem helyes mindezt az oktató, az intézet vállára rakni. Szerintem a felsőoktatási intézményeket komplex egészként kellene kezelni. A marxista tanszékek három dolgot vállalhatnak: megtaníthatják a marxizmus-leninizmus elméletének alapjait, hozzájárulhatnak a többi tanszékkel együtt a tudományos világnézet kialakulásához, és végül segíthetik az elkötelezett politikai tudat kialakulását.

TIMÁR LAJOS: Hogy tudunk-e válaszolni? Esetenként az a kínos helyzet is fennáll, hogy a hallgató több információval rendelkezik, mint az oktató. Az ideológiai tanácskozáson Herman professzor is felvetette, hogy egyes esetekben az információnyújtás nem elég gyors. Megfogalmazódott az is, hogy az agitációs munkában dolgozók számára javítani kell az információk nyújtását, annak gyorsaságát. Mi marxizmusoktatók úgy érezzük, a váratlanul előkerülő problémák esetén kévsé informáltak hozzánk hivatalos információk. Többnyire apró kérdésekről van szó, de nem lényegtelenekről!

DARAI JÓZSEF: Nem zoktunk kijárni a válasz elől. De amire a tudomány meg nem adott választ, arra mi sem tudunk tudományos igényű feleletet adni. Sokszor állítanak váratlan helyzet elé az egyes folyóiratokban megjelenő publikációk. Fontosnak tartjuk a vitákat, kezdeményezőknél kell lenniük. De az is meg kell mondani, hogy van a hallgatóknak egy olyan rétege, amelyik apolitikus, közömbös, érdektelen. Nincs problémameérzékenysége. Ez olykor nagyobb gondot jelent egy marxista oktató számára. Mintha kényes kérdésekről faggatják.

Filipe Tibor

NAPLÓ

Hogy megre nyire elbortott hőkentette a lyest, amikor házakkal tömkel felszabdaltáta: pedig a születt s él földi bokortalmaga is falu. A dunántúli s lédházi melmagányos tamástól olykor ter távolságra ter olyanok, len, időtlen falu szimbólumokhombuckák akácosok karj jó házak fe. Ujjlata is zsi elviselhetetlen, amely kiveti z, az ősi tanyette az, a asszonyt is, a tító gyülekezé — Próbálta ment. Inkább

Tanyakó

Tíz éve elet látott e tófró. Ujjlata négy kilométer fűgően, mely melyik, szeke rőre nyüzött iskola, vegye nok jelezte: pont. Eszti m tében vagy szaladgál az udvaron, s porták a gyzásától. A v tanító, a mai igazgató is h ket őriz: az 19 iskolában köz járt a keze al manapság Ujj iskolában. Leg család lakta a szágok voltak ron, komoly ket jelenté es mok. Most au nem is egyet gazdagszik a lett, jobban é de ezek az a gazdáikat, h messzebb e ról.

Kupacokbar

torma mender rakást hat-hé rűt és villog éles, tormatis nyesik a torm le a fejét, mus csit, hogy nem ta sár, és kos a szállításra ujjlata tsz-tól lamennyien e dolgoznak a f sőtől az okt ásság, kemén teli estéken, ványának való kat darabol Gyakran kalá most is. Köz hány lakott p környéken. H indulattal, m nem is tudják tartozik-e va vá. Azt viszo a házaikon m már semmi s tesítés mider láma öt éve iskolát; nem e ve azért, hisze egy sokgyereklád él. Úgy, a fedél van a fégyerekek az ú jártak be egy ez a gond is m ősse egy kis hoz az édesap faluba. Néhár felnőtt s még maradt vagy élő, szerencsés csak a tanyá pár egy-kettő természetesen, gyűjtik a falu lekke, a város

Iskola tehát

többé nem kel

A vegyesbo

szén hűsz, csak log, székeren hétről hétre a faluba kenyér félekért: de a dált bolt hel benőheti a fű, volna a csar nem ürültek v dasági udvaro sze ember, s

Hogy megrendítette, megnyire elbortalanította, meg-hökentette a gyermek lly-lyest, amikor Simontornya házakkal tömött, kerítésekkel felszabdalt utcáit meg-látta: pedig a pusztá, ahol született s élt odáig, az al-földi bokortanyákhoz képest maga is falunynak tetszik. A dunántúli uradalmi puszták hosszú, soklakásos cse-lédházai mellett a homoki, magányos tanyák, az egy-mástól olykor több kilomé-ter távolságra üldögélő por-ták olyanok, mint a végte-len, jótlen magány fehér falú szimbólumai. Innen, a homokbuckák között, az akácok karéjában megbú-jó házak fölül nézve már Újletta is zibongó, nyüzsgő, elviseheltetlen metropolis, amely kiveti magából az igazi, az ősi tanyasiakat. Kive-tette azt a köténes-képes asszonyt is, aki a tormatisz-tító gyülekezetből kiált ki: — Próbáltam én is, de nem ment. Inkább itt, mert a fa-

lu... — s hogy milyen a fa-lu, csak kések kezének le-gyintésével mondja el. Itt született, ligettanyai, s a rő-vidke, újletai kiruccanást nem számítva, itt élt min-dig. Eszti mama is, aki egy-idős a századdal: itt látta meg a napvilágot nyolcvan-három esztendővel ezelőtt; erre felé, egy ma már nem létező iskolában koptatta néhány évig a padokat, s biztos, hogy egyszer itt fe-mezze a földi pályáját. Szem-ben velünk a háza: vén ház, öreg fák, dús bokrok árnyé-kában. Most már üres, mert Eszti mama a lányához kö-ltözött, néhány buckával, er-dőcskével odébb. De attól persze még ligettanyai ma-radt: négy-öt kilométeres körben Ligettanya minden ház, minden épület. A távo-labbiak is hallgatnak vala-milyen névre, s e házakkal pötttyözött homoktengerben megadják — mondjuk — a közigazgatási azonosságú-dat érzetét.

lára használt láda, egy asztal: ennyi maradt az egykori otthonból. Egy komód is, rajta koszos, homályos üve-gű fényképeken lányok és fi-úk: Imre bácsi gyerekei.

— Talán Erzsi — mondja az egyikre, s maga sem tudja már, milyen volt Erzsi, amikor gyerek volt, s mi-lyen volt a többi, s milyen a felesége, aki már nincs is ezen a földön. A kamrában rúdra akasztva kolbász, sza-lonna, egy hordóban must. Arról szó sincs, hogy Imre bácsi éhezne: minden évben, vagy disznót, igaz, egyedül kinlódik vele, s egyre nehe-zebben; vesz néhány mázsa szőlőt, s megvan az évi bor; a ház előtt a tsz új telepíté-sű facsemetét tövében hagy-mát, babot, krumpit, para-dicsomot, paprikát nevel. Tormát is, egy kisebb sáv-ban, s kap mindezek mellé havonta ezerkétszáz forintot, tsz-nyugdíjéket. Ehen tehát nem hal: csak elkopik lassan, a portájával együtt.

Tanyakoncepció — kérdőjelekkel

Tíz éve eleven, pezsgő életet látott e tanyán az újság-író. Újletától vagy három-negy kilométernyire (attól függően, melyik ösvényre, melyik szekeret által göd-rőre nyuztot földútra tért) iskola, vegyesbolt, tejcsar-nok jelezte: itt a tanyaköz-pont. Eszti mama emlékeze-tében vagy száz gyermek szaladgál az akkori iskola-udvaron, s ricsajosak a porták a gyereknap hancuro-zásától. A volt ligettanyai tanító, a mai újletai iskola-igazgató is hasonló emléke-ket őriz: az 1947-ben épült iskolában közel száz tanuló járt a keze alá. Annyi, mint manapság Újletán a falusi iskolában. Legalább nyolcvan család lakta a környéket: jó-százok voltak minden udva-ron, komoly gazdasági érte-ket jelent eszközök, szerszá-mok. Most autót látok itt, nem is egyet. Úgy tetszik: gazdagok a nép, tehetősebb lett, jobban él. Talán igaz is: de ezek az autók röpitik el gazdáikat, ha lehet, minél messzebb e halkókló tanyá-ról.

akkor gyerek is, úgyhogy akkor iskola is kellene...

A bűvös kör: azért pusztul a tanya itt és máshol, mert elhagyják a lakói, mert vándorolnak a falvak felé, avagy azért költöznek el, mert sok tanyán lassan lehetetlenné válik az élet? Az emberek itt a tormahegy körül is az utóbbit vélik igaznak: ők szeretik a tanyát, legtöbbszörüknek ez a szülőházaja, s maradnak, ameddig csak bírnak. A példát szerint, azon-túl is: mert amikor homok-üző szélével, jeges sóhajál-val megérkezik ide a tél, a villanytalan, petróleumlám-pás házakban, a havas, sok-szor járhatatlan utak karé-jába fogva, valóban világvégi lehet a kép. De legalábbis: jó ötven évvel a városok, nagy falvak településképe előtti.

Itt a központi épületek-ben, illetve az egykori főépü-letek táján van villany: de az oszlop csak nyolcszáz mé-ternyi ivben enged fényt csenni magáról. A házak többségében így se televízió, se hűtőszekrény, se egyéb elektromos gép nincs. Elindult, s azután megtorpant a korszerűsítési kedv: e félig villamosított tanya mintha az egész „tanyakoncepció” fele-masságát is jelezné.

Konok strázsák

Imre bácsinak elkódorgott az egy szem tehene.

Nagy ügyet nem csinál be-lőle, tessék-lássék végigjárja a kiserdő szélét, a ritkú-lombú fák között a túlpártjá-ig lát, becsörtet a zörgő leve-lű kukoricásba, s egyáltalán: ballag ide-oda és nézelődik. Ideje tengernyi.

Imre bácsi keveset tud a világról.

Újletán született, hetvenöt éve, majd amikor elvette egy tanyasi nagygazda lányát, ki-har, fenyő. Óvatosan, lassan körbefonják a tanyákat, s már most feltűnik, milyen szép a vidék, s milyen roska-tagok, milyen szétesők a há-gyak, az udvarok. Visszafelé újból elmegyünk a tanyaköz-pont előtt: az asszonyok, a néhány férfi még mindig a torma tiszti, s elmegyünk üres, lakatlan épületek mel-lett. Mint folt a tiszta abro-szon: vajon miféle civilizáci-ós elmélet jutatta ide az egy-egy virágzó tanyát? Miért lett föllesleges a tájban — az ember?

— Ez az enyém. Itt akarok kiműlni.

Itt fog meghalni, s mert ez a ház a tanyaközponttól is majd két kilométerre van, akár két lesz azon a nap-on, akár nyár, időbe telik, amíg valaki rányitja az aj-tót. Imre bácsi holtában is vár majd: leginkább talán a tanyaszomszédjára, a „vén-asszonyra”, aki egy kilomé-terrel odébb lakik ugyan, de még így is a legközelebb, s aki még így okoskodik: majd csak rátalál a vénember, ha ide szől be először a kaszás.

De lehet, hosszú esztendő-ket élnek még mind a ket-ten, s mert a magányuk egy fokot túl már nincsenek új színei — csöndes békeség-ben. Lehet, tíz év múlva, amikor a csemetésből is er-dő lesz, s bezárul a ház előtt a negyedik oldal is, az erdő közepe tanyán még mindig rőfög egy késre váró malacka az ölben, s Imre bácsi kono-kul őrizi a saját házat, a sa-ját kertjét: a világot, amely porlik szétfele, de az övé.

Táj és ember

Gyönyörű az új csemetés. S nemcsak itt van, minden-felé az út mellett: nyír, ju-har, fenyő. Óvatosan, lassan körbefonják a tanyákat, s már most feltűnik, milyen szép a vidék, s milyen roska-tagok, milyen szétesők a há-gyak, az udvarok. Visszafelé újból elmegyünk a tanyaköz-pont előtt: az asszonyok, a néhány férfi még mindig a torma tiszti, s elmegyünk üres, lakatlan épületek mel-lett. Mint folt a tiszta abro-szon: vajon miféle civilizáci-ós elmélet jutatta ide az egy-egy virágzó tanyát? Miért lett föllesleges a tájban — az ember?

Sarkadi Imre hóse, az öreg Sípós, Debrecen környéki tanyáján végképp magára maradvá: facsemetét ültet. E tanya mostani Sípósi ali-ga-ülletnek: ők biztosan tud-ják, nem lesz, aki itt megis-várja a termést. Aki mégis itt van, az sem épít, nem újít: csak vegetál. A „saját világ” önkéntes száműzöttéi. A többség pedig új világokat keres: pedig ezt kellett volna, érezni kellene lakhatóvá tenni. Ahogyan Veres Péter gondol-talán még éreemes. Jó példa akad már néhány, má-sutt is, a megyében is.

Iskola tehát ide már soha többé nem kell.

A vegyesbolt kellene, his-szen húsz család jár be gya-lon, szekerén vagy kocsi-al-hétről hétre a legközelebbi faluba kenyerért, tejért, hús-félékért: de a pár éve likvi-dált bolt helyét nyugodtan benőheti a fű, s maradhatott volna a csarnok is: akkor nem ürültek volna ki a gaz-dasági udvarok. Akkor persze ember is több volna, s

És ki vigyáz a párttitkára?

Probléma van a gazdasági vezetővel, visszaél a beosztásával, feborult a magánélete, alkoholistává vált vagy éppen öszeroppant a vele szemben támasztott követelmények súlya alatt. Az illetékes fellettes szerv megindítja a szükséges eljárást, amelynek során előbb vagy utóbb a párttit-kárnak is felteszik a kérdést: miért nem vigyáztatok rá jobban? Látható, hogy baj van vele, körülötte. A párttitkár nem utasítja vissza számonkérést, hiszen tudja, hogy alapjaiban jogos. A kommunista kollektívának kellett volna időben felfigyelni a problémákra, jelezni, segíteni, amikor még a figyelmeztetés használható volna. S mert a kollektíva mint olyan nehezen meg-fogható, a titkár személyes felelőssége elől nem tud, lelkiismerete szerint nem is akar kibújni.

És hasonlóan működik a lelkiismeret akkor is, amikor a pártszervezet bármelyik tagja körül sűrűsödnek a fellegek, s tu-lajdonképpen felelősséget kell éreznie a munkahely minden egyes dolgozója életé-nek alakulásáért. Tudja, hogy akit ágyhoz köt a betegség, az az ő látogatására számít, akinek egyéni életében adódhatnak problémák, az is hozzá fordul tanácsért, segítségért. Ha valóban komolyan veszi választott funkcióját, igyekszik is mindenkinek minden gond-jára időt szakítani, azzal érdemben foglal-kozni, mert jól tudja, nem — vagy nemcsak — a saját tekintélye, népszerűsége nő ezáltal, hanem a párté is, amelynek a munka-társak szemében vitathatatlanul ő az egyes számú képviselője.

A szándék tehát a lelkiismeretes párt-titkárban feltétlenül megvan arra, hogy mindennel törődjön. Ideje azonban lényegesen kevesebb akad mindenre. Még annak is, aki függetlenítettként tölti be a funkciót, s különösen azoknak, akik a gaz-dasági, hivatali munkán kívül vállalkozó párttitkárként. Hiszen például egy — a Debrecen városi pártbizottság által végzett — felmérés szerint a nagyüzemi pártbi-zottsági titkárok évente átlag 343 rendezvé-nyen vesznek részt, ez kevés híján 700 órát vesz igénybe. A többségükben nem függet-lenített pártvezetőségi titkárok ilyen jelleg-ű elfoglaltsága évi 473 óra, az alapszerve-zeti titkároké pedig 279 óra. (Mindez persze „átlag” és „körülbelül”), a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ennél gyakran lényegesen több időt is követel a rendezvényeken, tár-gyalásokon, üléseken, gyűléseken, üzemi négyesekben, stb. eltöltött idő).

Ez azonban csak a kötött időpontú rendez-vények által felemészített óramennyiség. Ehhez jön még a jelentéskészítés, azok tanulmányozására fordítandó idő, és, amire a legtöbb titkár szíve szerint idejének maximumát fordítaná: az emberekkel való beszélgetés. Ha mindent egybevetünk — a felmérés alapján — a nagyüzemi pártbi-zottsági titkárok teljes munkaidejét igényli a funkció ellátása, a pártvezetőségi titkárok az éves munkaidőalap (1728 óra) 36,3 száza-lékát, az alapszervezeti titkárok pedig 25,1 százalékat fordítják pártmunkára. Persze ez nemcsak azért pontatlan így, mert az átlagtól való eltérés nagyon nagy lehet, hanem módosítja a képet az is, hogy a nagyüzemi titkárok évente 227 órát a hi-vatalos munkaidőn kívül fordítanak párt-munkára, hiszen a rendezvények tekinté-lyes része akkor van. A nem függetlenített titkárok esetében pedig nincs különösebb jelentősége annak, hogy tevékenységüket a munkaidő alatt vagy azt követően végzik. Nekik mindenképpen le kell dolgozni azt is, amit a munkaidőből vettek el. Aki te-heti, az túlórázik, hazaviszi a munkát, a fi-zikai munkások pedig legtöbbször kénytel-lenül műszakot cserélni, bent maradni, hogy meglegyen a többiekéhez hasonló

jövedelmük, s ne kelljen szégyenkezniük sem amiatt, hogy elmaradnak másoktól a munkában.

Hiszen ez is a követelmények közé tar-tozik. Aligha van olyan pártalapszervezet, amelynek tagjai a titkár választásakor ne tennék mérlegre, hogyan végi a gazdasági, hivatali munkáját a jelölt. S a megválasz-tás után is éber szemek kísérik figye-lemmel, példamutató fegyelmet és szor-galmat várva tőle munkában, tanulásban, más jellegű társadalmi tevékenységben. (Ugyan mit szólnának bárhol ahhoz, ha éppen a párttitkár maradna otthon kommu-nista szombaton arra hivatkozva, hogy egész héten nem volt egy-egy szabad esteje sem?)

Nem kis feladatra vállalkozik hát az, aki kivívja a társai bizalmát, s egy vagy több cikluson keresztül titkárként vé-ggez társadalmi munkát. Még csak azt sem mondhatjuk, könnyebb vagy nehezebb an-nak, aki régebben csinálta. Igaz, a kezdő titkárok a tapasztalatlansággal küszködnek, a „rég motorosok” viszont már fáradtab-bak. Nemegyszer éppen abba fáradtak be-le, hogy a legnagyobb igyekezettel sem tud-nak mindent úgy megcsinálni, elérni, ahogy szeretnék. Elkésérlő az is, ha érzik, a kollektíva őket hibáztatja azért is, amit raj-tuk kívül álló okokból nem tudnak megva-lósítani, „kiharcolni” titkári funkciójuk-ban.

De félreértés ne essék, nem az a célom most, hogy sajnáltsam a párttitkárokat. Vállalták, vállalták a funkciót a vele járó nehézségekkel is, hiszen kommunisták. De ők is emberek. S ezért tartom indokoltnak a kérdést: ki vigyáz a párttitkára?

Megkérdezi-e tőle valaki időnként: bí-rod-e még? Birja-e még türelemmel a csa-ládod? Rendben van-e az egészséged, pi-hensz-e annyit, amennyi a normális regene-rálódáshoz szükséges? Marad-e idődd arra, hogy lépést tarts neccsak a politikai élet-tel, hanem az irodalommal, a kulturális események sokaságával?

És felteszi-e valaki a kérdést, ha kell: mi az oka, hogy gyakrabban nézel a pohár fe-nekére? Észrevetted-e, hogy a munkatársaid mintha kicsit elhidegültek volna tőled, a dohányzóban kínos csend lesz, ha betop-pansz? Hogy a dolgozók rosszallják, amiért mindig csak az igazgató társaságában lehet látni?

A párttitkár életének alakulását is kell hogy figyelemmel kísérje valaki. Azért is, mert ha nem helyesen végzi funkcióját, a kollektíva látja kárát, de azért is, mert megbocsáthatatlan bűn lenne elveszni egy-egy értékes embert, akinek értékeit meg-választásakor egyértelműen méltatta a kollektíva.

Kire háruljon ez a feladat? Mondhatnánk azt, hogy a gazdasági vezetőnek minden dolgozóval törődni kell, s azt is, hogy a párttitkár is szakszervezeti tag, a pártszervezetnek, vezetőségnek van feleltes szerve is. Am azt hiszem, a felelősséget nem lehet csak erre az oldalra hárítani. Sokkal lényegesebb ennél a kollektívát. A pártve-zetőség, amely a legközvetlenebb segítő-társ, és az egész alapszervezet.

A munkaszervezet történetéből is-mert, hogy a kommunista mozgalom kezdetén hosszán tartó vitában dőlt csak el a jelmondat kérdése a „Világ proletarjai egyesüljete!” javára. A másik javaslat az általunk Madách művéből jól ismert volt: „Mindenki egyért — egy mindenkiért!”

Ha nem is ez lett a kommunisták nem-zetközi jelmondata, a tartalma mindenké-pen érvényben van.

Nagy Zsuzsa

Művelődő tsz-tagság

A mezőgazdasági terme-lőszervezetek termelési feladataik mellett szükség-szerűen művelődési szerepet is betöltenek. Megalakulásuk idején élettől szabott felada-tukká vált elsősorban a 30 éven aluli tagság beiskola-zása. Össztársadalmi érde-keket szolgálnak a kihelye-zett általános iskolai osztá-lyok, a felnőttoztatás szer-vezésével.

A hatvanas évek második felétől — különösen az ipari eredetű eszközök beáramlása következtében — az üzemek-re zúdult a szakemberek képzésének a gondja is. A mezőgazdasági szakmunkás-képzés intézetekből még a hetvenes években sem érke-zett elég szakmunkás. A ter-melési rendszerek is újabb-nál újabb igényt támasztot-tak, amelynek kielégítésére szintén az iskolaköteles kor-határon túli felnőtteket kel-lően beiskolázni. A szakmun-kárium a tsz-ek üzemen belül létrehozott saját szer-vezésű tanfolyamok útján nyihattak.

A főiskolák és az egyetemek a tsz-ek felsőfokú végzettségű szakemberszük-ségletének csak körülbelül 70 százalékát biztosítják. Különösen a közzgazdász, a jogász, a kereskedelmi szak-ember, az áruszakértő, a pénzügyi és a számviteli ve-ketők hiányoznak.

A képzettségszerző okta-tás jelentőségét meghaladja a szakmai továbbképzés. A hatvanas évek második felétől ugyanis korszerűbb ismereteket igénylő együtt-működési formák alakultak ki, amelyek sok esetben az alapképzés funkcióját is be-töltik. Számos olyan — főleg az alsóbb régióhoz tartozó — munkakör létezik, amelynek betöltésére sehol sem képez-nek ki szakembereket (rak-tárosokat, magtárosokat stb.).

A szakmai továbbképzés intézményrendszere fokoza-tosan épült ki. Először a Me-zőgazdasági Vezető- és Mér-nőktovábbképző Intézet ala-kult meg majd a Termelő-szervezetek Országos Tanácsának Továbbképzési Központja. A szakkormány-zat a hatvanas évektől vonta be a felsőoktatási intézmé-nyeket a tsz-vezetők, az ága-zatvezetők és a főkönyvelők szakismereteinek továbbfej-lesztésére, karbantartására. A hetvenes években tervidő-szakonként 15–20 ezer szak-ember vett részt 1–2 hóna-

pos továbbképzésen, de a ki-tűzött cél — hogy tervidő-szakonként minden vezető részvételű új ismeretek szerzésében — nem valósul-hatott meg.

Az egyes szervezetekben az ismeretpótló és -felújító oktatás szervezett formája az úgynevezett téli oktatási rendszer. A tapasztalatsere-lőtatógátás kitűnő továbbké-pzési forma. A tsz-ek erről sem feledkeztek meg.

A szervezeti üzemekben készült művelődési feladat-tervekben leggyakrabban az ismeretterjesztés, az olvasási kultúra terjesztése, az tsz-űjság, az amatőr művészeti tevékenység, a turisztikai ismeretszerzés, a helyismereti hagyományörzés, színház- és múzeumlátogatás szerepel.

A Tudományos Ismeret-terjesztő Társulat a falusi miliőben a tsz-ekben első-rendű partner, talált. A tsz-ek főleg a hetvenes években közvetlen ismeretterjesztő kapcsolatokat létesítettek a fel-sőfokú oktatási intézmények-kel.

Komoly fordulatot hozott a szövetkezetek közművelődé-si munkájában a főhivatású közművelők munkába állítá-sa, különösen ott, ahol a ve-zetőség és a népművelő szakismereteinek továbbfej-lesztésére, karbantartására. A hetvenes években tervidő-szakonként 15–20 ezer szak-ember vett részt 1–2 hóna-

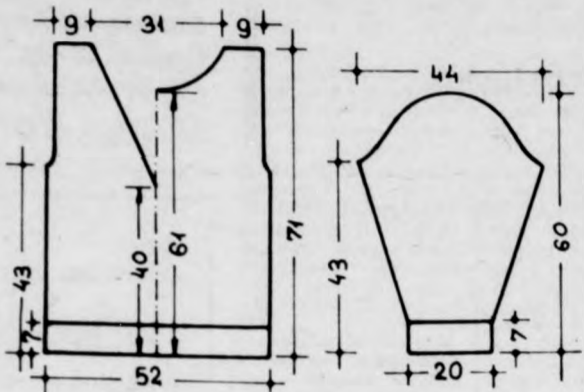
Dr. Virágh Ferenc

HÁTRA ARC...

(Mb. 92 cm)

Párizsi divatbemutatón láttuk, s bár első látásra merész ötletnek tűnik, mégis úgy gondoljuk, hogy hazai nőtársadalmunk is felfedezi, használni, hordani fogja a hátul mélyen kivágott, eleje részen kerékre szabott pulóvereket. Miután eleje-hátja azonos méretű, mintájú, így változatosan hordhatjuk, s ha hűvös időben viseljük, igen praktikus, visszafordítva, sállal, nyakbetéttel. A megunhatatlan pamutpóló fölé húzva a legdivatosabb sportegytűst állíthatjuk össze.

Hozzávalók: 50 dkg FIRENZE félgyapjúval, 3-as, 3,5-es kötőtű, 3-as körkötőtű.

Kötésminták:
Patentminta: 2 sima, 2 fordított váltakozásával kötjük.
Alapminta: (12 szem) 1., 3., 5., 7. sor: 1 sima, 2 fordított, 6 sima, 2 fordított, 1 sima, 2 és minden páros sor: simára sima, fordított fordított szemeket kötünk, 9. sor: 1 sima, 2 fordított, 3 szemet segédűtre veszünk. Mögötte simán leköttük a bal kötőtűn levő soron következő 3 szemet, majd a segédűtűn levő szemeket is simán leköttük. Az 1-10. sor ismétlődik. Szempróba: 17 szem x 23 sor = 10 cm.

Munkamenet:
Hát: 3-as kötőtűvel 98 szemre kezdjük, patentminta 7 cm magas kezdőszélű kötünk, a munkát 3,5-es kötőtűvel, csavart alapminta 7 cm magas kezdőszélű kötjük. A kezdéstől számított 40 cm elérése után, a munkadarabot középen elválasztjuk, s e belső szélén, minden 2. sorban lefogasztunk 28x1 szemet. A külső oldalszélén, a kezdéstől számított 43 cm

elérése után a karkerekítés részére lefogasztunk 5, majd minden 2. sorban 3x1 szemet. A kezdéstől számított 71 cm elérése után, a vállrészen megmaradó szemeket egyenként, az alapszemenek megfelelően lefogasztjuk.

Eleje: a hátrésszel azonos szem-, és sor-számmal, mintával, kar-, és vállfogasztással kötjük. A kezdéstől számított 61 cm elérése után kerek nyakkivágást készítünk: a munka középrészén tartaléktűre veszünk 18, majd ennek mindkét oldalszélén, minden 2. sorban 4x4, 2x2 szemet.

Ujj: 3-as kötőtűvel, 50 szemre kezdjük, patentminta 7 cm magas kezdőszélű kötünk, a munkát 3,5-es kötőtűvel, alapminta 7 cm magas kezdőszélű kötjük. A kezdéstől számított 43 cm elérése után ujjkerekítést készítünk, mindkét oldalszélén lefogasztunk 4, majd minden 2. sorban 2x2, 1x3 szemet. A következő sorban a középen megmaradó szemeket egyenként lefogasztjuk.

Összeállítás: Az oldalrészeket szem- és sortalálkozás szerint összevarrjuk. A nyakszélén a tartalékszemekeket folytatva, az oldalszélzemenek új szemeket készítünk, 3-as kötőtűvel, 135 szemmel, patentminta 6 sor kötünk. A „V”-kivágás mélységében, az 1. középszemre, a 3., 4., 5. sorban mindkét oldalról 1-1 szemet hozzávéve, fogasztunk. Végül a szemeket az alapszemenek megfelelően lefogasztjuk.

Aforizmák szovjet lapokból

Az átélt évek terhet sokszor helytelenül nevezik szellemi poggyásznak.

Mindenki nem vehet bölcset, jót, örökkévalót, valakinek szántania is kell.

A sorcsapás nem is olyan szörnyű. Rosszabb, ha a sors homi fatöncnek nézi az embert.

A legegyszerűbb zsákutcának is jólesik, ha bonyolult labirintusnak tarthatja magát.

Türelmes az az ember, aki könnyűszerrel elviseli az olyan jellemvonásait, amelyek másoknál bosszantják.

Igyekezett hasznat hajtani — de miért, miért nem, mindig csak a saját malmára hajtotta a vizet.

Ha az élet harc, akkor a különböző súlycsoportokat miért nem veszik tekintetbe?

Nem tesz semmit, ha az igazi elismerést az utókor adja meg. Sokkal nagyobb baj az, ha a honóriumot is akkor fizetik.

Kérem, a születésemért senkit se okoljanak!

Bár az öklelős tehének több tejet adnak, mégis inkább a békéseket fejik.

Ha százszor mondja is valaki, hogy törökméz, ettől még nem lesz edesebb a szájíze. De ha egyszer azt mondja, hogy citrom...

Aki túlfeszíti a húrt, megsebezheti önmagát.

Senki sem ad olyan szárnyakat mint a szilárd talaj a lábunk alatt.

(G. Gy.)

KERESZTREJTVÉNY

A Szovjetunió zenéjéből

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
14								15				16
17			18			19						20
21	22				23						24	
25				26						27		
28				29					30		31	
32			33			34		35		36		
		37						38				
39	40											42
43						44		45				46
47					48		49				50	
51					52		53			54		55
56			57			58			59		60	61
62		63						64				65
											66	

Vízszintes: 1. Aram Iljics Hacaturjan, a világhírű örmény zeneszerző kantátája. 14. Arcdudával ellátott. 15. Sajtótermék. 17. Tág. 18. A máj választja ki. 19. Kivájt föld alatti helyiség. 20. Asztronóm név. 21. A Volga mellékvize. 23. Balázs Béla-díjas tévéoperátor (Igor). 24. Kemenceszeglet. 25. Kivágt fátörzs hengeres része. 26. Erősen ritmikus, rendszerint egyhelyben járt akrobatikus tánc. 27. Fakó. 28. A „magyar eziüst” népszerű neve (ford.). 29. Lamartine költeménye. 31. A hajnal előjele az ég alján. 32. Van ilyen vágy is. 33. Színművész, utónevének kezdőbetűjével. 35. Kétszemélyes kártyajáték (francia eredetű szó). 37. A legnépszerűbb orosz zeneszerző: Pjotr Iljics Csajkovszkij operája. 39. Ellenző nélküli sapka. 41. Író, újságíró (Gyula, 1876—1932). 42. Kassák Lajos folyóirata volt. 43. Héber rész. 45. December 24-én ünnepli névnapját. 46. Az angol légiőrnő neve. 47. Erős cukorka. 48. Nátriumkarbonát. 50. Piramis. 51. Kiejtett ketős betű. 53. Mátka. 55. Egyes vegyianyagokra mondható. 56. Bácsi, népiesen. 57. Lakóhelyiség. 59. Női becenév. 61. Labdarúgó-trófea. 62. Mexikó legmagasabb hegye, működő vulkán. 64. Bíráló. 66. Miskolc hegye.

Vertikális: 1. Szovjet gépkocsi típus. 2. Tova. 3. Bizonyít, igazol valamit. 4. Gyömolcs. 5. Színművész (Lajos). 6. Kutyafajta. 7. Minisztertanács, rövidítve. 8. ... máj. 9. Egyetem részleg. 10. Gyömolcs. 11. Szovjet gépkocsi típus. 12. Tova. 13. Bizonyít, igazol valamit. 14. Gyömolcs. 15. Színművész (Lajos). 16. Kutyafajta. 17. Minisztertanács, rövidítve. 18. ... máj. 19. Egyetem részleg. 20. Gyömolcs. 21. Szovjet gépkocsi típus. 22. Tova. 23. Bizonyít, igazol valamit. 24. Gyömolcs. 25. Színművész (Lajos). 26. Kutyafajta. 27. Minisztertanács, rövidítve. 28. ... máj. 29. Egyetem részleg. 30. Gyömolcs. 31. Szovjet gépkocsi típus. 32. Tova. 33. Bizonyít, igazol valamit. 34. Gyömolcs. 35. Színművész (Lajos). 36. Kutyafajta. 37. Minisztertanács, rövidítve. 38. ... máj. 39. Egyetem részleg. 40. Gyömolcs. 41. Szovjet gépkocsi típus. 42. Tova. 43. Bizonyít, igazol valamit. 44. Gyömolcs. 45. Színművész (Lajos). 46. Kutyafajta. 47. Minisztertanács, rövidítve. 48. ... máj. 49. Egyetem részleg. 50. Gyömolcs. 51. Szovjet gépkocsi típus. 52. Tova. 53. Bizonyít, igazol valamit. 54. Gyömolcs. 55. Színművész (Lajos). 56. Kutyafajta. 57. Minisztertanács, rövidítve. 58. ... máj. 59. Egyetem részleg. 60. Gyömolcs. 61. Szovjet gépkocsi típus. 62. Tova. 63. Bizonyít, igazol valamit. 64. Gyömolcs. 65. Színművész (Lajos). 66. Kutyafajta. 67. Minisztertanács, rövidítve. 68. ... máj. 69. Egyetem részleg. 70. Gyömolcs. 71. Szovjet gépkocsi típus. 72. Tova. 73. Bizonyít, igazol valamit. 74. Gyömolcs. 75. Színművész (Lajos). 76. Kutyafajta. 77. Minisztertanács, rövidítve. 78. ... máj. 79. Egyetem részleg. 80. Gyömolcs. 81. Szovjet gépkocsi típus. 82. Tova. 83. Bizonyít, igazol valamit. 84. Gyömolcs. 85. Színművész (Lajos). 86. Kutyafajta. 87. Minisztertanács, rövidítve. 88. ... máj. 89. Egyetem részleg. 90. Gyömolcs. 91. Szovjet gépkocsi típus. 92. Tova. 93. Bizonyít, igazol valamit. 94. Gyömolcs. 95. Színművész (Lajos). 96. Kutyafajta. 97. Minisztertanács, rövidítve. 98. ... máj. 99. Egyetem részleg. 100. Gyömolcs.

Beküldendő: az öt zenemű címe.
Beküldési határidő: november 15.

E. B.

Túróból, túróval

Fűszeres túrókeverék: Hozzávalók 4 személynek: 20 dkg liptói túró, 5 dkg vaj, 1 fej hagyma, 1 evőkanál mustár, fél citrom leve, 1 kávéskanál paprika, 1 tojás sárgája, 2 evőkanál edes tejszin, körítésként néhány salátalevel.

A túró villával összevagdossuk és hozzákeverjük a vajat. A hagymát megtisztítjuk, és nagyon apró darabokra vágjuk. (Esetleg egy keveset meghagyunk díszítésnek nagyobb csilókra vágva.) A hagymadarabokat mustárral, citromlével, paprikával, tojás sárgájával és tejszinnel összekeverjük és a túróhoz adjuk. Megmosott salátalevelekre tálaljuk üvegtálon.

Kenyeret vagy zömlét fogyasztunk mellé.

Fűszeres túró üvegben: Hozzávalók 4 személynek: fél kg túró, 1 kávéskanál snidling, köménymag bors, 1 kávéskanál bazsalikom, 1 fej hagyma, 1 kávéskanál mustármag, 4 evőkanál ecet, olaj, porpaprík.

A túró snidlinggel, borsal, bazsalikommal, porpapríkával és hagymakarikákkal, mustármaggal, széles szájjú üvegbe tesszük. Ecetet és olajat öntünk rá, hogy teljesen ellepje. Az üveg száját bekötjük, légmentesen. Minimum 24 órát hagyjuk állni, hogy az ízek jól átjárják. Hűvös helyen tároljuk.

Burgonyás nudli túróval: Hozzávalók 4 személynek: 1 kg burgonya, 1 tojás, negyed kiló liszt, 1 kávéskanál só, szerencsedió, sósvíz, 5 dkg sertészsír, fél kg túró, 2,5 dl tej, 2 csomag snidling (apróra vágva), só.

A burgonyát feltesszük főni 20 percig, majd meghámozzuk és összetörjük. Kihűtjük. A tojást és a lisztet belekeverjük. Sóval és szerencsedióval fűszerezünk. A masszából hengereket formázunk és 2 cm-es darabokra vágjuk. A kis darabokat nudli formájúra sodorjuk és sósvízben kifőzzük, amíg feljön a víz tetejére. Leszűrjük, és zsírban barnára sütjük. A túró snidlinggel elkeverjük, sózzuk, és mellé tálaljuk.

GYEREKEK KÖNYVESPOLCA

Közlekedésre nevelés játékosan

A gyermekét féltő szülő, mielőtt önállóan közlekedni engedné, meggyőződik róla, hogy kiengedheti-e egyedül az utcára, úttestre. A közlekedéshez ugyanis feltétlenül szükségesek bizonyos ismeretek és képességek. Ha ezek hiányoznak, komoly veszélynek tennék ki az önállóan közlekedő gyereket.

A Játsszunk közlekedést című most megjelent könyv lehetőséget ad a szülőknek arra, hogy segítségével felmérjék gyermekeik ismereteit, képességeit.

Ötletes, játékos megoldásokkal vizsgálhatják a kicsik színezékenységet, ügyes táblázatok felhasználásával látásukat. Ha a szülők végigjártassák a könyvben előírt feladatokat a gyerekekkel, megtudhatják; nincs-e valami probléma a szemével. A könyv játékos gyakorlati segítenek a jobb és bal fogalmának megszilárdításában. A kirakós feladatok során pedig közlekedési szituációkat ismerhetnek meg a gyerekek, amelyek ismerősök ugyan számukra, de amelyekben most nekik kell dönteniük. Igaz, még nem a valóságban, csak az ábrázolt helyzetekben.

A Játsszunk közlekedést című könyv, amely Osvát Anna fordításában, a Móra Ferenc Könyvkiadó gondozásában jelent meg, segít a gyerekeknek megtanulni a közlekedés szabályait, amelyek mai, modern világunkban nélkülözhetetlenek.

A vörös kakas és az ember

„Tűz, kedves tűz, otthonunk melegenője, életünk nélkülözhetetlen segítőtársa, leghasznosabb jóbarátunk!”

„Tűz, gonosz tűz, házaink fölperzselője, életünk ádáz zaklatója, legátkosabb ellenségünk!” E két megállapítás közül vajon melyik is az igaz? Mindkettő. A kezdeti félelem után az ember megbarátkozott a lánggal, rájött, hogy e „kegyetlen erő”

megszelídíthető. És ha megszelídíti, rendkívüli dolgokhoz juthat általa. Melegét varázsolhat barlangotthonba, izes ételeket süthet-főzhet, fémeket olvashat ki ércekből.

De miközben a tűz az ember szolgálatába szegődött, nem szűnt meg veszélyt jelenteni számára. E veszélyről, a tűz megfékezésének lehetőségeiről, a tűzoltásról, a tűzoltók munkájáról írt könyvet Berkes Péter. Megismertet benneteket a tűzoltás hagyományával és jelenlegi színvonalával. A könyv visszapillant egészen az 1500-as évekig, amikor már törvény kötelezte az iparos embereket városuk tűzvédelmére. Így szólt: „Mihelyt a harangokat félreverik, az ácsok, kovácso, kőművesek, lakatosok legényeikkel kötelesek a tűz helyszínére kivonulni, a tűz oltásában való részvétel végett.”

Olvashattok a könyvben a diáküzletostól, melyek között az egyik legkiemelkedőbb a debreceni Református Kollégium volt. Később önkéntes tűzoltóegyesületek alakultak és tevékenykedtek addig, amíg nem szervezték meg a hivatásos tűzoltóságot.

Tudnivalók a gyümölcsökről

A Bűvár zsebkönyvek ez ideig is sok hasznos dolgot megtanítottak az olvasni szerető fiatalokat. Az e sorozatban most megjelent Gyümölcsök című könyvecske szintén sok olyan ismeretet nyújt, amely haszonnal kamatoztatható. Az iskolai tanulmányokat is segíti, hiszen olyan részletes és alapos tájékoztatást nyújt a gyümölcsökről, amely kiegészítheti a tananyagot.

Ha netán olyan is akad közöttetek, aki szeret kertészkedni, dr. Kádás Lajos könyve segítségével átgondolt és szakszerű munkát végezhet a kiskertben.

A gyümölcsöknek igen nagy a szerepe és fontossága életünkben. Tudjuk, hogy vitamintartalmuk nélkülözhetetlen az ember számára. Az őseink valamikor azért

szakította le a fák gyümölcsét, hogy éhségét csillapítsa. Később az étkezési kultúra fejlődésével a gyümölcsök az íz, aromák fokozására, kiemelkedésére kerültek az asztalra. Ma már tudjuk, hogy milyen szerepük van az egészséges életmódban. Ember régóta törekszik tudatosan a legjobb fajták kiválasztására. Manapság több ezer nemesített gyümölcsfajta ismeretes. Ezekből ad izlettét a Gyümölcsök című Móra-kiadvány.

Fazekas Valéria

BÉLYEGGYŰJTŐKNEK

UDULÓHELYEK. A bélyegnek megfelelő mennyiséget postalétekként, leveleink továbbítási díjának megtérítésére igazolja. Kisebbségi mennyiségben gyakorta jelennek meg emlékbélyegek is jubileumi, fényének emlékére, különböző alkalmakra. A nagyközönség számára a bélyegyet mégis az eredeti hivatás teljesítő postalétekként jelenti, hiszen ezeket látni csaknem minden levélben. Gyakori előfordulásuk adja fontosságukat. Orvendetes, hogy a Magyar Posta rövidesen gondos kivitelű, tetszetős grafikai címletek bocsát ki állandó használatra. Elsőként 1, 2, 5 forint névértékű címleteket kapunk, amelyek Varga Pál grafikusművész tervei alapján készülnek és hazai üdülőhelyeket ábrázolnak. Az 1 forintost Zánka, a Balaton parti üdülőváros székhelye, a 2 forintost Hajdúszoboszló, az 5 forintost Hévíz képe díszíti. Természetükénél fogva a címletekből a mindenkori szükséglet-

nek megfelelő mennyiséget nyomatgatják, a vágottakból összesen 4800 sorozat készül. Az elmúlt évtizedekben az ún. forgalmi sorozatok világszerte magukra vonták a filatelisták figyelmét. Az ábrák ugyan nem vetekedhetnek az alkalmi kiadvások különleges, ötletes rajzaival, de a forgalmi sorozatok is szükségesek az országgyűlések, a kormányzatok, a különböző szervezetek, a Magyar Posta kiadványai közül is nagy beütéssel van többek között a Terv, a Munka és az Épület forgalmi sorozatoknak.

MADRID. November 10-re halasztották az Európai Biztonsági és Együttműködési Konferencia

sikeres befejezését köszöntő 20 forint névértékű blokk kiadását.

HÍREK, ÜDONSÁGOK A Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége november 12-13-án rendezi az 63. nagy érverset. Szombat délelőtt külföldi, délután modern magyar, vasárnap délelőtt klasszikus magyar bélyegekről versenghetnek az érdeklődők. A kalapács alá kerülő anyag a helyszínen, a szövetség székházában előzetesen megtekinthető.

A svéd posta nyomdájára a bélyegke előállításához új gépeket vásárol. A masina percnként 32 000 példányt állít elő, kivánság szerint akár hat színben. A 17 méter hosszú gép a szükséges értékeléseket ívben és tekercsen egyaránt elkészíti. Az ellenőrző berendezések a hőmérsékletet és a páratartalmat mérés mellett állandóan vizsgálják a készülő példányok rajzi azonoságát is.

Brazília háromértékű sorozatot adott ki virágzó kaktuszokról. 45 cr névértékű címet az állami vasipari üzemek munkájáról számla be. 11 nagyzütemben 72 ezer munkás állítja elő a brazil acéltermelés hatvan százalékát.

Egy-egy tudományág Nobel-díjait bélyeggel köszönti a svéd posta. Most öt címetlen a kémia kiválóságaira emlékeznek, jelképesen bemutatva a kitüntetés alapjául szolgáló tudományos eredményt. A negyedik érték George de Hevesy (1885—1966) professzor rádióaktív izotópokkal folytatott vizsgálataira utal. A magyar tudós 1918-ban hagyta el hazáját, évtizedekig Svédországban dolgozott, az ott elért felfedezései részeselet a magas kitüntetésben.

Kiváló európai festők zágárai műzeumokban őrzött alkotásaiiban gyönyörködhetünk öt jugoszláv bélyegen.

Szekszárdon a Kinizsi DMVSC-Kecskemét

A labdarúgó NB II-ben ősi hajrához érkeztek az együttesek. A DMVSC hazai pályán fogadja a Kecskemét csapatát, míg a D. Kinizsi Szekszárdra utazik, ahol a helyi Dózsaival csap össze. Mind a két találkozó 13 órákor kezdődik. A Debrecenben megrendezésre kerülő összecsapás játékevezetője Pádár lesz.

Az elmúlt forduló nem úgy sikerült, ahogy vártuk. A DMVSC Hódmezővásárhelyen elvesztette veretlenül, míg a D. Kinizsi hazai pályán csak 1-1-re mérkőzött a Keszthelyvel. A DMVSC 21 pontjával maradt a 2. helyen, az élmezőnyben pedig 11 ponttal. A Keszthely pedig 19. helyre. Jobb szereplést remélünk ezen az első novemberi vasárnapon a két hajdú-bihari csapatotól.

A DMVSC összeállításában az elmúlt hetiehez képest két változás várható. Mégpedig mindkettő a középpályás sorban. Menyhárt helyén valószínűleg Szűcs J. kezd, míg Tóth Ernő a fiatal Selyem váltja fel a kezdő 11-ben. (Egyébként Selyem az elmúlt héten az ifjúsági csapatban játszott.) Így a dr. Lakat Károly által megadott várható összeállítás: Szűcs I. — Paróczai, Szigeti, Kiss J., Fodor — Selyem, Szűcs J., Czibora — Magyar Zs., Kerekes, Magyar B. A vezetőedző cseréként Mezőt, Deák-Érít, Somogyi, Tóth Ernőt és Farkast nevezte meg.

A 18-os keret egyetlen érdekessége, hogy hiányzik belőle Menyhárt neve.

A DMVSC-nek hazai környezetben feltétlenül győznie kell a középpályákon.

tartozó kecskeméti együttes ellen.

Tizenöt mérkőzés: 5 győzelem, 3 döntetlen, 7 vereség, 22-23-as gólkülönbség, 13 pont. Ez a mérlege a hős város NB II-ben szereplő csapatának. A kecskeméti eddigi 5 győzelmük közül egyet szereztek idegenben, a 8. fordulóban Papp és Supka góljaival 2-1 arányban legyőzték a Ganz-MAVAG-ot. A gárdának igazán meglepő teljesítménye az, hogy négy gólt Gójk és Ravasz ért el, utóbbi úgy, hogy három alkalommal 11-est értékesített. A következő háromtalálósok: Supka, Papp, A. D. Kinizsi rögtön a szezon elején mérte össze tudását a Kecskeméttel, szenvedett 2-0-ás vereséget. Akkor még a bács-kiskuniai kispadján Szentannai József ült, mint edző. Aztán az MLSZ rendelkezése értelmében a 11. fordulóban már Peller József állította össze a csapatot, majd az elmúlt héttől már Seres Lajos irányítja a munkát, mivel a korábbi edző házi balesetet szenvedett.

A D. Kinizsi együttesében újság, hogy Vajda elkezdte az edzéseket, de játéka még bizonytalan. Az viszont biztos, hogy Vadon nem tart a csapattal, iskolai elfoglaltsága miatt. A tartalékkapus mezét ezúttal az ifjúsági korú Szuhogyi húzza magára. A fiatal játékos régóta együtt készül a felnőttekkel, de játéka most először kerülhet sor. Nagy György edző az alábbi 11 játékos szeretné pályára küldeni: Kun — Ludánszki, Garamvölgyi, Makszin, Orenstein, Tózsér, Takács, Leiszt, Andrikó — Bruder, Sebők. A kispadosok: Szuhogyi, Magyar A., Magyar L., Kaszás és ha sérülése nem gátolja, akkor Vajda.

Az összeállításból kiderül, ismét az ódi csapat játszik. Gajdán helyett visszakérül Makszin a beállós posztjára, míg a középpályás sor is

ugyanabban az összetételben kezd.

Az élmezőnyben együttes szakvezetése reménykedik abban, hogy sikerül megismételni a két héttel ezelőtti jó játékokat.

A szekszárdiakat a 8. fordulóban láthattuk Debrecenben, akkor a DMVSC csak keservesen és nagy szerencsével győzött 1-0 arányban. A dunántúli együttesben akkor kiróbbanó formában játszott a középpályán szereplő Adorján, de nem egyszer vette magát észre Megyeri vagy Varga L. A rendszerint középpályások között szereplő Varga L. vezető a házi gólvölést, eddig négy-szer volt eredményes. Legutóbb cseréként állt be, s akkor is 6 szerezte csapata becsületgólját a Kazincbarcika ellen. Az eredményre talán még sokan emlékeznek: Kazincbarcika—Szekszárd 3-1 (1-0). A szekszárdiak eddig 3 győzelmet arattak, 2-1-re legyőzték a Keszthelyt és a Szolnokot, 2-0-ra pedig a Sopront. Hazai pályán eddig egyedül az Eger-től szenvedtek vereséget 4-1 arányban. Ami még érdekesség: az együttes az NB II 20 csapata közül a legkevesebb gólt szerezte, 11-et. Hal találkozóán gólkülönbség maradt a szekszárdi támadósról, 5 végül a mérleg: 15 mérkőzés, 3 győzelem, 6 döntetlen, 6 vereség — 16. helyezés.

Katonák sportja

Ősz van a laktanyában is. Színes faleveleket görget a csipős reggeli szél. A szolgálat pontosan végzi kötelességét, az ébresztő vezényszavai a katonák álmai ködként illannak tova, hogy az ország minden táján apró „radarenyók” fogják fel az érzelmeik hazairányított hullámain.

A nap sugarai meg-megbotolnak a csillogó harsonák, kürtök, trombiták rézkacskaringóin. A katonazenekar patogó ütemű hangjaira több mint háromszáz honvéd, tiszteljes-hallgató mentel, forog, kavargó egy megtervezett koreográfiára, „alakias” rendben. Dobpergések, cintányérok csengése, alakváltások, díszmenet, majd lágyabb „keringős” dallamokra mozog a tömeg, de most is egy emberként, egyszerre. A mintegy 15 perces gyakorlat tökéletes pszichikai és fizikai koncentrációt igényel a katonáktól és a zenekartól egyaránt. A hasonlatot nem tudom elhesegetni, mármint a civil életben divathullámokat kavarró aerobic-kal. Csak mig ott zömmel bájos, csinos lányok illegetik magukat, itt délceg, edzett fiúk döngetik az alakulót betonjára.

— Az öletet a parancsnokunk adta, aki a szovjet elvtársaknál látott hasonló demónstrációt — mondja Szoboszlai Sándor százados és Stankóci László főhadnagy, karmester, a bemutató tervezője.

— A katonák szívesen végzik ezt a speciális alakgyakorlatot, melynek egyhangúságát sikerült feloldani a zenével kísérve. A kollektív munka örömeit érezhetjük mindannyian.

Zenés alak bemutató, avagy aerobic katonáskan

sportélet itt nem csupán a „karakatban” létezik.

— Alakulatunk immár hatodik éve végzi első helyen a seregtestek közötti tömegsportversenyben. A november 7-i ünnepségen második alkalommal vehetjük át végleg a hadseregparancsnok díszes serlegét.

A kiképzési program feszes ugyan, ám mindig megtalálják a lehetőséget annak, így, hogy Debrecen sportéletét hatékonyan segítsék. Abban az időben, amikor a Fazekas Gimnázium tanulóinak nem volt tornatermük, a laktanya otthont adott nekik. A városi sportegyesületek különféle szakosztályai is kedvvel jönnek ide edzeni, főleg a téli alapozások egyhangúságát oldja az itteni környezet, a vendégszeretet.

Az alakulat sportéletét irányító munkáját dicséretre az a megfizető megbízás, hogy már három alkalommal — 1973., 1978., 1981. — rendezhették a baráti hadseregek közötti birkózó bajnokságát. Különösen az utolsó színvonalát volt magas, melyen több olimpiai és világbajnok is részt vett. A tavalyi esztendőben szintén volt feladata a szervezőknek, a Magyar Néphadsereg úszó-bajnokságát itt tartották. Az úszók kilenc magyar csúccsal hálalták meg a debreceniek fáradozását.

Bejártuk a termeket, pályákat Jaksa őrnagy gondos kalauzálásával. A kollektív összefogása hozta létre ezt a sportparadicsomot, de érthető, hogy különös szeretettel tekint itt mindenre, hiszen az ő tervei is valóságággá váltak az elmúlt években. Ám az élet és a kiképzés nem sok időt enged az érzelmeknek, különösen az ilyen energikus katonaberendezés után, mert az azonnal törj fejt, hogy jövőre a versenybírói tanfolyamokat is tető alá hozza...

A csend, a pihenés és az álmok ideje borul ismét a laktanyára. A sötét égen csillagot sem látni. Csak a radarok nagy mozaikszemei forognak, éberben őrködve mindnyájunk álmai és békéje felett. Fülemben cseng a katonák nótája: „...mikor nyugszik minden szépen, csendesen; a lokátoros nem pihen...”

Szentgyörgyi János
(Fotó: Lek Gábor)

Teljes lendület a rohpályán

lyák. Rendelkezünk még egy stadionszerű nagy sportteleppel is, ahol füves labdarúgó- és 400 méteres atlétikai pálya van.

Ezek a nagyszerűen karban tartott, ápolat létesítmények szolgálják a hivatásos, hallgatói és sorállomány rendszeres testnevelési és sportfoglalkozásait. A falon függő tábló jelzi az egész napos beosztást. Reggeltől estig zsong az élet, pattognak a labdák, döngenek a súlyzók, futnak, ugranak a katonák. Szükség is van erre, mert bizony még mindig sok az olyan bevonult fiatal, aki fizikailag „alatta van” korosztályi szintjének. Jaksa őrnagy elmondja, hogy ezeknek az ifjaknak több mint 60 százaléka nem tud úszni, ám itt mire leszerelek, már csak elenyésző azok száma, akik „irtóznak a víz-től”.

Közös akaratból sportkominált

A Kossuth laktanya sportlétesítményeiről és sportéletéről országsszerte legendák keringenek. Néha az irigykedő felhangok sem hiányoznak ezekből a véleményekből.

„Persze, mert ott a parancsnok szereti a sportot...”

Rörtön hozzátéhetjük, hogy ez így igaz, sőt nem csupán szereti, hanem személyes példamutatásával mások számára is vonzóvá teszi azt.

A sportkomplexum megvalósulását, létrejöttét talán ez a minden szinten tapasztalható sportszeretet és sportolási igény magyarázza leginkább. Ez pedig iryiglyeres méltó ugyan, ám sokkal inkább bátran követendő...

Teniszszakörös katonák

A sportcsarnok irodájában Jaksa József őrnaggyal, vezető testnevelő tanárral beszélgetünk. Arra kértem, mutassa be „birodalmát”!

— Amint látja, a sportcsarnok nagyobb, mint a Városi Sportcsarnok küzdőtere, 56x24 méter. Egy kézi- és egy röplabdapálya fér el egymás mellett. Az épületben kondicionálóterem, öltözők, és szauna is található. Mellettük van a 25 méteres uszodánk, négy salakos teniszpálya, atlétikai gyakorlóhely, kézi-, kosár- és röplabdapálya.

Uruguay nyerte az Amerika Kupát

Pénteken este Salvadorban játszották a labdarúgó Amerikai Kupa visszavágó mérkőzését Uruguay és Brazília válogatottjai. Az első, montevideói mérkőzést 2-0 arányban Uruguay nyerte, s a szabályok értelmében bármilyen arányú brazil győzelem egy jelentést volna. Erre azonban nem került sor, mert Uruguay hősies küzdelemben 1-1 arányú döntetlent harcolt ki.

A 23. percben Jorjinho a hazaiakat juttatta vezetéshez, s a 73. percig úgy tűnt, a háromszoros világbajnok győztesen kerül ki az összecsapásból. Ekkor azonban Aguilera fejesét Leao nem tudta hátrítani, s a hátralévő 17 percben a találkozó hőse, Rodriguez uruguayi kapus már „lehúzta a redőnyt”.

A négyévenként megrendezésre kerülő, 1975-ben újjá indított Amerika Kupának Uruguay a harmadik védője lett, miután a kezdés évében Peru, 1979-ben pedig Paraguay nyerte el a trófeát. (MTI)

Olimpiai bajnokokkal az olimpiákról

Az új klub első vendége Kárpáti Rudolf lesz

Athéntől Moszkváig megannyi város adott már helyet a nyári olimpiáknak. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság alapszabálya szerint ugyanis négyévenként csak városok — és sohasem országok — kaphatják meg a rendezés jogát. Sokszor hallunk az olimpiai eszméről, a coubertini gondolatról, de talán még többet érthetnénk meg belőlük, ha többször kerülne nekünk szóba. De arról is jó lenne többet tudni, hogy miért nem szerveztek eddig Budapestten olimpiát, hogy Hajós Alfréd-től Növényi Norbertig milyen egyéniségek voltak bajnokaink, s vajon mit várnak a szakemberek a Los Angelesbe utazóktól?

Mind ezekről bőven lesz alkalmunk a jövőben ismereteket szerezni híres bajnokokról, neves sporttörténészek és földrajztudósok társaságában.

Az OTSH felkérésére ugyanis — a budapestihez hasonló — olimpiai klubot szervez a Hajdú-Bihar me-

gyei Sporthivatal. Ez a klub részben az aktív versenyzők, részben a sportbarátok élénk érdeklődését szeretné kielégíteni, s egyben tájékoztatást adni az 1896-tól napjainkig történekről.

Az olimpiai klub a tervek szerint minden hónapban egyszer — a Los Angeles-i játékok kezdetéig — összesen tíz alkalommal tart összejövetelt. Az olimpiai bajnokokkal való beszélgetésekkel, filmrészletek és diák vetítésével, város- és sporttörténeti előadásokkal kiegészítve két-két órás találkozó célja a sportolók és szurkolók sokoldalú tájékoztatása. A rendezvények szervezői, helyszínei és vendégei többször fognak változni, a Kőlcsey Művelődési Központ például külön is rendez majd közönségtalálkozókat a lakótelepeken élők és az egykori bajnokok között.

Az olimpiai klub első, alakuló foglalkozását november 12-én, szombaton 15

órától tartja a debreceni Vasutas Könyvtárban (Petőfi tér 6. szám). Első vendégei között találjuk majd Kárpáti Rudolf többszörös olimpiai bajnok vívót, a legendás híru kardcsapat tagját, neves sporttörténészünket, dr. Kun Lászlót, a Testnevelési Főiskola docensét és dr. Süli Zsakar István egyetemi adjunktust, a Kossuth Lajos Tudományegyetem földrajzi tanszékéről.

Már vállalatok is jelentkeztek arra, hogy kivégek részüket a jelentős közművelődési célokkal induló klubfoglalkozások rendezéséből. A jövő szombati első találkozó szervezője a Hajdú-Bihar megyei Sporthivatal mellett a Hajdú-Bihar megyei Szolgáltatóipari Vállalat lesz, míg a házigazda szerepét a Vasutas Klubkönyvtár vállalja.

A november 12-i összejövetel nemcsak kellemes, hanem egyben hasznos, ismeretbővítő időtöltésnek is ígérkezik. Csabák Zoltán

Diákolimpiai tömegsportakció

A KISZ Központi Bizottsága felhívása nyomán a KISZ megyei bizottsága meghirdeti a megye valamennyi középfokú tanintézménye számára az 1983-84-es tanévben a diákolimpiai tömegsportakciót.

Ezzel rendszeres és folyamatos sporttevékenységet kívánnak biztosítani a tanulók széles tömegei számára. Az edzett ifjúságért mozgalom keretében.

A diákolimpiai elsősorban azok a középfokú iskolákba járó tanulók vehetnek részt, akik a jelenlegi bajnoki és kuparendszerből kimaradtak.

Igazolt versenyzők saját sportágukban nem indulhatnak. A küzdelmekre lehetőleg havonta egy alkalommal a hét végi szabad napokon kerüljön sor.

A KISZ megyei bizottsága az alábbi sportágakat javasolja, és ezekben megyei döntőt is tervez: futás, gyakorlatúra, kerékpártúra, ügyességi vetélkedő.

Az értékelést aszerint végzik el, hogy egy-egy iskola hány tanulót mozgósított és ennek a száma miként aránylik az iskola tanulóiinak összlétszámához.

A megyei döntő időpontjai. Futóakció: Debrecen, 1984. június 9. Az ügyességi vetélkedő ugyanekkor kerül megrendezésre. A természetjáró akadályversenyt a Nagyerdőn bonyolítják le május 19-én. Kétszer kerül sor turrára: 1983. december 11-én és a Tanácsköztársaság emléktúrára 1984. március 17-én. Beszámítják az olimpiai ötróba téli csúcstúráján (Csanyik völgye) való részvételt.

Ünnepi váltóverseny

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 66. évfordulója tiszteletére rendeztek Debrecenben az Ady Endre sugárúton. A felnőttek mezőnyében a DMVSC férfiak és a DUSE-lányok bizonyultak a legjobbnak. A középis-kolásoknál a lányoknál és a fiúknál is a Csokonai győzött.

Eredmények. Általános iskolások. Fűk (20 induló): 1. Bolyai 2:17,7. 2. Vénkert 2:20,3. 3. Kossuth 2:22,0. — Lányok (22): 1. Bocskaik 2:28,9. 2. Bolyai 2:29,4. 3. Kossuth 2:32,3. — Középis-kolások Fűk (15): 1. Csokonai 2:06,7. 2. Épitőipari 2:08,8. 3. Fazekas 2:07,1. — Lányok (15): 1. Csokonai 2:17,1. 2. Kossuth 2:17,4. 3. Tóth Árpád 2:17,8. — Felnőttek. Férfiak (3): 1. DMVSC 2:16,8. 2. Tanítóképző 2:22,2. 3. D. Sportiskola 2:25,2. — Nők (3): 1. DUSE 2:36,8. 2. DMVSC 3:00,2. 3. D. Sportiskola 3:00,2. — A Pedagógus Szakszervezet egyes csapatainak indított versenyén (3): 1. Kossuth Gimnázium 2:29,8. 2. 109. sz. Szakmunkásképző 2:34,4. 3. Tóth Árpád 2:44,5.

HALÁLOZÁS

A Hortobágyi községi Tanács mely megrendelési tudatja, hogy **IUHASZ JÁNOS**, aki 1966-tól 1974-ig a Hortobágyi községi Tanács elnöke volt, 50. életévében, 1983. november 3-án elhunyt. A községi tanács sajtó hálójának tekinteli. Temetése november 9-án 13 órákor lesz.

